

Riksdagens protokoll

1989/90:127

Tisdagen den 22 maj

Kl. 14.30–22.36

Protokoll
1989/90:127

1 § Justering av protokoll

Svar på frågor

Justerades protokollet för den 16 maj.

2 § Svar på fråga 1989/90:611 om avtal mellan Klippans kommun och fortifikationsförvaltningen om förvärv av viss fastighet

Anf. 1 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Kaj Nilsson har frågat mig om ett mellan Klippans kommun och fortifikationsförvaltningen ingånget köpeavtal, enligt vilket kommunen skulle köpa fastigheten Herrevadskloster av staten, är giltigt eller om det kommer att rivas upp av regeringen.

Låt mig först säga att det inte finns något köpeavtal. Det som skett är att fortifikationsförvaltningen och företrädare för Klippans kommun träffat en överenskommelse om fastighetsöverlåtelse. Under förutsättning att denna överenskommelse godkänns av regeringen och fullmäktige i Klippan kan ett överlåtelseavtal träffas.

På grund av att vissa villkor i den här överenskommelsen avviker från reglerna för försäljning av statlig egendom har regeringens handläggning av ärendet dragit ut på tiden.

Den utdragna handläggningen har skapat problem för ett barndaghem som skall utnyttja lokaler inom fastigheten. Detta problem har nyligen lösts genom att Klippans kommun, om den aktuella överenskommelsen inte kan godkännas, i stället får hyra erforderliga lokaler under 20 år framåt. Detta är en lösning som enligt vad jag erfarit är fullt tillfredsställande för kommunen.

Anf. 2 KAJ NILSSON (mp):

Herr talman! Jag tackar försvarsminister Roine Carlsson för svaret, som enligt min mening är litet magert.

Det var i fjol sommar som fortifikationsförvaltningens generaldirektör Eric Pettersson och kommunfullmäktiges ordförande i Klippan gjorde detta numera berömda handslag om att det hade träffats en överenskommelse om köp av Herrevadskloster för en viss summa. Flyget skulle i och med detta få hyra lokaler gratis i tio år och sedan i ytterligare fem år till självkostnadspris.

Nu säger försvarsministern att det inte finns något köpeavtal men att det

Svar på frågor

träffats en överenskommelse om fastighetsöverlåtelse. Sedan denna fråga väckts har det svar jag får i dag kommit att bli ännu mer angeläget för Klippans kommun. Efter vad jag har erfarit har arbetarkommunen i Klippan också inlämnat en skrivelse till försvarsministern i vilken man begär en snabb lösning på problemet. Man vill alltså att försvarsministern ingriper personligen.

Det svar jag har fått i dag verkar inte särskilt positivt. Det sägs att den som drabbas är ett barndaghem; det gäller barndaghemmet "I ur och skur", som är föräldrakooperativt ägt och har en ekologisk inriktning för sin verksamhet. Detta barndaghem erbjuder alltså ett mycket sämre alternativ, ett provisorium som inte alls är i överensstämmelse med det man hade planerat för.

Dan Olsson, politiskt sakkunnig inom försvarsdepartementet, vill tydligen också ha ett klarare besked så att man inte skall behöva ge de berörda detta otydliga svar en gång till. Jag tycker att jag har fått ett otydligt svar. Hur blir det egentligen? Är det bestämt att regeringen kommer att gå ifrån denna överenskommelse?

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1989/90:564 om kringgående av lagen om insemination

Anf. 3 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig vad regeringen avser att göra för att förhindra att inseminationslagen kringgås.

Enligt lagen (1989:1140) om insemination har ett barn som kommit till genom insemination rätt att, när det uppnått "tillräcklig mognad", få reda på vem den biologiske fadern är. En spermagivare har alltså inte längre rätt att vara anonym.

Barbro Westerholm säger nu att det finns tecken som tyder på att man från svenskt håll försöker åsidosätta lagstiftningen och rekommenderar svenska barnlösa par att söka hjälp med insemination utomlands.

Uppgifter av det här slaget går inte att få bekräftade genom officiell information. Ingen vill heller förbjuda ett svenskt par att söka hjälp utomlands. Hur par som söker sig utomlands för att få hjälp skaffar sig kunskap om var de kan få hjälpen vet vi inte heller någonting om.

Riksdagen har genom lagen om insemination tagit klar ställning för att barn skall ha rätt att få veta sitt ursprung. Lagen har utgått från barnets rätt när den reglerar möjligheterna för makar eller samboende att på detta sätt kunna få barn. Jag förutsätter att den personal inom hälso- och sjukvården som har kontakt med paret som önskar få barn noggrant informerar om lagstiftningen och speciellt om motiven till den. Socialstyrelsen har meddelat utförliga föreskrifter och allmänna råd om insemination (SOSFS 1987:6).

Anf. 4 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Frågan om inseminationer och barnets rätt att få veta sitt ursprung var ju

kontroversiell. Många av oss, inkl. jag själv, bytte fot i frågan när vi fick klart för oss hur viktigt det är att få veta sitt ursprung och att så att säga inte få veta det bakvägen i samband med ett gräl mellan föräldrarna eller inför ett ingrepp där man gör en genetisk bestämning, t.ex. vid transplantation. En del gynekologer och även den del föräldrar ställde inte upp på detta. En av våra ledande gynekologer skrev för några år sedan en artikel om saken, och den har också refererats till i engelska hälsovårdsmyndighetens betänkande om insemination.

I dag förekommer ingen debatt kring inseminationer. Jag befarar att det har fallit i glömska hur viktigt det är att barnet har en möjlighet att söka sitt ursprung.

Det kommer rapporter om att man nu går runt lagstiftningen, låt vara att dessa rapporter är svåra att få bekräftade på grund av sekretesslagstiftningen inom hälso- och sjukvården och det faktum att människor naturligtvis har rätt att söka hälso- och sjukvård utomlands. Det är helt riktigt att det förhåller sig på det sättet, men det understryker vikten av att information förmedlas till par som är barnlösa och önskar få barn den här vägen. Denna lagstiftning är ju faktiskt till för hela familjens skull, för att inte förstöra relationerna mellan föräldrar och barn.

Jag hoppas därför att man i socialstyrelsen och i gynekologkretsar på nytt tar upp frågan så att vikten av att följa denna lagstiftning inte glöms bort.

Anf. 5 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Barbro Westerholm och jag är helt överens om att det är viktigt att lagen blir ordentligt tydliggjord och att man också informerar ordentligt om tankarna, motiven bakom lagtexten. Socialstyrelsen har inte någon dagsaktuell information om att det skulle förekomma att människor försöker kringgå lagen. Det hindrar emellertid inte att det i alla fall förekommer då och då. Vi får väl gemensamt se till att föra ut en debatt som tydliggör riksdagens ställningstagande just kring barnens rätt i dessa frågor.

Anf. 6 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag uppskattar det svaret mycket. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1989/90:565 om utredning om läkemedelsförmåner

Anf. 7 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Barbro Sandberg har frågat mig om regeringen har för avsikt att tillsätta en utredning om hur det samlade förmånssystemet för läkemedelsförmånerna skall kunna reformeras. Frågan är ställd mot bakgrund av att riksdagen i december förra året uttalade att en sådan förutsättningslös utredning omedelbart borde startas.

Regeringen beslutade förra veckan att en kommitté skall tillkallas med uppgift att överväga och lämna förslag till de förändringar i förmånssystemet inom socialförsäkringen som bedöms vara påkallade för att skapa en bättre

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

rättvisa mellan olika grupper av försäkrade som har betydande kostnader för läkemedel, förbrukningsartiklar, vård och annan behandling samt resor till följd av sjukdom eller handikapp. Regeringen har därvid även fastställt de direktiv som skall gälla för kommitténs arbete. Enligt dessa skall de vedertagna principerna om kostnadsfria läkemedel behållas.

Avsikten är att utredningen skall kunna påbörja sitt arbete under sommaren.

Anf. 8 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som ger ett glädjande besked som vi väntat länge på.

Min fråga är, som statsrådet sade, föranledd av att socialförsäkringsutskottet vid ett flertal tillfällen i sina betänkanden har hänvisat just till den här utredningen, och i december upptäcker vi plötsligt att det inte finns någon utredning tillsatt. Det är uppenbarligen så, att vi måste dels skriva fler betänkanden, dels ställa fler frågor för att regeringen skall effektivt riksdagens beslut. Frågan ställdes redan den 26 april, och då hade vi vanliga – man får använda det ordet – människor ingen aning om att det här redan var på gång.

Jag vill ännu en gång tacka för svaret och noterar med tillfredsställelse att direktiven innehåller att vedertagna principer om kostnadsfria läkemedel skall behållas. Jag tror att det kommer att lugna många av dem som i dag är beroende av livsuppehållande mediciner, så att de kan känna trygghet inför denna utredning och inte behöver oroa sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1989/90:566 om genteknik

Anf. 9 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Karin Israelsson har frågat mig när regeringen ämnar lägga fram en proposition om användning av genteknik på människan.

En proposition om användning av genteknik på människan och forskning på befruktade ägg har, som Karin Israelsson mycket riktigt påpekar, varit aviserad under våren. Användningen av genteknik aktualiserar grundläggande etiska och existentiella frågor. Det handlar om människosyn och värderingar och om vilka principer som bör styra vårt handlande. Man ställs här inför mycket svåra avvägningar.

Det har visat sig att det krävs längre tid än vi från början trott för ställningstagandena att mogna fram. Trots de diskussioner och samtal som förts sedan förra våren krävs ytterligare arbete innan regeringen kan lägga fram något förslag till lagrådet.

Anf. 10 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Det är bedrövligt, ja, rent av en skandal, att regeringen inte tar tag i de viktiga frågorna som berör hanteringen av den nya tekniken, som kan förändra den genetiska sammansättningen hos människan. Just nu sker det

långtgående experiment på djurceller, vilka leder till försök även på mänskliga celler och gener. Inte minst när det gäller att välja ut vilka barn som skall få en chans att födas finns det starka krafter som vill driva denna möjlighet till urval mycket långt.

Karin Söder tillsatte 1981 en kommitté som skulle utreda etiska, humanitära och sociala frågor kring gentekniken samt överväga behovet av etisk och social lagstiftning i syfte att sätta gränser för hur långt försök med att på konstlad förändra arvsanlag hos levande organismer skall tillåtas. År 1984 överlämnades utredningen till dåvarande socialministern med ett förslag till lagstiftning om användningen av genteknik på människan. Sedan dess har ingenting inträffat annat än en oändlig väntan på ett lagförslag från regeringen.

Många socialministrar har bytt plats på taburetten – alla lika ovilliga att göra något konkret. Vi trodde att den utveckling som vi nu ser på detta område och som sker ute på företag och bland forskare skulle väcka regeringens ansvar till liv. Vi i centern anser att det är än mer brådskande att åtgärder vidtas för att begränsa denna verksamhet och skapa regler för hur den skall kunna bedrivas på ett acceptabelt sätt.

Jag förstår också att regeringen befinner sig i en bekymmersam situation. Statsrådet säger att man har diskuterat den här frågan sedan i våras. Det måste ha ägt rum diskussioner redan dessförinnan, eftersom betänkandet har legat så pass länge hos departementet.

Jag skulle vilja fråga hur regeringen kan förklara att man i dag inte ens kan sätta gränser för de experiment som redan pågår. Det kan inte bara bero på att man från regeringens sida känner en viss oro. Vem skall då ta ansvar för vad som kommer att ske om inte verksamheten regleras?

Anf. 11 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag tycker att Karin Israelsson har fel när hon säger att regeringen och departementet inte har tagit tag i frågan. Det har man definitivt gjort. Det är också fel att hävda att det inte har hänt någonting sedan 1984. Men detta är, precis som Karin Israelsson säger, utomordentligt svåra frågor. Mitt syfte med diskussionen nu är att hitta ett sätt att tydligt, juridiskt riktigt och mänskligt sätta stopp för genteknik på könsceller. Det har inte varit så alldeles enkelt som de diskussioner som förts hitintills har gett vid handen. Det betyder att det har varit svårt att komma fram till en riktig lagreglering på just den här punkten. I övrigt tycker jag nog att man, efter diskussioner med utskott, genom hearings och med etiska diskussioner, har kommit så långt som man kan komma när det gäller övrig lagreglering. Det är just på denna sista punkt, dvs. genteknik på könsceller, som det finns svårigheter. Hur skall man sätta stopp för detta på ett riktigt sätt? Det är detta som återstår. Den diskussionen tar ytterligare någon tid, men det skall inte ta lång tid.

Anf. 12 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det var ett bra tillägg som statsrådet gjorde i den sista meningen, att det inte skall ta lång tid. Vi får se om det går att förverkliga. Vi tycker att det har tagit en oändligt lång tid. Vi vet också att detta är svåra

överbägenden, men den kommitté som slutförde sitt arbete 1984 hade ett förslag till lagreglering av denna verksamhet. Jag tror inte att det fanns något hinder att sätta det i sjön då. I dag ser utvecklingen trots allt annorlunda ut. Den går fram med stormsteg, och då är det än viktigare att man snabbt bestämmer sig för vilka gränser som skall sättas i vårt land och att man via en lag talar om för forskare och företag att här sätter vi gränserna.

Anf. 13 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Vi är överens om att vi vill sätta upp staket kring vad vi anser vara mänskligt tillåtet eller inte när det gäller forskningen. Det gäller bara att den lag man skriver också ger möjlighet till efterlevnad. Det är här som diskussionerna är betydligt besvärligare.

Anf. 14 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag har full förståelse för det. Vi kommer att bevaka detta. Det kommer kanske en proposition till hösten.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1989/90:575 om sänkta gränsvärden för radon i bostäder

Anf. 15 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Krister Skånberg har frågat mig när regeringens beslut om sänkta gränsvärden för radondotterhalter i befintliga bostäder kommer.

Det har funnits skäl att noga överväga konsekvenserna av ett beslut i olika hänseenden. Beredningen av ärendet i regeringskansliet har därför tagit ganska lång tid.

Regeringen avser att besluta i frågan inom kort.

Anf. 16 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet så mycket för svaret. Frågan är föranledd just av att det har tagit lång tid. Eftersom många människors hälsa är beroende av detta så vore det spännande att få höra ungefär när vi kan förvänta oss att frågan är beredd.

Anf. 17 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Den kommer med all sannolikhet att behandlas under regeringens sammanträde i denna vecka.

Anf. 18 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Det tackar jag för, statsrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 19 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig vad regeringen avser att göra för att komma till rätta med den rådande situationen med oacceptabla väntetider på den rättspsykiatriska kliniken i Uppsala.

Väntetiderna och undersökningstiderna har sedan början av år 1989 förkortats inom den rättspsykiatriska verksamheten. Detta gör att situationen är bättre i dag än vad den var för ett år sedan. Förbättringen beror på åtgärder såväl från socialstyrelsens som från resp. kliniks sida. Samtidigt som denna förbättring har skett brottas verksamheten med problem att rekrytera läkare. Detta gäller framför allt klinikerna i Lund och Göteborg. En stor del av undersökningarna har därför gjorts av läkare som inte är anställda vid klinikerna.

Kliniken i Uppsala har länge varit den klinik som uppvisat de bästa resultaten av klinikerna. Men sedan hösten 1989 har man redovisat ett sämre resultat. Det kan finnas flera förklaringar till de förlängda väntetiderna vid Uppsalakliniken. En förklaring kan vara att undersökta personer, som inte bedöms vara i behov av sluten psykiatrisk vård, behållits på kliniken efter undersökningens avslutande, i stället för att sändas tillbaka till häktet. Socialstyrelsen har sammanträffat med klinikledningen och diskuterat klinikkens problem.

Tre av klinikerna beräknas behöva stänga en avdelning var i åtta veckor i sommar. En av dessa kliniker är den i Uppsala. Detta kan komma att innebära att väntetiderna till undersökning ökar under sommaren. Socialstyrelsen är väl medveten om risken för detta. Styrelsen kommer under maj månad att samla klinikeferna för att diskutera bl.a. läget inför sommaren.

Socialstyrelsen vidtar de förberedelser som låter sig göra för att förhindra att alltför stora problem skall uppkomma. Jag anser därför inte att regeringen nu behöver vidta speciella åtgärder.

Det är självklart inte acceptabelt att en stor del av undersökningarna skall behöva ta mer än sex veckor och att väntan på undersökning ofta är längre än sju dagar.

För att på sikt komma till rätta med dessa problem förs förhandlingar direkt mellan staten och de berörda sjukvårdshuvudmännen om att överföra driftsansvaret för den rättspsykiatriska verksamheten. Inriktningen från statens sida är att en överföring skall kunna ske samtidigt som det förslag till ny lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård som för närvarande behandlas i lagrådet planeras träda i kraft. Denna tidpunkt är den 1 januari 1992. En sådan lösning ser jag som det bästa sättet att komma till rätta med de problem som verksamheten dras med.

Anf. 20 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Följetongen om rättspsykiatrin fortsätter. Statsråd efter statsråd tycks inte kunna göra det som behöver göras för den här delen av det glömda Sverige. Det är fråga om människor som har begått brott och

Svar på frågor

som väntar på en rättspsykiatrisk undersökning, och många av dem är svårt sjuka.

JO, riksrevisionsverket, kriminalvårdsstyrelsen, KU och riksdagen har i mycket skarpa ordalag kritiserat förhållandena. Och eländet fortsätter. Det är käbbel om huvudmannaskap och om pengar.

De ökande väntetiderna i Uppsala är oroande. Det finns läkare som slutar, och jag förstår att de slutar när de känner hopplöshet inför framtiden. Statsrådet säger här att Uppsalakliniken inte sänder tillbaka de färdigundersökta personerna till häktet. Tacka för det! Jag skulle inte som läkare skicka tillbaka sjuka människor till häktet. Sjuka människor behöver sjukvård, och det får de inte på ett fullgott sätt i häktet.

Socialministern säger här att vi år 1992 kommer att se en ljusning. Vi har här i kammaren av olika statsråd fått löften om tidpunkter då huvudmannaskapsfrågan skulle vara löst och verksamheten överförd. Riksdagsprotokollet visar med all tydlighet att dessa löften inte har kunnat infrias. Förhandlingar har avbrutits, och man har lämnat förhandlingsbordet.

Människor mår verkligt dåligt av den här situationen. Det rör sig om få patienter, och det är sjuka människor som far illa. Jag skulle rekommendera statsrådet om man nu får rekommendera ett statsråd något, att åka ut och se på plats hur den här verksamheten går till och få en direktkontakt med de människor som arbetar inom rättspsykiatrin. Socialutskottet gjorde detta förra året, och det var mycket nyttigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på frågorna 1989/90:590 och 592 om åtgärder till förmån för de personer som fått HIV genom blodtransfusioner

Anf. 21 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Birgit Henriksson och Kjell-Arne Welin har ställt frågor till mig om åtgärder i syfte att ge en acceptabel ekonomisk gottgörelse till de personer som fått HIV genom blodtransfusion. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Liksom frågeställarna hyser jag den största medkänsla med dessa personer som smittats av HIV i samband med behandling inom sjukvården.

Huvudmännen för hälso- och sjukvården har tecknat avtal om patientförsäkring för att patienter, som drabbas av allvarliga komplikationer, skall kunna få ersättning utan större förfång. Ersättning lämnas utan att den skadelidande behöver bevisa att skadan vållats genom fel eller försummelse.

Patientförsäkringen ger de skadade ersättningar enligt skadeståndsrättsliga principer.

Till dem som HIV-smittats i samband med behandling inom hälso- och sjukvården har patientförsäkringen, så snart smittan blivit känd, inledningsvis betalat ut ett engångsbelopp på högst 90 000 kr.

Efter ingående diskussioner mellan företrädare för de transfusionssmittade och patientförsäkringen har enighet nåtts om ett schablonmässigt engångsbelopp på ytterligare 145 000 kr. Beloppet är skattefritt och innebär att

försäkringen förskotterar den ersättning som de smittade beräknas komma att ha rätt till enligt försäkringsvillkoren. Detta erbjudande kom till efter önskemål från de smittade, och flertalet har valt att utnyttja möjligheten att utan väntetid kunna disponera ersättningen.

Om de smittade på grund av infektionen inte längre kan arbeta betalar patientförsäkringen dessutom ut en livränta som avses ge en bibehållen ekonomisk standard. Efterlevande make/maka och barn har också rätt till underhållsersättning från försäkringen.

Nivån på ersättningen från försäkringen följer som jag redan nämnt, de nivåer som gäller för skadeståndsersättning enligt dagens praxis i Sverige.

Regeringen tillkallade i slutet av 1988 en kommitté med uppgift att se över reglerna om ersättning för ideell skada i samband med personskada m.m. En av kommitténs huvuduppgifter är att överväga om ersättningsnivån vid ideell skada bör höjas. Riksdagen har i ett annat sammanhang påpekat att utredningen bör bedrivas skyndsamt.

Jag vill avslutningsvis erinra om att riksdagen helt nyligen beslutat avslå motioner om höjning av ersättningsbeloppen från patient- och läkemedelsförsäkringarna. I det sammanhanget uttalade lagutskottet att det självfallet är angeläget att den som skadas på grund av felbehandling eller av läkemedel kompenseras fullt ut för skadan (1989/90:LU 30).

Några bärande skäl för att just de som tillfogas behandlings- eller läkemedelsskador generellt sett skall vara berättigade till påtagligt högre ersättning för ideell skada än andra människor som oförskyllt drabbas av en personskada kan utskottet dock inte finna. Lagutskottets betänkande har godkänts av riksdagen.

Anf. 22 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret. Jag tycker dock att det kanske inte beskriver verkligheten riktigt rätt.

Det var tidningen Expressens artikelserie som först fäste min uppmärksamhet på hur svårt människor verkligen hade det. De visste under lång tid inte om sin sjukdom, och de kunde därför inte heller skydda sina anhöriga. Hela den här hanteringen har tagit alltför lång tid, och den verkar ha skötts på ett undermåligt sätt.

När de smittade fick insikt om sin situation gjorde samhället till en början ingenting för att underlätta för dem. Tvärtom verkade det som om man den gången försökte spara pengar. En kvinna berättar t.ex. hur hennes make flera gånger insjuknade, och de undrade vad det kunde vara. När de slutligen fick besked att han hade smittats av HIV-infekterat blod vid en blodtransfusion var det för sent att skydda maken, även hon var smittad. Mannen dog för någon tid sedan, kvinnan vet att hon bara har månader kvar att leva. Hon går i ständig ängslan för att inte kunna klara sin ekonomi, inte kunna bo kvar i sitt hus och kanske inte orka flytta.

Det upprörde mig att läsa socialminister Ingela Thaléns brevsvaret till Expressen där hon sade att landstingen har tecknat en patientförsäkring och att patienter som har drabbats av allvarliga komplikationer skall kunna få hjälp. Den ersättningen låg på 34 000–90 000 kr. Men 34 000 kr. är faktiskt en

Svar på frågor

Anf. 23 KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Jag är precis som Birgit Henriksson inte speciellt nöjd med svaret.

Jag anser att det är otillbörligt att såsom Ingela Thalén gör försöka hänga upp allting på patientförsäkringen. När människor drabbas på grund av behandling på sjukhus så illa som dessa – naturligtvis oförskyllt från sjukvårdens sida, men likväl med konsekvensen att dessa människor inte längre kan fullt ut leva ett alldeles bra liv – tycker jag att man skulle kunna agera och visa att det går att vara flexibel och betala ut ersättningar på ett snabbare sätt och kanske till andra belopp än de gängse, när patientförsäkringen träder in.

Expressen har beskrivit några fall: En 36-årig trebarnsmor, en 8-åring som blev HIV-smittad redan vid födseln, en 27-årig gravid kvinna som var tvungen att göra abort för att hon inte kunde få barn på grund av HIV-smittan, anhöriga som får gå från hus och hem på grund av att en i familjen inte kan vara med och betala sin del av bostadskostnaden osv. Jag tycker att det är otillbörligt att i dessa fall endast hänvisa till att det finns en patientförsäkring och att dessa människor får processa den normala vägen. I de flesta fall har de kanske bara tre år kvar att leva, och då borde man snabbt kunna kompensera dem så att dessa tre år i varje fall inte skulle behöva innebära att människorna skall gå i ekonomisk ångest. När man vet att ens tid är så pass begränsad kan det hända att man vill göra saker som normalt kan göras i ett längre perspektiv.

Anf. 24 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Två saker slår mig omedelbart när jag hör frågeställarna. De säger att socialministerns svar inte beskriver verkligheten, och sedan hänvisar man till en artikel i Expressen. Då måste jag fråga: Var tror frågeställarna att jag har hämtat mina kunskaper någonstans?

Först och främst kommenterar jag inte enskilda ärenden – inte här i riksdagen, men framför allt inte tagna ur tidningsartiklar, och alldeles speciellt inte när det rör sig om utomordentligt besvärliga situationer för människor som har drabbats av HIV vid blodtransfusioner.

Det som framgår av mitt svar är det som gäller. Först och främst har de berörda fått en förstagångsersättning på 90 000 kr. Några fick något mindre. Därutöver har de fått 145 000 kr. Utöver detta betalas livränta och ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Men i första hand är det inte de ekonomiska problemen som är de svåra. De svåra problemen är ensamheten, utsattheten, svårigheten att få kontakt med den vanliga stödfunktionen som man har rätt till och som alla andra kan nå. Det beror på att myterna kring HIV och aids i samhället är så stora. Vi skall komma ihåg att den debatt som vi för nu om HIV och aids har sitt ursprung i 80-talets mitt, då oerhörda skräckvisioner spreds om denna smitta. Många människor blev i onödan dödsförskräckta och vågade inte ha kontakter.

Vi har från departementets sida och hos socialstyrelsen skaffat fram per-

sonliga kontakter åt dessa familjer. Jag skall själv i en snar framtid ha överläggningar med bl.a. föreningen.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 25 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Vad vi har att utgå från är de reportage där människor själva har framträtt och beskrivit sin situation. De har berättat om hur svårt de har haft att få hjälp från samhället, hur rädda alla har varit på mottagningar – även inom den sjukvård de har varit tvingade att vända sig till. Vi har en monopolsjukvård, och det finns ingen annanstans dit människor kan vända sig. De har också berättat hur de har fått arbeta och slåss och att det är först efter det att tidningsartiklar har skrivits som de har fått den extra hjälpen.

Jag understryker att just de utsatta och de som behöver hjälp är de som ett välfärdssamhälle skall se till att hjälpa. Det är de utsatta, de som utan egen förskyllan har blivit smittade på detta sätt som samhället är skyldigt att i första hand ge en så dräglig tillvaro som någonsin är möjligt, eftersom man vet att denna smitta leder till döden och ingen bot finns.

Anf. 26 KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Ingela Thalén sade i början av sitt inlägg att hon anklagades av oss för att inte säga sanningen. Jag har inte anklagat Ingela Thalén för det. Däremot har jag sagt att jag tycker att när människor drabbas på det sätt som dessa människor har blivit drabbade på, bör samhället kunna gå in med mycket snabba åtgärder.

Det är inte rimligt att dessa människor skall behöva agera i många år i en utdragen försäkringsprocess. De åren skulle de kunna få använda på ett bättre sätt. De skulle kunna få en ekonomisk gottgörelse snabbt. Det är så uppenbart att det är sjukvårdens fel, det är dessa människor som har drabbats, och de har en relativt kort tid kvar att leva. Det är fel att resonera som Ingela Thalén gör, att HIV skall behandlas som vilken annan skada och sjukdom som helst som har uppstått på grund av felbehandling. Jag tycker att man måste visa flexibilitet.

Anf. 27 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Riksdagen har alldeles nyligen uttalat att denna typ av frågor skall skötas inom ramen för patientförsäkringen. Regeringen har naturligtvis ingen annan möjlighet att göra annat än det som riksdagen har beslutat.

Vad jag menar med att se detta i historiens ljus är – som frågeställarna även har tagit upp – att de som i mitten av 80-talet fick klart för sig att de var drabbade av denna smitta levde då i en omvärld där många hade skrämts halvt ihjäl på grund av att debatten var så hårdhänt.

Nu har, tack och lov, debatten och diskussionen blivit mer nyanserad. Handläggare, omgivningen, vänner och bekanta vet mera och kan därmed vara till ett större stöd. Vi skall, och det tycker jag också att man gör, ge ekonomiskt stöd till dessa människor. Men vad vi framför allt skall göra är att ge ett mänskligt stöd. Där tycker jag att vi har mycket kvar att göra.

Anf. 28 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Bl.a. av den orsaken tog jag upp denna fråga. Jag tror att frågan mår bra av att debatteras. Men jag förstår fortfarande inte den njugg-het man visar just detta begränsade antal människor.

I slutet av socialministerns svar framgår det att "— de som tillfogas behandlings- eller läkemedelsskador generellt sett skall vara berättigade till påtagligt högre ersättning för ideell skada än andra människor som oförskyllt drabbas —". Men här drabbas man inte av en skada som man går och dras med. Här drabbas man av en skada som leder fram till döden. Jag är rädd för att om våra ersättningar är för njugga kommer vi att få ett system som påminner om det som finns i USA med stämningar, rättegångar och fruktansvärt höga skadeståndskrav och med en tråkig utveckling av sjukvårdssektorn. Jag tror att det är viktigt att man ser över hela denna fråga.

Anf. 29 KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Ingela Thalén försöker nu tala om att det är mänskligt stöd som skall ges. Det tycker naturligtvis alla, det är vi överens om. Men det är inte det som frågorna i första hand handlar om. När dessa drabbade människor får processa försäkringsrättsligt under lång tid, står det i sig i motsats till ett mänskligt stöd. Dessa frågor skulle kunna lösas utomordentligt fort för att kraft skulle kunna ägnas åt mänskligt stöd.

Ingela Thalén säger vidare att riksdagen har gjort vissa uttalanden. Det är riktigt. Men det hindrar inte regeringen från att ta initiativ om det visar sig att de beslut som är fattade inte alls är bra. Regeringen gör ju det stup i ett. Regeringen har möjligheter att ta initiativ för att fatta andra beslut än vad som hittills har fattats. Jag tycker inte att denna fråga har skötts speciellt bra.

Anf. 30 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag vill återkomma till detta med processandet. Så fort det har klarlagts att det rör sig om denna smitta behöver man inte processa för att få ut dessa medel. Dessutom kan man, om man så begär, få ut dessa medel i förtid för att täcka kostnader för resor, medicin, läkarbesök, få ersättning för sveda och värk osv. Som jag tidigare sade betalas utöver detta ut en livränta när de smittade inte längre kan arbeta i samma utsträckning som tidigare.

Det stora bekymret för några av de människor som har varit berörda av diskussionen har visat sig vara att det har varit svårt att få en egen, högst personlig kontakt. Frågan om hur man skall lösa problemet med ett "personligt ombud" som kan vara till stöd och hjälp har jag tagit upp i anslutning till en diskussion med socialstyrelsen och också i anslutning till en diskussion med de berörda egen förening. Men de ekonomiska stöden skall man inte behöva processa om.

Anf. 31 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag är glad över att höra det. Men dessa ersättningsanspråk behöver kunna tillgodoses mycket smidigare. Ett faktum är att dessa människor kände sig utlämnade, hjälplösa, och de var mycket bekymrade för sin ekonomi. Det var därför som man startade föreningen och genom den drev

fram den extra ersättningen, som man efter många om och men äntligen fick. Då hade man väntat länge, några hade redan avlidit.

I framtiden måste detta, när någonting oförutsett och opåverkbart för den enskilde inträffar, kunna hanteras så smidigt att välfärdssamhället inte lägger onödig sten på bördan, utan åtminstone bidrar till att befria dessa sjuka människor från de svårigheterna. Det är också till hjälp. Sedan skall vi självfallet genom en diskussion se till att inte fjärma människor från samhället. Jag instämmer i att det är en svår sak.

Anf. 32 KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Det som Ingela Thalén sade senast var positivt, att man nu skall försöka handlägga den här typen av ärenden mycket snabbare. Verkligheten för de människor som berörs av den här frågan är ju att det nu har gått mer än tio år sedan de första drabbades och att det fortfarande finns människor som inte är nöjda med vad som har gjorts.

Jag kan hysa förståelse för deras synpunkter, därför att många av dem har, fränsett att de är smittade av HIV, hamnat i svårigheter och andra trångmål – ekonomiska och liknande – som de annars inte skulle ha behövt hamna i. Men utifrån det som Ingela Thalén nu sade tror jag att man kan förvänta sig att om något liknande – förhoppningsvis blir det inte aktuellt – skulle hända har man bestämt sig för en bättre handläggning än den som hitintills har skett.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1989/90:594 om visst uttalande om sjukvård och barnomsorg

Anf. 33 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Göran Åstrand har bett mig precisera ett uttalande om sjukvård och barnomsorg som jag gjorde i mitt förstamajtal. Han önskar veta om det skall uppfattas så att det bara är vi socialdemokrater som vill ha sjukvård och barnomsorg. Dessutom önskar han en precisering som närmare anger i antal anställda och i miljarder kronor vad som menas med att inte vilja ha sjukvård och barnomsorg.

Alla partier i riksdagen vill ha hälso- och sjukvård och barnomsorg. Det som skiljer är hur verksamheten skall bedrivas. Socialdemokraterna vill ha en verksamhet som står under demokratisk kontroll, som är rättvist fördelad över landet och där ålder, kön, sociala förhållanden, inkomst eller bostadsort inte spelar in när det bedöms vilken vård eller barnomsorg människor skall få. Men om man studerar struktur- och finansieringsförslag som några partier presenterat så är en del av de villkor som jag nyss nämnt inte förenliga med dessa förslag.

Min kommentar skall inte uppfattas som att det enbart är socialdemokraterna som vill ha hälso- och sjukvård och barnomsorg.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 34 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, som går ut på att statsrådet backar, vilket jag får acceptera. Men man kan fråga sig varför statsrådet på första maj talar om för svenska folket att när socialdemokraterna vill satsa på sjukvård och barnomsorg har man vissa problem och då blir det köer. Jag satt i min bil och lyssnade till Ingela Thalén. Först blev jag ledsen och tänkte att det inte var klokt att säga på det här viset. Sedan blev jag arg, och det var därför som jag ställde frågan.

Jag kan hysa en viss förståelse för om en SSU-are i sitt förstamajtal säger sådant. Vi har alla anledning att notera att vi inte alltid är varsamma med orden. Här rör det sig om landets socialminister som meddelar de 3 500 personerna på Norra Bantorget att socialdemokraterna vill satsa på sjukvård och barnomsorg. De övriga – jag har lyssnat mycket noga och jag kan inte tolka det på annat sätt – vill inte ha någon sjukvård och barnomsorg och då blir det heller inte några köer.

Jag har tagit reda på att sjukvården, åldringsvården och barnomsorgen i Sverige sammantaget kostar 300 miljarder kronor. Eftersom jag har ställt min fråga till socialministern skulle jag trots allt vilja ha ett svar på hur mycket man skall satsa för att det i ett förstamajtal skall beskrivas som att man inte satsar någonting.

Anf. 35 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! I mitt förstamajtal, som är utskrivet och går att läsa innantill, finns en passus infogad som inte finns utskriven. Det var en kommentar till en "streamer" med ett stort moderat symbolmärke på en förbipasserande buss där det stod: Barnomsorgsköer och sjukvårdsköer – socialdemokraterna har gjort sitt.

Denna buss-"streamer" kommenterade jag och sade att det finns både kvalitet och något negativt i dessa köer. En kö kan vara en förväntan, men det är negativt att människor måste vänta för att få sin förväntan uppfylld. Ibland kan man ta bort köer genom att inte göra någonting alls. Men man kan också ta bort köer genom att göra mycket. Enligt min uppfattning bör man göra mycket för att minska köerna.

Anf. 36 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! De partier som finns här, moderaterna, centern, folkpartiet, miljöpartiet och även kds, som finns utanför riksdagen, vill satsa uppemot 300 miljarder kronor på sjukvård. Det vill vi alla med litet olika struktur och huvudmän, men alla har ambitionen att sjukvård och barnomsorg skall bli så bra som möjligt. Det är ju något som statsrådet och jag kan vara glada över. Det är en värdegemenskap mellan alla partier i Sverige, att vi vill lösa problemen för människor som har det besvärligt, t.ex. barn, gamla och sjuka. Det är bara metoderna som skiljer.

Skall jag då tolka statsrådets svar så, att dessa partier som vill satsa upp emot 300 miljarder kronor kan i ett förstamajtal beskrivas som att de inte vill satsa någonting? I så fall blir jag litet upprörd. Då framstår statsrådet den här gången – liksom när det gäller den berömda barnomsorgsfrågan – litet otydlig. Det blir en sorts målsättning som är ett löfte som ingen riktigt begri-

per. Jag begriper inte det svar som jag fick genom Ingela Thaléns första inlägg.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 37 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det kan möjligen bero på frågan. I den meningen kan den vara svår att svara på. Som jag alldeles nyss sade vill socialdemokraterna satsa på offentlig verksamhet genom att angripa köer och ohälsa på det sättet att vi vill öka kvaliteten i och utbyggnaden av omsorgen – det må handla om omvårdnad om de gamla eller omsorg om barnen. Det finns i dessa köer både en kvalitet – vi kan göra mer än vad vi kunde för tio år sedan – och någonting negativt: människor måste vänta för att få denna kvalitet tillgodosedd. I det avseendet är dessa köer såväl ett problem som någonting positivt.

När man som moderaterna annonserar att socialdemokraterna har gjort sitt tycker jag att det finns all anledning för mig att kommentera det moderata påståendet. Det var det jag gjorde och som jag nu också gör.

Anf. 38 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Det är fullt tillåtet. Det är en del av den demokratiska debatten.

Den markering som statsrådet gjorde i sitt förstamajtal uppfattade jag att hon nu har bekräftat. Statsrådet har kommenterat denna markering i sitt svar, men på de bägge väsentliga punkterna backar hon.

I sitt förstamajtal sade statsrådet att de övriga partierna inte vill satsa någonting. I svaret står det att alla partier vill satsa på hälso- och sjukvård, och vidare heter det: "Min kommentar skall inte uppfattas som att det enbart är socialdemokraterna som vill ha hälso- och sjukvård – – ." Det var det svaret som jag ville ha. Det underliga är bara att de som lyssnade på förstamajtalet fick svaret att det bara var socialdemokraterna som ville arbeta med det här. Det var detta som gjorde mig ledsen och arg och det var därför som jag ställde frågan.

Anf. 39 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! De 25.000 personer som stod på Norra Bantorget och lyssnade på mig fick nog inte den uppfattning som Göran Åstrand fick. De fick precis den uppfattning som jag gör mig till tolk för här nu, nämligen att socialdemokraterna är beredda att göra allt för att klara de problem som finns inom hälso- och sjukvården samt barnomsorgen. Hade Göran Åstrand tagit sig tid att läsa mitt förstamajtal hade han också fått det svaret.

Anf. 40 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Hur många personer det var på Norra Bantorget vet jag inte. Jag har läst polisens rapporter, som säger att det rörde sig om 3 500. Det är möjligt att det var fler.

Det intressanta är ändå att det faktiskt är det ansvariga statsrådet som jag diskuterar med. Det ansvariga statsrådet kan inte mena, vilket den sista repliken skulle kunna tyda på, att det bara är socialdemokraterna som vill lösa dessa problem. I så fall blir jag ännu mer upprörd. Då måste det bli en ny fråga till nästa vecka.

Det är väl helt självklart att vi alla vill lösa problemen, även om metoderna är olika. Det är bara att titta ut i Europa och se vad som sker i olika länder. Det är bara att titta i Sverige hur de olika partierna försöker finna former för att lösa ett problem som vi tycker att socialdemokraterna har misslyckats med att lösa. Vi vill lösa det så att gamla och sjuka samt barn skall få bättre sjukvård resp. barnomsorg.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1989/90:598 om patientförsäkringen

Anf. 41 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att bistå dem som drabbas av patientförsäkringens ofullkomligheter.

Sedan den 1 januari 1975 finns en särskild typ av kollektiv ansvarsförsäkring för sjukvården, kallad Patientförsäkring vid behandlingsskada. Försäkringen meddelas av ett konsortium av försäkringsbolag.

Samtliga sjukvårdshuvudmän har frivilligt anslutit sig till försäkringen.

Patientförsäkringen utger ersättning enligt skadeståndsrättsliga principer till dem som drabbats av en behandlingsskada inom hälso- och sjukvården. Ersättning lämnas utan att den skadelidande behöver bevisa att skadan vållats genom fel eller försummelse.

Eftersom patientförsäkringen är en försäkringsanordning som tillkommit genom avtal mellan privata försäkringsgivare och sjukvårdshuvudmännen i landet kan statsmakterna inte styra utformningen av de villkor som skall gälla vid behandlingsskador. Riksdagen har hittills inte varit beredd att förordna en lösning som innebär särskild lagstiftning om ersättningsrätten vid sådana skador.

I förra veckan avlog riksdagen två motioner beträffande ändring av villkoren för patientförsäkringen och en höjning av ersättningsbeloppen från försäkringen. Av lagutskottets betänkande, som godkännts av riksdagen, framgår att försäkringen numera i stort anses motsvara de krav som kan ställas, men att det självfallet kan finnas utrymme för förbättringar (1989/90:LU30). Jag noterar att riksdagen inte heller nu uttalat sig för någon särskild lagreglering av ersättningen vid behandlingsskada.

Av lagutskottets betänkande framgår att försäkringsinspektionen nyligen granskat patientförsäkringen. Inspektionen riktade viss kritik mot försäkringen avseende långa handläggningstider och brister i informationen till de skadelidande. Enligt vad jag har inhämtat har patientförsäkringen härefter vidtagit åtgärder för att förbättra verksamheten i dessa avseenden.

Den av regeringen tillsatta kommittén för att se över reglerna om ersättning för ideell skada i samband med personskada m.m. har som en av sina huvuduppgifter att överväga om ersättningsnivån vid ideell skada bör höjas (Dir. 1988:76). De förslag som kommittén lägger fram kan självfallet, om de godtas, komma att påverka de ersättningar som betalas ut från patientförsäkringen.

Jag kan också avslutningsvis nämna att sjukvårdshuvudmännen för närvarande utvärderar patientförsäkringen. Resultatet av detta arbete kommer att redovisas för Landstingsförbundets styrelse i december 1990.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 42 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag känner igen svaret. Sedan jag började engagera mig i denna fråga har jag upplevt att man försvarar det gamla systemet och man rättar till en del saker. Man kan dock inte påstå att det är heltäckande ännu. Därför skall jag pröva en annan väg.

Jag anser att regeringen skyndsamt bör arbeta fram ett förslag till ett slags omvänd generalklausul till skydd för medborgarna. I dag har vi i skattelagstiftningen t.ex. en generalklausul som säger att även om medborgarna har följt lagen kan han eller hon ha brutit mot intentionerna i lagstiftningen. När samhället däremot åstadkommer stor skada för den enskilde genom felaktig behandling i vården eller genom felaktiga beslut från myndigheter, finns inget fullgott skydd för den oskyldigt drabbade medborgaren. Lagen skyddar här först och främst samhällets institutioner.

Jag anser att detta är fel. Jag anser att patientförsäkringen i dag inte alltid ger garanti om hjälp eller fullgott skydd. Den skyddar samhället från dyra insatser när någon t.ex. har blivit felbehandlad. Det är vår skyldighet att följa upp fallen. Vi har nyss haft en debatt här om HIV-smitta som människor har fått i samband med blodtransfusioner. Jag tycker inte att samhället kan köpa sig fritt, även om man givetvis måste ha ett system med ekonomisk ersättning så att människor skall kunna klara sig. Regering och riksdag har ett ansvar här, tycker jag. Det är inte rätt att avvisa det ansvaret. Jag tycker inte att det bara är Landstingsförbundet, försäkringsbolag och företrädare för felaktigt behandlade patienter som skall sitta och förhandla om dessa frågor. Därför frågar jag: Är statsrådet Ingela Thalén beredd att agera för att ta fram en sådan här generalklausul till skydd för människorna?

Anf. 43 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Under alla omständigheter är jag beredd att titta på vad en generalklausul skulle kunna föra med sig. I andra länder finns dock en del liknande regler. De har fört med sig avarter eller – om man kan säga så – olägenheter, som också har drabbat de enskilda människorna. Jag tror inte att man skall förringa de riskerna.

Jag är dock så här på stående fot beredd att säga att jag kan låta departementet titta på frågan. Om det däremot sedan leder till att man tar fram ett förslag om en generalklausul kan jag inte säga nu.

Anf. 44 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag blev mycket glatt överraskad över att ett statsråd så här på stående fot verkligen kan se positivt på ett helt nytt förslag. Vi har ju inte diskuterat den här sortens generalklausul tidigare. I den här frågeomgången känner jag mig nöjd med svaret. Jag ser fram emot att få ta del av vad departementet kommer fram till i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 45 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Göthe Knutson har frågat mig vilka åtgärder i syfte att skydda allmänheten från misstag vid utskrivning av patienter inom den psykiatriska vården som kan förväntas i avvaktan på en proposition i ärendet.

Regeringen har i en lagrådsremiss, som för närvarande behandlas i lagrådet, lagt fram ett förslag till en ny lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård. Denna beräknas kunna träda i kraft den 1 januari 1992. I avvaktan på den nya lagstiftningen gäller 1966 års lag om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall (LSPV). Den är inriktad bl.a. på skydd för allmänheten mot sådana yttringar som våld, som kan vara förbundna med psykiska störningar. En särskild ordning skall tillämpas för utskrivning och permission när det gäller psykiskt störda lagöverträdare. Som exempel kan nämnas att det för försöksutskrivning i dessa fall fordras att det finns särskilda skäl och att det inte medför fara för annans personliga säkerhet.

Socialstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt LSPV. Styrelsen är medveten om att problem kan uppkomma i enskilda fall vid frigång, permission eller försöksutskrivning. Man samlar därför in statistik över i vilken omfattning intagna avviker från den klinik där de vårdas. Dessutom följer styrelsen upp alla allvarliga tillbud. Med denna information som underlag för man fortlöpande diskussioner med dem som är ansvariga för den slutna psykiatriska vården för att förhindra att fler situationer av den här typen skall uppkomma.

Enligt den erfarenhet som finns av frigång, permissioner och försöksutskrivningar är det mycket sällan som patienterna avviker från fortsatt vård.

Det är av stor betydelse att det finns ett gott samarbete över myndigheternas gränser mellan polisen, psykiatri, socialvården m.m.

Frigång, permission och försöksutskrivning är en viktig del av rehabiliteringen av dessa patienter. Det kan naturligtvis vara en svår balansgång för den ansvarige läkaren och utskrivningsnämnden att besluta om sådan tillfällig frihet. De har att ta hänsyn till allmänhetens krav på att skyddas och patientens bästa.

Förslaget till ny lagstiftning på området syftar bl.a. till en förbättrad ordning för prövning av frågor om utskrivning m.m. när det gäller psykiskt störda patienter som begått t.ex. allvarliga våldsbrott.

Jag ser för dagen ingen anledning för regeringen att vidta några ytterligare åtgärder. Jag kommer självfallet att följa utvecklingen noga.

Anf. 46 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är mycket utförligt. Samtidigt häpnar jag över särskilt en passus i det, nämligen den som handlar om att det skulle vara mycket sällan som patienter avviker från fortsatt vård.

Var och en som har minnen från förra sommaren erinrar sig att praktiskt taget alla intagna på en av de slutna avdelningarna då var ute i frihet.

Det finns ytterligare en dimension i denna fråga. Det är inte bara under själva vårdtiden som brottslingar, överlämnade till slutna psykiatrisk vård,

kommer ut i frihet och gör sig skyldiga till nya våldsbrott. Det är också så, att vårdtiderna genomgående är korta – mycket kortare än de påföljder i form av fängelsestraff som döms ut för de brottslingar som inte har turen att hamna i den slutna psykiatriska vården.

Jag är förvånad över att statsrådet inte instämmer i min propå om att det föreligger ett behov av åtgärder också i avvaktan på propositionen, eftersom beslutet med anledning av denna ju inte förväntas träda i kraft förrän 1992.

Jag vill fråga socialministern hur hon upplever sitt ansvar när farliga psykiatrier rymmer. Hur upplever statsrådet styckmördarens flykt? Jag talar nu om den man som rymde från Sidsjön där han hade frigång trots att han för mindre än två år sedan mördade en yngre man – ett styckmord, ett lustmord.

Nu har väldiga polisresurser satts in för att finna denne man som tros befinna sig i Köpenhamn. Han är farlig för allmänheten.

Hur upplever statsrådet denna situation?

Anf. 47 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Nu vidgar Göthe Knutson sin frågeställning till frågan hur jag bedömer det faktum att man fattar olika beslut i domstolarna när det gäller tidsbestämda och icke tidsbestämda straff. Jag kan inte kommentera den frågan.

Så till frågan om hur jag reagerar på sådana olyckor som rymningar är. Jag reagerar naturligtvis personligen utomordentligt starkt. Det är min mycket bestämda uppfattning att socialstyrelsen som tillsynsmyndighet måste agera kraftfullt när sådana saker inträffar.

Jag vill ändå poängtera: Trots det utomordentligt allvarliga fall som redovisats här och trots det allvar som ligger i att sådana här saker inträffar så är det bara mellan 2 och 3 % av samtliga intagna som avvikit och inte kommit tillbaka vid den tidpunkt då de skulle ha kommit tillbaka. Tack och lov, får man väl säga, så förekommer detta i stort sett relativt sällan. Jag ser mycket allvarligt på de fall som förekommer.

Anf. 48 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Utifrån den rapportering som sker har vi alltså en annan bild av det som händer under den tid då dessa personer är under vård. Men vi skall också komma ihåg, vilket jag påminde om, alla dem som efter bara sex månader eller tidigare kommer ut och som då gör sig skyldiga till nya brott.

Detta innebär att jag för in ytterligare en aspekt på frågan i diskussionen. Jag är tacksam för att statsrådet berörde den som inte omfattades av min fråga tidigare. Men det här hör i alla fall till bilden. Jag kan erinra om att det under denna vår har inträffat flera fall då brottslingar som suttit av slutna vård, så att säga, kommit ut och gjort sig skyldiga till nya brott: mord och dråp.

Detta ger mig anledning att också hävda uppfattningen att vi måste förändra hela lagstiftningen. Det måste vara rimligt att påföljden blir densamma även om vederbörande har dömts till psykiatrisk vård, alltså påföljd i form av fängelse där man bokstavligt talat låser in dem som är farliga.

Det som nu har skett och sker är utomordentligt oroväckande och bl.a. är föräldrar till småpojkar mycket upprörda över rymningen från Sidsjön.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:616 om instansordningen i mål rörande allmän försäkring

Anf. 49 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig om jag i det aviserade förslaget om införande av en arbetsgivarperiod för sjukersättning avser att pröva ett förslag till besvärsprövning med dubbla instansordningar med tanke på tidigare dåliga erfarenheter av dubbla instansvägar.

Arbetet med en lagrådsremiss med förslag till lag om sjuklön pågår för närvarande inom regeringskansliet. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att svara på frågor om detaljer i detta arbete utan får i stället hänvisa till lagrådsremissen, som beräknas kunna presenteras inom några veckor.

Anf. 50 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Att det skulle vara kort hade jag förutsatt. Anledningen till att jag ställde frågan var att det är bättre att förekomma än att förekommas. Det är bättre att vi tar upp debatten nu innan allting är färdigt och svårt att ändra på.

Man är inom kasserörelsen mycket bekymrad över vad man fått ta del av om en splittrad rättslig prövning. Man vet att man haft stora problem när det gäller körkortsärenden. Vi vet att tre justitieministrar försökt ändra denna ordning men tyvärr gått bet på det. Människor som sitter som nämndemän i tingsrätterna säger att dessa saker nog kunde föras samman, dvs. avgörandet i brottmål och indragningen av körkort.

Det är svårt att ändra fattade beslut, även om det vore klokt att göra så. Dessutom är AD överbelastad.

Jag har alltså radat upp en mängd argument, det kanske lagrådet också kommer att göra fastän med ett annat språk och på annat sätt. Är egentligen inte dessa argument mycket relevanta, fru Thalén, och borde de inte beaktas?

Anf. 51 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! En del av det som Margit Gennser berör finns naturligtvis med i diskussionen när man gör bedömningar om hur man skall hantera frågor kring instansordningen. Huruvida man kommer till det resultat som Margit Gennser önskar kan jag inte lova. Jag kan ändå säga att den diskussion som Margit Gennser för också förs i resonemangen kring hur man skall bedöma dessa frågor.

Anf. 52 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för detta. Det är bra, för det visar att man i alla fall gör en ordentlig prövning. Det kanske också lugnar kassornas personal.

Det är väldigt viktigt att vi beaktar detta. Det är viktigt att vi diskuterar dessa frågor nu, så att man verkligen kan se sakerna från många olika utgångspunkter.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1989/90:617 om treårsbudgetarna för riksrevisionsverket och försäkringskassorna

Anf. 53 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att få fram realistiskt material för den treåriga budgetprövningen.

Frågan är ställd mot bakgrund av regeringens aviserade förslag om lagfäst sjuklön för de 14 första dagarna av en sjukperiod och förslagets påverkan på införande av lokala sjukförsäkringsregister vid försäkringskassorna samt datainspektionens syn på sådana register.

Låt mig först konstatera att behovet av lokala sjukförsäkringsregister inte förändras om lagfäst sjuklön införs. För att vidta förebyggande åtgärder och bedriva en effektiv rehabilitering behöver försäkringskassorna ha tillgång till ett ordentligt kunskapsunderlag.

Som jag tidigare tagit upp i mitt svar på Marianne Jönssons interpellation om integritetsskyddet och FAS 90-projektet så anser jag att lokala sjukförsäkringsregister skall regleras i en registerlag. Jag kommer inom kort att föreslå regeringen att ge direktiv till ett särskilt utredningsuppdrag i syfte att ta fram förslag till utformning av en registerlag. Innan riksdagen har tagit ställning till en sådan lag kommer de 26 lokalkontor hos försäkringskassorna som skall utgöra pilotkontor i det här avseendet inte att få tillgång till lokala sjukförsäkringsregister.

När det gäller behovet av underlag för riks-försäkringsverkets och försäkringskassornas treårsbudgetar vill jag hänvisa till att en lagrådsremiss med förslag till sjuklön beräknas kunna presenteras inom några veckor. Detta är känt för riks-försäkringsverket. Några särskilda åtgärder för att uppmärksamma verket på förhållandet behövs således inte.

Anf. 54 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Min huvudfråga var egentligen inte den som handlar om FAS 90-projektet. Det är en väldigt viktig fråga, och det är viktigt att klara av frågorna kring registret. Datainspektionen har sagt sitt. Den stora frågan är egentligen följande: Hur skall försäkringskassorna och riks-försäkringsverket klara av att få fram budgetmaterial för en fördjupad budgetprövning, som egentligen skall sträcka sig över tre år, när de egentligen inte vet riktigt hur förhållandena skall se ut, eftersom propositionen inte har lagts fram?

Jag har suttit som suppleant i försäkringskassan i Malmö. Vi har där behandlat budgetpapper osv., och det finns oerhört många frågetecken. Hur skall arbetet ändras? Hur kommer bemanningen att ändras? Hur kommer

Svar på frågor.

kompetenskraven att ändras? Allt detta påverkar sedan riks försäkringsverkets och försäkringskassornas resultatredovisning.

Man hade väntat sig att det hade funnits en bättre framförhållning och att förslag hade funnits med i kompletteringspropositionen när det gäller dessa förändringar, vilka ju måste ske. Då hade man haft en bättre planeringstid.

Hur har regeringen egentligen tänkt sig detta? Det finns ju en fortsättning. Året efter en fördjupad prövning skall det ju ske mycket mer slentrianmässiga prövningar. Får man helt enkelt räkna med att riks försäkringsverket även året därpå måste göra en fördjupad budget, eftersom arbetsförhållandena helt kommer att ändras?

Anf. 55 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Med all säkerhet kommer myndigheterna och verken, när de gör sin första treårsbudget – även om de startar det första året med en fördjupad treårsbudget – att få räkna med att de även under det andra året i den första treårsomgången får fördjupa sig något mer än när treårsbudgeteringen kommer in i en mer normal cykel i en myndighets eller ett verks hantering. När en sådan förändring som en lagfäst sjuklön för 14 dagar skall göras är det klart att det med all säkerhet krävs litet större uppmärksamhet även under det andra året. Men enligt den information som jag hittills har fått av riks försäkringsverket, där jag har varit senast under förmiddagen i dag, har det inte anmälts några alltför stora komplikationer kring den treåriga budgethanteringen.

Anf. 56 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Detta var mycket intressant. Det låter som om man från statsrådshåll menar att det även under det andra året får ske någon form av fördjupad prövning. Jag har inte fått den uppfattningen när jag har suttit i utredningen för ny budgetproposition. Men det är en mycket väsentlig upplysning att även vi här i riksdagen sannolikt måste vara beredda på att få betydligt mer djupgående budgetmaterial från väldigt många fler områden än vad man kanske har räknat med. Det kommer att betyda ökad belastning under de följande riksdagsåren. Men det är ju bra att vi är förberedda.

Anf. 57 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag tycker att Margit Gennser skulle lyssna litet mer på det som jag säger. Jag tror nämligen att det är en mycket stor skillnad mellan att göra det första årets fördjupade treårsbudget, dvs. när man går in i detta för första gången då litet större uppmärksamhet får ägnas även åt det andra hållet, och att göra fördjupade budgetprövningar två år i rad. Jag tror att man alltid, när man övergår till nya system, måste ägna stor uppmärksamhet åt övergångarna, oavsett om man gör stora förändringar i verksamheten eller inte. Det är i varje fall min erfarenhet av den här typen av budgetövergångar.

Anf. 58 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det är alldeles klart att när man ändrar på systemen får man både positiva och negativa effekter. Det är besvärligt, men å andra sidan blir faktiskt kreativiteten litet större. Men det är naturligtvis mycket litet motive-

rande att syssla med en fördjupad prövning och mitt i processen få helt nya signaler. Sedan måste man antagligen tänka om och vara mycket djupgående även under det andra året. Där finns det alltså ett mycket stort problem. Det vore bra om regeringen, när den skall göra sådana stora ändringar, lägger fram propositionerna tidigare. Det hade gått bättre om regeringen hade lagt fram en ordentlig finansplan i januari, vilket en regering bör göra.

Anf. 59 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Man kan naturligtvis alltid se treårsbudgetar som problem. Men kan också vända på det och se treårsbudgetar som möjligheter, även om man får ägna dem stor uppmärksamhet.

Anf. 60 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Ja visst, jag tycker att treårsbudgetar är en alldeles utmärkt metod, men jag anser att man av dem som styr måste förvänta sig att de ger så riktiga och så tidiga signaler som möjligt. Omtänkandet hade alltså kunnat börja redan hösten 1989. Det hade varit möjligt för regeringen att befinna sig litet längre fram när den presenterade finansplanen, så att denna hade varit en finansplan i ordets verkliga bemärkelse. Regeringen skulle då ha underlättat detta arbete och ökat motivationen bland försäkringskassorna och antagligen även hos riksförsäkringsverket.

Med detta anförande – under vilket andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar – var överläggningen avslutad.

14 § Svar på fråga 1989/90:604 om planerna på svenskt engagemang i kolkraftverk i Polen

Anf. 61 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Marianne Samuelsson har med anledning av tidningsuppgifter om planer på ett kolkraftverk i Polen ställt följande fråga till statsministern:

Om de pågående förhandlingarna leder till resultat, hur påverkas koldioxidtaget av beslutet, och tänker svenska staten gå in med krediter?

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Den svenska regeringen medverkar inte i någon planering av kolkraftverk i Polen där den producerade energin sedan skulle överföras till Sverige. Regeringen deltar inte i förhandlingar om något sådant projekt. Frågan bygger således på felaktiga förutsättningar. Vid utformningen av energi- och miljöpolitiken bör hänsyn tas till en miljöpåverkan som vår elanvändning orsakar, oavsett var elkraften produceras. Import av el från exempelvis Polen är inte ett sätt att klara de svenska miljömålen.

Anf. 62 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret, som dock bekräftar mina farhågor, nämligen att det ligger ganska mycket i det som har sagts om att Sve-

Svar på frågor

rige faktiskt är inblandat i planer på ett kolkraftverk i Polen. Visserligen säger miljöministern att det inte är aktuellt med någon överföring till Sverige. Men det är ingenting som bekräftar att det inte skulle vara aktuellt med vare sig svenska krediter eller svensk medverkan vid byggande av kolkraftverk. Det finns alldeles för mycket i tidningsuppgifterna som talar för att det inte är fråga om bara rykten.

Jag har i dag varit i kontakt med miljödepartementet i Finland. Personer från miljödepartementet bekräftar att de har hört dessa diskussioner när de har varit i Polen. Det är i så fall bara att beklaga att Sverige, med sitt engagemang, tänker bidra till ännu mer koldioxidutsläpp. Jag skulle gärna vilja ha svar på följande fråga: Kommer Sverige att använda sina bistandsmedel för att bygga kolkraftverk i Polen?

Anf. 63 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag har också tagit del av de finska tidningsuppgifterna om detta, och jag har även på annat sätt utforskat saken. Det är nämligen fullständigt stolliga påståenden. Det skulle ju vara kriminellt om vi i Sverige skulle belasta Polens miljö med ytterligare utsläpp av miljöfarliga ämnen för vår egen elproduktion. Jag vill alldeles bestämt dementera och ta avstånd från allt detta tal. Det har jag också gjort i media omedelbart som detta kom på tal.

Vad som har diskuterats är något helt annat, nämligen att vi skulle hjälpa Polen att få tillgång till en teknik för landets egen energiförsörjning som radikalt skulle kunna minska utsläppen i Polen – utsläppen drabbar för övrigt även oss i Sverige, men naturligtvis drabbar de Polen mest – och som skulle ersätta urusla anläggningar som finns i Polen.

Krediter för sådana anläggningar är över huvud taget inte aktuella. Däremot skulle svenska företag kunna gå in i joint venture-verksamhet i Polen och därmed medverka till att teknik som är bättre än den som Polen i dag använder överförs dit. Detta diskuterar vi för övrigt även med andra stater i Östeuropa för att vi skall minska utsläppen från den elförsörjning dessa länder behöver för sina egna ändamål. Något annat är över huvud taget inte aktuellt och kommer inte heller att bli det.

Anf. 64 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Det låter bra. Men hur är det egentligen? Polackerna säger själva att man i nuläget inte har något behov av ökad elproduktion. Man har tillräckligt med elenergi. Det är alltså enligt de uppgifter som hittills har framkommit fråga om ett nybygge, inte fråga om att gå in och rena befintliga anläggningar eller att satsa på den betydligt miljövänligare vattenkraft som det finns gott om i Polen och som det finns stora möjligheter att utveckla.

Anf. 65 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Oavsett om man behöver mer energi eller inte behöver man lägga ner ett stort antal dåliga anläggningar, som inte borde gå en dag till, och ersätta dem med nya. Det kommer inte att räcka med att sätta filter på gamla urdåliga anläggningar, utan man behöver radikalt förnya sitt energisystem.

En annan sak som är oerhört viktig i samarbetet är att effektivisera elanvändningen, få bort det enorma slöseri som beror på att man använder sig av gamla och uttjänta anläggningar. Det handlar alltså om någonting helt annat än vad som då och då påstås i debatten.

Jag vill säga till Marianne Samuelsson att jag har upplevt det så att rykten av den här typen förs fram av kärnkraftslobbyn både i Sverige och i angränsande länder som ett led i kampanjen för svensk kärnkraft. Medverka inte i den, Marianne Samuelsson!

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1989/90:627 om kärnkraftverket i Greifswald

Anf. 66 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Görel Thurdin har frågat industriministern om regeringen är beredd att såväl i internationella organ som på annat sätt verka för att driften vid kärnkraftverket i Greifswald i DDR stoppas.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Från svensk sida driver vi konsekvent linjen att kärnkraftsverk, för att få drivas, skall uppfylla minst de säkerhetskrav som fastlagts internationellt och att denna uppfattning förs fram både i internationella sammanhang och vid våra bilaterala kontakter.

En svensk delegation med experter från statens kärnkraftinspektion, strålskyddsinstitutet och miljö- och energidepartementet besökte i början av mars i år de östtyska myndigheterna. Myndigheterna i de båda länderna kom då överens om att ytterligare stärka informationsutbytet kring händelser vid de kärntekniska anläggningarna i resp. land.

Den svenska delegationen gjorde också ett besök i Greifswald för att på plats diskutera säkerhetsläget vid dessa reaktorer.

Den officiella säkerhetsgranskning av Greifswaldreaktorerna som genomförs av väst- och östtyska experter är nu i sitt slutskede. Skulle denna visa att säkerhetsnivån inte kan höjas till en internationellt godtagbar nivå, utgår jag från att reaktorerna snarast läggs ned.

Vid flera olika tillfällen har jag tagit upp kärnsäkerhetsfrågorna med miljöministrarna i både Östtyskland och Västtyskland.

Jag har inbjudit den östtyske miljöministern att besöka Sverige i augusti i år för samtal om miljö- och kärnsäkerhetsfrågor. Vi har kommit överens om att vid detta tillfälle särskilt ta upp frågan om säkerheten vid kärnkraftverket i Greifswald. Han har lovat att lämna en utförlig redovisning om hur säkerhetsarbetet vid kärnkraftverket fortskrider.

Anf. 67 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Det känns väldigt hotfullt mellan varven när vi anar att den här sortens anläggningar innebär stora säkerhetsrisker. Vi har ju tidigare varit litet extra utsatta i och med Tjernobyloyckan, och den är ständigt kvar i ens minne.

Jag känner till det avtal om stärkt informationsutbyte som nämns. Det är bra att man utbyter information, för förutsättningen för att man skall kunna agera är naturligtvis att man känner till saker och ting. I svaret läser jag att den östtyske miljöministern kommer hit i augusti. Det är några månader dit. Samtidigt har tydligen östtyska och västtyska experter sagt att kärnkraftverket i Greifswald bör stängas omedelbart. Då får jag en känsla av att vi i Sverige inte tycker att det är så väldigt bråttom. Vi skall invänta miljöministerns besök innan vi eventuellt agerar. Det tycker jag inte är tillfredsställande.

Det talas om att granskningsarbetet nu är i slutskede. Jag vet inte när detta slutskede inträffar, men efter de uppgifter som vi har fått från experter vill jag fråga om miljöminister Birgitta Dahl, när hon har den här informationen, är beredd att ögonblickligen framställa krav från svensk sida på att kärnkraftverket skall stängas.

Anf. 68 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Om Görel Thurdin fick den uppfattningen att det finns tveksamhet på denna punkt eller förekommer långhalning vill jag omedelbart dementera detta. Vi hade en rätt omfattande debatt här i riksdagen den 16 mars, där jag redovisade hur långt vi då hade kommit och också lovade att vi så snart den nya östtyska regeringen fanns på plats skulle ta kontakter. Jag redovisade vidare att det faktiskt redan hade skett en viss arbetsfördelning mellan Västtyskland och Sverige när det gäller att hjälpa till med dessa frågor i Östeuropa, så att Västtyskland hade det närmare samarbetet med Östtyskland och Sverige med Sovjet, Baltikum och Polen. Så informerar vi varandra.

Jag har vid upprepade tillfällen haft samtal med både den västyske och den östtyske miljöministern. Den nye östtyske miljöministern hade jag ett ingående samtal med i förra veckan i Bergen kring dessa frågor och framförde naturligtvis att vi anser att de reaktorer som inte fyller säkerhetskraven bör stängas samt att reaktorerna enligt den bedömning som den svenska delegationen gör inte fyller vare sig de internationella eller de svenska kraven. Jag fick då veta att arbetet nu är i slutskedet och att vi under de närmaste veckorna får en redovisning av vad man har kommit fram till.

Jag kommer att träffa båda dessa ministrar igen om några veckor vid CFC-förhandlingarna i London och då få samtal med dem. Vi kan göra det per telefon också närhelst vi vill, och den möjligheten utnyttjar vi. Den tid som passade den östtyske ministern att komma till Sverige var i augusti. Det är alltså ett led i en process som pågår, där vi har täta kontakter. Jag kan försäkra Görel Thurdin om att vi inte kommer att förlora någon tid i arbetet för att se till att vi får ordning och reda på de missförhållanden som äntligen klarläggs som en följd av den nya öppenheten i östeuropeiska samhällen.

Anf. 69 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag har i det skrivna svaret läst – det har vi i och för sig läst i tidningarna och hört i debatterna tidigare – att det existerar informationsutbyte. Ibland upplever åtminstone en del av oss här i riksdagen att man inte med tillräckligt stor kraft driver kraven. Inför debatten i riksdagen i mars om denna fråga hade SKI uttalat att det totalt förekommit ca 124 tillbud i

Greifswaldsreaktorerna och att de var av normal karaktär och till omfattning ungefär motsvarande vad som sker i de svenska reaktorerna. Då blir man naturligtvis inte särskilt mycket lugnare när man samtidigt får veta att dessa reaktorer är katastrofalt dåliga.

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 70 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag skulle vilja säga – och där anser jag mig stå på säker grund – att det som kallas för tillbud i svenska reaktorer hittills och där man ingriper ligger på en betydligt lägre farlighetsnivå. Vi ingriper mycket tidigare. Det tycker jag är bra.

De samtal som jag hade med den nye östtyske miljöministern var utomordentligt öppenhjärtiga. Han kritiserade själv mycket kraftfullt förhållandena såsom de hade varit tidigare. Han förklarade att man nu är beredd att göra helt andra insatser. Det är inget tal om något annat än att ett stort antal av de reaktorer som finns i Östeuropa inte uppfyller säkerhetskraven och inte borde gå. Man arbetar nu för att så snart som möjligt åstadkomma en förändring.

Anf. 71 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag måste få ställa en fråga till: Har SKI med andra ord på något sätt förringat händelserna när det gäller Greifswaldsreaktorerna i jämförelse med de svenska? Det vore i så fall olyckligt.

Anf. 72 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! På intet sätt. Man har tvärtom framhållit att de här reaktorerna inte uppfyller säkerhetskraven och att de inte skulle tillåtas vara i drift här i Sverige. Nu väntar man alltså på slutredovisningen när det gäller den gemensamma öst- och västtyska granskningen, som kommer att presenteras inom de närmaste veckorna. Det kan inte uteslutas att vi till följd av denna granskning får se handling inom en mycket snar framtid.

Jag kan försäkra att varken myndigheterna eller jag själv som ansvarig i regeringen förringar situationen – tvärtom!

Anf. 73 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! När väl den här rapporteringen är klarlagd från de öst- och västtyska experterna och vi får del av den och det visar sig att reaktorerna ögonblickligen bör stängas ser jag fram emot att information kommer oss till handa om att miljöministern i Sverige har tagit ett kraftfullt initiativ för en stängning av reaktorerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 74 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att medverka till åtgärder, så att skånska fotbollsklubbar även fortsättningsvis kan driva sin verksamhet i oförändrad omfattning.

Jag vill först framhålla att jag anser att idrottsrörelsen fyller en mycket viktig funktion i det svenska samhället. Det är angeläget att såväl staten som kommunerna stödjer idrottsrörelsen.

I regeringens förslag till det andra steget i skattereformen sägs det också att reformens effekter för folkrörelserna inkl. idrottsrörelsen bör följas upp med särskild uppmärksamhet. Skulle det vid en sådan genomgång visa sig att icke avsedda effekter uppkommer, bör självfallet motverkande åtgärder vidtas. Dessa bör redovisas senast i 1991 års budgetproposition. I avvaktan på resultatet av utvärderingen är det inte aktuellt att vidta några särskilda åtgärder.

Anf. 75 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

I samband med välrörelsen 1985 motionerade vi moderater om att ett visst beslut skulle fullföljas, nämligen att central verksamhet skall betalas av staten och lokal verksamhet av kommunerna. Men det blev fullkomlig storm mot moderaternas förslag både i riksdagen och ute i samhället. I de kommuner där vi moderater hade ett dominerande inflytande lovade vi ändå att i våra budgetar åstadkomma kompensation för det här bortfallet.

Nu, fem år senare, gäller det en skatteomläggning som kommer att få lika stora konsekvenser som de som utmålades vid den aktuella tidpunkten. Några exempel:

Malmö FF kommer att förlora 500 000 kr., och en liten förening i Malmö med stor verksamhet bland ungdomar, Husie IF, kommer att förlora 40 000 kr. Okej, den stora klubben kan nog klara detta. Men den lilla föreningen med 90 knattelag har ingen som helst chans att kompensera bortfallet.

Statsrådet säger att en utvärdering skall göras och att man skall få kompensation om det här får icke önskvärda effekter. Men redan i dag är det många som så att säga knackar på dörren och ber om kompensation i förtid.

Jag vill fråga: Kan statsrådet garantera att den förlust som föreningar av det här slaget – och det gäller inte bara i Skåne utan i hela Sverige – drabbas av i och med skatteomläggningen kommer att kompenseras fullt ut, eller får man bara delvis kompensation? Om man bara får delvis kompensation, innebär det att en mycket viktig verksamhet bland barn och ungdom kommer att minska i omfattning på grund av skatteomläggningen.

Anf. 76 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Det moderata förslag som här återopades av Sten Andersson i Malmö syftade till en indragning av en viss typ av stöd som tidigare hade utgått till idrottsrörelsen. Men något sådant förslag finns det inte i det här sammanhanget. Vad som diskuteras är en skattereform som vi genomför

därför att vi är övertygade om att den får mycket positiva effekter för det svenska samhället, för svensk ekonomi och därmed faktiskt också ytterst för idrottsrörelsen.

Vi har erfarit i debatten hur siffror kastas fram över hur stora förluster som idrottsrörelsen skulle drabbas av till följd av skattereformen. Jag hävdar att de beräkningarna är mycket dåligt underbyggda. Man utgår från ett material som är alldeles för bristfälligt för att kunna ligga till grund för politiska beslut i Sveriges riksdag. Om vi skall fatta beslut om ändringar av stödet till idrottsrörelsen i framtiden, måste vi ha ett mycket bättre underlag än det som vi hittills har kunnat se. Det är vår avsikt att genom en utvärdering skaffa oss det underlaget. Dessutom har vi lagt fast en tidsram för detta arbete. Om vi drar slutsatsen att det behövs kompenserande åtgärder, skall vi lägga fram förslag härom senast i 1991 års budgetproposition. Jag menar att alla rimliga krav som kan ställas när det gäller att värna idrottsrörelsen uppfylls i och med detta.

Anf. 77 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag skall inte lära statsrådet historia. Men faktum är att vad vi moderater ville 1985 var att det beslut skulle fullföljas som riksdagen hade fattat om att det är kommunerna som skall stå för den lokala verksamheten i detta sammanhang. Statsrådet uttalar sig om de siffror som figurerar i debatten. Men jag har för mig att den främste företrädaren för idrottsverksamheten har sagt att det här kommer att kosta 500 milj. kr.

I den lilla förening i Malmö, Husie IF, som förlorar 40 000 kr. har man – det gäller i och för sig inte ekonomer – gjort dessa uträkningar på basis av den information som har gått ut. I dag ser man ingen som helst möjlighet att klara detta.

Statsrådet säger att man skall få compensation och hänvisar till skatteomläggningen. De fördelar som skatteomläggningen innebär gör att det blir plus minus noll, och kanske t.o.m. plus.

Jag skall framföra detta. Men vi lär väl få facit på hur det här utfaller om ett år. Det skall bli intressant att se om statsrådet då är lika frikostig som nu.

Anf. 78 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Jag vill ännu en gång understryka att det är omöjligt för mig att bedöma de siffror som Sten Andersson i Malmö redovisar i sin fråga. Det finns ju inte något som helst underlag som visar hur beloppen har räknats fram. De mycket större tal som har nämnts när det gäller hur mycket idrottsrörelsen totalt sett skulle påverkas är, menar jag, klart otillräckligt underbyggda. Siffrorna bygger på mycket grova beräkningar som har gjorts på basis av ett litet urval. En rad antaganden har gjorts som är för djärva för att det skulle gå att dra slutsatser på riksnivå.

Den socialdemokratiska regeringen finner det uteslutet att lägga fram förslag i Sveriges riksdag som är baserade på ett så bristfälligt underlag. Jag vet inte om Sten Andersson har en annan uppfattning om vilket underlag som krävs för att staten skall ta på sig ansvaret för nya utgifter. Här, liksom på alla andra områden, är det nödvändigt att vi skaffar oss ett ordentligt underlag innan vi skrider till beslut.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 79 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Malmö FF är en mycket välskött stor internationell fotbolls-förening. I dess ledning sitter ledande förstagare och ekonomer. Dessa har gjort nämnda uträkningar på basis av den information som de fått. Nu kan problemet emellertid lösas genom att man säljer spelare till utlandet. Men det var väl ändå inte meningen med skatteomläggningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1989/90:577 om den skattemässiga behandlingen av SJ-anställdas fribiljetter

Anf. 80 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Barbro Sandberg har frågat mig om reseförmåner som pensionerade SJ-anställda åtnjuter skall beskattas i framtiden.

I regeringens förslag till det andra steget i skattereformen föreslås att den nuvarande skattefriheten för reseförmåner för anställda i trafik- eller resebyråföretag slopas. Avsikten är att åstadkomma en neutral beskattning, så att beskattningsresultatet blir detsamma oavsett om den anställda fått lönen i pengar och köpt sig det som förmånen avser eller om denne får förmånen direkt från arbetsgivaren.

Av de allmänna principerna för förmånsbeskattningen följer att förmåner som utgår på grund av tidigare anställning är skattepliktiga. Även tidigare SJ-anställdas fria resor blir således skattepliktiga.

Motsvarande resonemang gäller även pensionsförmåner som intjänas under viss tid men som inte beskattas förrän de utbetalas.

Jag vill dock i sammanhanget påpeka att sedvanliga rabatter som håller sig på en rimlig nivå även i framtiden skall vara skattefria.

Slutligen vill jag framhålla att skattereformen i alla delar bygger på en överenskommelse mellan folkpartiet och regeringen.

Anf. 81 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret och uttrycker min besvikelse å de gamla trotjänarnas vägnar.

Min fråga gäller människor som redan har gått i pension, och det är en grupp som successivt kommer att försvinna. Det är alltså inte bara ekonomiska motiv som kan ligga bakom det negativa svaret.

Hur tänker man då gå till väga? Dessa människor reser troligen väldigt olika; en del reser inte alls, därför att de helt enkelt inte orkar, medan andra reser ganska mycket.

Att de som är yrkesverksamma i dag skall betala skatt för sina förmåner ifrågasätter jag inte – det är hela idén med skattereformen, som statsrådet sade, att alla inkomster skall beskattas. De som är yrkesaktiva i dag kommer med all säkerhet att förhandlingsvägen kompensera sig för att de blir av med dessa förmåner, men pensionärer har ingen förhandlingsrätt. Dessutom hade de flesta av dessa pensionärer inte heller någon förhandlingsrätt eller strejkrätt när de var aktiva.

För en tid sedan sade någon i TV apropå pension till Hans Holmér att staten måste ta ansvar för sina anställda. Har staten ett större ansvar för höga tjänstemän, som dessutom har misstänks ha begått brott, än för SJ-anställda, som troget har tjänat sin arbetsgivare? Dessutom har jag förstått att Hans Holmér är fullt arbetsför.

Skulle det inte vara en bättre lösning, Erik Åsbrink, att ge dessa pensionärer ett frikort som gäller livet ut? Då kommer man också ifrån administrationskostnaderna.

Jag vill till sist säga att jag är medveten om att skattereformen bygger på en överenskommelse mellan båda våra partier, men det garanterar inte att vissa små detaljer kan ha förbisetts.

Anf. 82 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Jag tänker lämna Hans Holmér utanför den här debatten, som bör begränsas till att avse det frågan gäller, nämligen den skattemässiga behandlingen av SJ-anställdas fribiljetter.

Om svaret var överraskande eller en besvikelse för Barbro Sandberg, hade det kunnat undvikas om hon hade tagit kontakt med Anne Wibble, Kjell Johansson eller någon annan av de folkpartister som aktivt har deltagit i utarbetandet av skattereformen och som, när vi nu till sist de facto är färdiga, i alla delar ställer sig bakom det förslag som ligger.

Barbro Sandberg sade också att det finns en skillnad mellan de yrkesaktiva och pensionärerna. De yrkesaktiva skulle kunna förhandla sig till en kompensation, men det kan inte pensionärerna göra.

Denna åtgärd, att beskatta förmåner som tidigare har varit obeskattade, är en av många åtgärder – låt vara att det här är en liten del – som syftar till att finansiera en jättelik sänkning av inkomstskatten. Det är en reform som totalt sett är finansierad och som nästa år innebär en ökning av hushållens köpkraft med i genomsnitt ett par procent. Att det skulle behövas någon särskild kompensation, antingen för yrkesaktiva eller för pensionärer, för olika inslag i skattereformen är en felaktig uppfattning. Kompensationen utgår i form av en mycket kraftig sänkning av inkomstskatten.

Slutligen vill jag säga att det inte är så att det skulle gynna chefer att skatt nu införs på tidigare obeskattade förmåner. All erfarenhet och tillgänglig statistik visar att det är chefer, framför allt i det privata näringslivet men inte lika mycket inom den offentliga sektorn, som åtnjuter de stora obeskattade eller lågbeskattade förmånerna. Därför är det också en fördelningspolitiskt rättvis åtgärd att införa full beskattning av olika löneförmåner.

Anf. 83 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag instämmer i den sista kommentaren, dvs. att alla löneförmåner skall beskattas. Det är inte det min fråga gäller, utan det är att de som redan har tjänat in denna förmån beskattas retroaktivt. De kommer inte heller att få någon jättelik skattesänkning, som statsrådet talade om.

Jag vill också påpeka att jag har varit i kontakt med Anne Wibble vid åtskilliga tillfällen just i denna fråga, och det svar jag har fått från henne är att hon inte har fatt gehör för detta.

Pensionärerna får alltså inte någon större skattesänkning. Vi vet inte hur

kompensationen kommer att utgå till dem som är yrkesaktiva, men vi vet att fackförbund i olika sammanhang redan är ute och talar om kompensation. Jag tycker inte heller att vi som arbetar i dag skall ha någon kompensation, därför att vi får kompensation genom skattesänkningen. Däremot tycker jag fortfarande att dessa pensionärer borde få behålla fribiljetterna så länge de lever.

Anf. 84 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Även pensionärerna får del av skattereformen – även pensionärerna får sänkt inkomstskatt. I vissa fall utgår förbättringar av andra förmåner, som höjda kommunala bostadstillägg och höjda pensionstillskott. På samma sätt som löntagarna är de flesta pensionärer vinnare genom skattereformen, så det finns ingen principiell skillnad mellan olika grupper i det avseendet.

Det här är inte någon retroaktiv lagstiftning, lika litet som det är retroaktivitet att beskattningen av pensioner generellt sett ändras. Beskattningen ändras av en mängd inkomster som är fastställda i det förgångna, utan att detta är retroaktivitet i skattelagstiftningens mening.

Slutligen vill jag säga att påståendet att det här skulle vara en fråga som folkpartiet har drivit och inte fått gehör för är felaktigt. Jag har inte deltagit i några sådana diskussioner. Det viktiga är att båda partierna nu får stå bakom uppgörelsen, så som den ser ut, utan att hänvisa till vad som kan ha skett i en tidigare förhandling.

Anf. 85 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Frågan gäller även fribiljetter för familjemedlemmar, som kanske bara har en vanlig grundpension, och de får definitivt inte någon skattesänkning i detta sammanhang.

Jag vill påpeka att jag också står bakom mitt partis agerande i skattefrågan. Det har dock kunnat göras undantag i vissa andra hänseenden, och det här är en så liten fråga att det kunde göras undantag även för denna grupp. Det stjälper inte skattereformen om dessa pensionärer får frikort för resten av sin livstid.

Anf. 86 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Det här är möjligen en liten fråga. Skattereformen består av en mängd små frågor och ett mindre antal stora frågor, och till sist måste man bestämma sig. Vi har nu gjort upp i alla delar om skattereformen, och även folkpartiet står bakom förslaget i denna del.

Det är riktigt att pensionärer som inte betalar någon inkomstskatt i dag självfallet inte kan få glädje av sänkt inkomstskatt, men de kommer i gengäld att få glädje av höjda kommunala bostadstillägg och förbättrade pensionstillskott. Även de omfattas av förbättringar som följer av skattereformen.

Anf. 87 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Erik Åsbrink borde veta att statspensionärer inte har några kommunala bostadstillägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 88 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! I de nya regler om kapitaltäckningskrav för banker och andra kreditinstitut som trädde i kraft den 1 februari i år finns en övergångsbestämmelse om kapitalkravet för fordringar på försäkringsbolag. Övergångsbestämmelsen innebär att fordringar på försäkringsbolag under år 1990 är jämställda med fordringar på t.ex. banker. Håkan Hansson har – som jag har uppfattat hans fråga – frågat mig om regeringen kommer att lägga fram förslag till förlängning av denna övergångsreglering.

Vid sin behandling av kapitaltäckningskraven uttalade riksdagen att det var angeläget att regeringen verkade för en ändring av de internationellt överenskomna regler som den svenska lagstiftningen bygger på (1989/90:NU:15 s. 11). Regeringen har initierat frågan via de kanaler som står till buds och avser att även i fortsättningen bevaka frågan. För närvarande förefaller det dock inte troligt att någon ändring av de internationella överenskommelserna skall ske inom de närmaste åren. Som framhölls i propositionen kan Sverige inte på sikt ha regler som i viktiga avseenden avviker från vad som gäller internationellt (prop. 1989/90:43 s. 101).

Som läget är nu, är det därför inte möjligt att lägga fram något sådant förslag som Håkan Hansson har efterlyst.

Anf. 89 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på min fråga. Det var klart, men gick inte i den riktning som jag hade önskat.

Såväl regeringen i sin proposition, när vi behandlade de här ärendena i höstas, som ett enigt utskott, och därmed också riksdagen, uttalade behovet av att finna former för att komma till rätta med de konkurrenssnedvridande effekterna som antagandet av de nya kapitaltäckningsreglerna innebär för försäkringsbolagen. Precis som statsrådet själv sade lades det också fram ett förslag om införande av en temporär dispens gällande även för 1990. Men ett enigt näringsutskott uttalade också: "Utskottet finner denna effekt beklaglig och anser att ansträngningar bör göras för att en mera tillfredsställande lösning skall komma till stånd."

Skälet till att jag ställer den här frågan nu är att halva året 1990 snart har gått och att försäkringsbranschen, i synnerhet kreditförsäkringsbranschen, fortfarande står inför en oklarhet om vad som skall gälla i framtiden. Jag behöver inte utveckla detta närmare för statsrådet Åsbrink, som väl känner till det. Detta är en bransch som har blivit stor, inte bara i Sverige utan även internationellt. Det finns nu även propäer från andra länder gentemot Baselkommittén att ändra dessa regler så att det blir lika för bank- och försäkringsbolag.

Jag vill avsluta detta inlägg med en fråga: Är det inte rimligt att Sverige, som är ett litet i land i detta sammanhang, väntar med att ändra till de nya reglerna i avvaktan på vad som sker internationellt?

Anf. 90 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Faktum är att regeringen, i enlighet med det som den utfäst sig att göra, har sonderat vad som sker internationellt på det här området. När propositionen lades fram förra hösten rädde inte full klarhet om vad EG stod i begrepp att göra. Nu har vi mer information. Man har inom EG slutligen enats om hur man vill agera på detta område. Något sådant undantag som vi här talar om har inte varit aktuellt.

Vi har också sonderat på andra håll. Jag kan nämna att vi via bankinspektionen fortsätter att undersöka vilka möjligheter som finns. Närmast äger ett möte rum i månadsskiftet maj-juni i den s.k. Baselkommittén. Där kommer den här frågan på nytt att tas upp.

Men det är alldeles klart att de indikationer vi har fått från EG och andra håll innebär att man är nöjd med nuvarande reglering och inte finner anledning till någon ändring. I det perspektivet ser jag inga möjligheter att i dag utlova några förändringar eller någon förlängning av den specialreglering som vi har haft för 1990.

Anf. 91 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Det är bra att de här kanalerna hålls vid liv. Statsrådet talade om indikationer. Jag hoppas verkligen att regeringen också är pådrivande i de här kontakterna. Danskarna är mycket pådrivande. Norrmännen har i stort sett bestämt vad de vill göra. Fransmännen agerar också i frågan. Även internationella organ som International Credit Insurance Association, som är en stor internationell organisation för många av de länder som ingår i Baselkommittén, agerar.

Jag kan inte hjälpa att jag tycker att det ligger litet flathet i agerandet. Tiden går och vi har ett halvår på oss tills de nya reglerna träder i kraft. Jag förmodar att statsrådet väl känner till de effekter som reglerna kommer att få i branschen när de väl träder i kraft.

Anf. 92 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Ja, det har kommit till vår kännedom nyligen att man i Norge har lagt fram ett förslag som skulle innebära att man jämställer fordran mot försäkringsbolag med fordran mot bank. Vi har ännu inte haft möjlighet att studera hur det förslaget är konstruerat. Men man måste ändå ställa sig frågan om en sådan konstruktion skulle vara förenlig med Baselkommitténs och EGs bestämmelser på dessa områden. Den frågan återstår att pröva. Självfallet skall och bör Sverige vara aktivt i det här sammanhanget. Det har vi också varit i hög grad genom våra representanter. Men självfallet är våra möjligheter, som ett litet land bland många länder, att påverka utformningen av reglerna begränsade. Vi kan inte heller räkna med att vi varaktigt skall kunna ha regler som markant avviker från vad alla andra länder har fastställt på det här området. Det är det pris som vi får betala för att delta i harmoniseringen på detta område.

Anf. 93 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Jag inser självfallet att det är ett tagande och ett givande i en harmonisering. Men det som jag konstaterar är att det finns en kraft i gång

i många andra länder, vilka vill gå i riktning mot den lösning som föreligger i Sverige i dag, nämligen en likabehandling mellan bank- och försäkringsbolag. Vi vet att Baselkommittén inte har arbetat färdigt och att saker är på gång på detta område. I det sammanhanget ter det sig litet märkligt att vi i Sverige skall röra oss i en riktning som både EG och Baselkommittén på sikt uppenbart kommer att vända bort från.

I det sammanhanget tycker jag att det varit på sin plats att vi i Sverige – för det har andra länder kunnat göra, vare sig vi pratar om Baselkommittén eller EG – hade lyckats få igenom dispens och undantag. I och för sig kan man ge ett års dispens i taget. Men jag tycker att det vore rimligt att vi i Sverige kunde uppnå en tills vidare-lösning, så att branschen får litet lugn och ro.

Anf. 94 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Håkan Hansson talar om en riktning som Baselkommittén skulle komma att röra sig i. Då måste jag säga att Håkan Hansson har mer information om framtiden än jag. De indikationer vi har tyder på raka motsatsen, att det i det överväldigande flertalet av länderna inom EG och inom Baselkommittén inte finns något intresse av att ändra reglerna i den riktning som åsyftas. Detta gör att det, enligt den information som vi efter bästa förmåga har kunnat inhämta, för närvarande inte finns några tecken som tyder på att vi kan få starkare stöd för en ändring i denna riktning.

Sverige är ett av de få länder som har drivit den här frågan. Det är inte motsatsen som gäller. Vi är ganska ensamma om detta.

Anf. 95 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! När jag påtalade den här riktningen var det ett referat ur den proposition som utskottet hade att behandla i höstas. I så fall har utvecklingen blivit mer pessimistisk på senare tid. Till grund för utskottsbetänkandet låg att ett sådant här arbete fortgick. Vi trodde också att det var skälet till förlängningen med ett år av övergångsbestämmelserna.

Jag vill bara återigen konstatera att vi uppenbarligen går i en riktning som andra länder håller på att lämna. Vi bortser från det internationella engagemang som tydligen är på gång. Det organ jag nämnde tidigare, ICIA, har i dagarna en konferens. 22 länder och många av Baselkommittéländerna ingår. Man diskuterar dessa frågor. Därför tycker jag, statsrådet Åsbrink, att det vore på sin plats att man innan året är slut på något sätt återkommer med förslag som tillfredsställer branschen någorlunda.

Anf. 96 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Jag kan inte utlova något sådant förslag senare i år. Det är fortfarande inte överensstämmande med vår information att ett antal andra länder nu rör sig i en annan riktning. Vore det på det sättet skulle problemet vara mycket mindre. Då skulle vi enkelt kunna ansluta oss till detta. Men all den information vi har, och den senaste har vi inhämtat i dag, tyder på att det finns ett mycket begränsat intresse för detta inom EG och inom Baselkommittén för närvarande.

Svar på frågor

Men jag lovar att vi skall fortsätta att bevaka den här frågan genom våra representanter i Baselkommittén och på andra sätt.

Anf. 97 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Det låter bra att ni gör det. Jag vill bara avsluta med att säga att jag tror att det också vore mycket välgörande för branschen att få något besked.

Det jag tror talar för vad jag säger är att – som både statsrådet och jag vet – försäkringsbranschen och bankbranschen i sig internationellt håller på att glida samman. Då vore det ganska märkligt om inte samma kapitaltäckningsregler skulle gälla för dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1989/90:609 om investeringsavgifter på byggnadsarbeten i Göteborgsområdet

Anf. 98 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Sonja Rembo har frågat finansministern från vilket datum regeringen avser att föreslå att den särskilda investeringsskatten på byggnadsarbeten i Göteborgsområdet skall upphävas.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Investeringskatten på oprioriterade byggnadsarbeten infördes i Göteborgsområdet med verkan fr.o.m. den 9 februari i år. Regeringen har i kompletteringspropositionen konstaterat att detta lett till att en dämpning av överhettningen i Göteborgsområdet inträtt och att investeringsskatten i Göteborgsområdet därför bör kunna begränsas till att gälla endast fram till hösten 1990.

Jag har erfarit att man vid utskottsbehandlingen av kompletteringspropositionen aktualiserat frågan om att redan i vår ta ställning till vid vilken tidpunkt investeringsskatten i Göteborgsområdet bör upphöra (jfr 1989/90:SkU5y). Någon särskild åtgärd från regeringens sida är därför inte aktuell för närvarande.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 99 SONJA REMBO (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Den här frågan ställer regeringens planstyrning av byggnadsbranschen i blyxtbelysning. Redan ett par timmar efter det att en majoritet här i kammaren röstat för ett införande av den 30-procentiga investeringsskatten på industri- och kontorsbyggande i Göteborgsregionen aviserade regeringen att skatten skulle tas bort. I kompletteringspropositionen står det "till hösten".

Därefter har det varit tyst. Eftersom riksmötet avslutas om ett par veckor

och riksdagen inte återsamlas förrän i oktober fanns det anledning att fråga när regeringen anser att hösten infaller.

Regeringen rycker på det här sättet fullständigt undan möjligheterna för den helt sonderreglerade byggbranschen att planera sin verksamhet. Hade inte branschen i februari, inför beslutet om investeringsskatten, kommit i gång med så mycket arbeten som den gjorde, hade arbetslösheten redan nu varit ett faktum.

Givetvis kostar sådant här pengar. Priser och hyror drivs upp, och allt detta har förmodligen inte tillfört statskassan någonting – det har inte hjälpt gleshygden, och inte har bostadsbyggandet i Göteborg ökat heller. Däremot finns det en väl befogad oro för sysselsättningsläget i vinter.

Enda möjligheten att få stopp på den här särdeles olyckliga skatten är att riksdagen nu agerar. Det är bra att vi nu har fått besked om att så sker. Det är två veckor sedan jag ställde min fråga. Jag kan bara glädja mig åt att regeringen har använt tiden väl.

Jag tycker emellertid att det är anmärkningsvärt att riksdagen och allmänheten på det här sättet får besked om vad som försiggår i utskottet. Då kanske vi av statsrådet Åsbrink också skulle kunna få veta från vilken tidpunkt som den här investeringsavgiften, enligt det förslag som finansutskottet avser att förelägga riksdagen, skall upphöra när det gäller Göteborgsområdet.

Anf. 100 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Fru talman! Jag ser det inte som min uppgift att informera riksdagens ledamöter om vad som pågår i finansutskottet eller något annat utskott. Däremot har jag inhämtat att det nu pågår ett arbete i finansutskottet med den inriktning som jag har redovisat. Någon ytterligare information kan och skall inte jag lämna – för det får Sonja Rembo vända sig till finansutskottet eller avvakta den fortsatta behandlingen där av ärendet.

När det sedan gäller själva sakfrågan vill jag säga att förslaget lades fram i ett skede när vi hade en påtaglig överhettning på byggsektorn också i Göteborgsområdet. Som ett led i en aktiv stabiliseringspolitik framlade vi då förslaget om att investeringsskatt skulle tas ut även i Göteborgsområdet.

Syftet var inte att få in pengar till statskassan; det var inte av statsfinansiella skäl som vi lade fram förslaget. Syftet var att som ett led i den ekonomiska politiken dämpa överhettningen i en region där det fanns tecken på en sådan.

Det är följdriktigt att vi, när överhettningen sedan avtar och arbetsmarknaden på byggsektorn normaliseras, också avvecklar skatten. Det har aldrig varit tal om annat än att den skulle vara temporär. Vad det har varit diskussion om är vid vilken tidpunkt som avvecklingen skall ske. Vi har nu kommit till slutsatsen att en avveckling skall kunna ske tidigare, dvs. någon gång i höst.

Det finns alltså ingenting konstigt i detta – det är tvärtom ett uttryck för en aktiv stabiliseringspolitik att vi går till väga på det sättet.

Anf. 101 SONJA REMBO (m):

Fru talman! Det är bara det att den överhettning som regeringen påstår fanns i Göteborgsregionen inte fanns. Bostadsbyggandet var icke i gång i

Göteborg, på grund av kostnadsläget och på grund av att nödvändiga planer inte kom fram.

Statsrådet säger att det inte är hans sak att informera om vad som sker i finansutskottet. Icke desto mindre var det precis det som statsrådet Åsbrink alldeles nyss gjorde. Vi har den regeln att utskotten själva avgör när deras beslut skall publiceras. Men det får bli en sak mellan statsrådet och kollegerna i finansutskottet.

Vad jag skulle vilja ha av statsrådet Åsbrink är ett löfte om att regeringen i fortsättningen tänker efter innan den kommer med sina förslag till riksdagen.

Anf. 102 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Fru talman! Jag bestrider påståendet att det inte rädde någon överhettning på byggsektorn i Göteborg när förslaget lades fram. Det gjorde det visst. Arbetslösheten hade sjunkit till en mycket låg nivå. Det var påtagliga svårigheter att rekrytera arbetskraft, och vi hade också en omfattande inpendling av byggarbetare från andra delar av landet. Situationen har förändrats påtagligt sedan dess. Det är motivet till att vi nu ser en möjlighet att avveckla skatten.

Jag kan försäkra Sonja Rembo att regeringen även i fortsättningen kommer att vid behov lägga fram de förslag som är påkallade för att påverka den ekonomiska situationen i landet. Det kan innebära att vi också vidtar åtgärder som har en regionalt begränsad räckvidd, och det kan innebära att vi lägger fram förslag om åtgärder som är begränsade i tiden. Vi kommer inte att dra oss för det även i fortsättningen, om vi anser att det ekonomiska läget motiverar det.

Anf. 103 SONJA REMBO (m):

Fru talman! Ja, jag är rädd för att vi kommer att få se fler exempel på den ryckiga byggnadspolitik som vi nu talar om.

Det kan när man tittar på bostadsförsörjningsplaner för t.ex. Göteborg förefalla finnas en överhettning. 2 600 lägenheter var inplanerade 1989. Bygandet av ungefär hälften av dem kom i gång. Det visar att de planer som fanns inte kunde hållas. Det berodde inte på brist på arbetskraft – det är ingen bostadsbyggnation i Göteborg som inte har kommit i gång på grund av brist på arbetskraft. Dessutom finns det i dag lediga lägenheter.

Era partikolleger i Göteborg reagerade ju också mycket starkt mot den här investeringsskatten, statsrådet Åsbrink. De delade min uppfattning: Det fanns icke någon sådan överhettning som regeringen påstod i Göteborgsregionen. Det är bara tack vare riksdagens agerande nu som den här skatten verkligen kommer bort till hösten.

Anf. 104 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Fru talman! Den regering som jag ingår i kommer även i fortsättningen att lägga fram förslag om åtgärder när den anser att det är påkallat, t.o.m. om det finns en och annan partivän som har en annan uppfattning i frågan.

Att vi är beredda att föra en aktiv ekonomisk politik är ingenting som vi skäms för – det är tvärtom någonting som vi känner stolhet över. Alternati-

vet – en låt-gå-politik och jättelika skattesänkningar som inte finansieras – är mycket sämre. Det är vi inte beredda att ta ansvar för i det ekonomiska läge som nu råder.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 105 SONJA REMBO (m):

Fru talman! Det är självfallet bra med en aktiv finanspolitik. Men det är ännu bättre med en finanspolitik som grundas på faktiska och kända förhållanden.

När det gäller investeringsskatten, som jag nu håller mig till, var förhållandena icke kända och penetrerade av regeringen. På den punkten hade Erik Åsbrinks partikamrater i Göteborg alldeles rätt – det fanns ingen överhettning som behövde dämpas. Tvärtom ser man i byggbranschen – och såg när beslutet fattades – allvarliga problem för sysselsättningen på kort och lång sikt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 106 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

20 § Svar på fråga 1989/90:630 om tullbevakningen m.m.

Anf. 107 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Fru talman! Görel Thurdin har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att service och bevakning på tullområdet skall kunna upprätthållas över hela landet.

På uppdrag av regeringen pågår ett arbete hos generaltullstyrelsen med att se över tullverkets organisation. Översynen skall beakta förväntade förändringar för tullverksamheten under 1990-talet, främst till följd av datoriseringen av tullprocedurerna vid import och export.

Det förslag som Görel Thurdin åsyftar i sin fråga är den utredningsrapport, TOR Etapp 2, som nyligen har avlämnats till generaltullstyrelsen. Enligt vad jag har inhämtat kommer generaltullstyrelsen att redovisa sitt ställningstagande för regeringen den 20 juni 1990. I avvaktan på att generaltullstyrelsen redovisar sitt uppdrag är jag inte beredd att diskutera vilka åtgärder som regeringen därefter kan komma att vidta.

Anf. 108 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Åsbrink för svaret på min fråga, ett svar som jag också hade väntat mig.

I svaret står att regeringen har initierat den översyn som generaltullstyrelsen gör. Det står också att regeringen skall fatta beslut i frågan. Jag tycker faktiskt det är viktigt att vi får veta vad som är på gång. Det är nämligen inte säkert att många av förslagen till nedläggningar, om de genomförs, är särskilt rationella. Jag kan som exempel nämna situationen i Örnsköldsvik, eftersom jag kommer därifrån och snabbt har kunnat få fram material.

Svar på frågor

Man konstaterar att närservicen till mindre ej datoriserade sällanimportörer och sällanexportörer försämrats på orten, därför att de små företagen inte på samma sätt som de stora har möjlighet att svara upp mot datoriseringen. Det konstateras också att nio tjänster skall läggas ned i Örnsköldsvik, medan sex tjänster skall byggas upp i Umeå för att därefter gå till Örnsköldsvik.

Örnsköldsvik har betydligt större godsflöde och farttygsanlöp än både Skellefteå och Umeå. Örnsköldsviks kommun har näst Gävle de största hamnarna i Norrland avseende handel med ett godsflöde om 2 miljoner ton per år och 600 farttygsanlöp. Man har krigsmaterieltransporter och transporter av miljöfarligt gods på ett helt annat sätt än vad man har i exempelvis Umeå.

Det är enligt min mening viktigt att förmedla till regeringen att framläggandet av sådana här förslag inte kan vara förenliga med god service och bevakning. Dessutom konstaterar jag att man därmed även bidrar till konkurrenshämmande inslag i andra delar av landet. Man tvingar företag att ha färjetrafik enbart på vardagar trots att andra företag från samma hamnar får driva färjetrafik även under helger. Näringsfrihetsombudsmannen har varit inkopplad på detta.

Jag frågar således statsrådet Åsbrink om detta är förenligt med god service och bevakning.

Anf. 109 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Fru talman! Jag vill på nytt hänvisa till att det här är ett arbete som fortfarande pågår inom generaltullstyrelsen. Den har ännu inte redovisat sin rapport för regeringen men kommer att göra det om någon månad. Därefter kommer regeringen att ta ställning till innehållet i rapporten och fatta beslut om frågans fortsatta hantering.

Låt mig ändå säga ett par saker. Jag var i Örnsköldsvik för bara några dagar sedan och hade tillfälle att särskilt diskutera frågan i vad mån Örnsköldsvik skulle påverkas av en tänkt, framtida indragning. Jag skall dock inte kommentera den saken nu.

Däremot kan jag säga att det inte finns anledning att vara betänksam eller ångra något beträffande frågans hantering hittills. Den statliga verksamheten måste självfallet ses över fortlöpande. När vi nu genomför en omfattande datorisering inom generaltullstyrelsen, som syftar till att ta modern teknik till hjälp för att förbättra och rationalisera verksamheten, måste vi självklart också vara beredda att se över myndighetens organisation och bemanning. Datoriseringen innebär i sig betydande kostnadsökningar på kort sikt. Givetvis måste vi i det sammanhanget se över vilka kostnader och besparingar som kan göras på andra områden. I annat fall uppkommer en situation där vi lägger gammal teknik och kostnaderna för den ovanpå ny teknik och kostnaderna för den. Inte minst med tanke på att det i denna riksdag finns ett antal partier som ständigt predikar nödvändigheten av att hålla tillbaka expansionen av de offentliga utgifterna bör man inte motsätta sig att en sådan fortlöpande omprövning och förnyelse sker.

Anf. 110 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag håller fullständigt med statsrådet Åsbrink om att datoriseringen naturligtvis skall leda till att administrativa tjänster rationaliseras bort. Det är *en* sak. En *annan* sak är att lägga ned verksamheter på orter som är direkt beroende av dessa. Det är inte säkert att det är rationellt att lägga ned verksamheter på ett ställe och utöka antalet på andra. Jag hoppas att regeringen även studerar var det finns gott om statliga verksamheter resp. var det är ont om dem. Jag tror det är bättre med en decentraliserad organisation än att centralisera bara för att visa upp att man omorganiserar.

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 111 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Fru talman! Jag har tagit del av Görel Thurdins synpunkter och skall naturligtvis beakta dem tillsammans med allt annat underlag som vi så småningom kommer att få i denna fråga. Ännu så länge har vi bara massmediala läckor att gå på. Men vi räknar med att om någon månad få ett fylligt underlag från generaltullstyrelsen. Det skall tillsammans med anförda synpunkter utgöra grunden för våra kommande ställningstaganden.

Anf. 112 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag protesterar mot påståendet att mitt material skulle bygga på massmediala läckor. Det grundas i stället på direkta fakta. Det är också därför jag har tagit upp frågan till diskussion. På det sättet tror jag att de synpunkter jag har framfört kommer att beaktas.

Anf. 113 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Fru talman! Vad jag sade var inte menat som kritik mot Görel Thurdin. Tvärtom tar vi till oss alla synpunkter som vi nu får från olika håll och därmed även Görel Thurdins. Men generaltullstyrelsen har ännu inte framlagt något förslag, och vi avvaktar dess förslag innan vi går vidare i frågan.

Anf. 114 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag har vänt mig till rätt person, eftersom det är regeringen som har lagt fram ett förslag om en utredning. Det är också regeringen som skall fatta beslut. Det gäller att få upp ögonen för vad som pågår och verkligen noggrant beakta fakta samt kanske ge kommunerna större möjligheter att yttra sig än de har haft med tanke på den korta remisstiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1989/90:618 om kostnaderna för bostadsbidragen 1991

Anf. 115 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig om hur stora de kommunala resp. statliga utgiftsökningarna blir för kalenderåret 1991 med anledning av regeringens förslag om att bygga ut bostadsbidragen.

Jag har uppskattat kostnaderna under år 1991 för det reformerade

bostadsbidragssystemet till sammanlagt ca 4,4 miljarder kronor. Detta innebär en kostnadsökning med ca 1,5 miljarder kronor. Till kommunernas kostnader för bostadsbidrag lämnas för närvarande statsbidrag med 50 %.

Överläggningar har förts mellan regeringen och företrädare för kommunerna om skattereformens effekter för den kommunala sektorn.

I årets kompletteringsproposition redovisas förslag till åtgärder i syfte att neutralisera effekterna av 1990 och 1991 års skattereform mellan stat och kommun. Därvid beaktas också de ökade utgifter kommunerna får genom reformeringen av bostadsbidragssystemet.

Anf. 116 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret.

Jag har ställt tre frågor till bostadsministern som jag får svar på i dag, och de är av ganska principiell karaktär. Liknande frågor skulle kunna ställas till andra departementschefer. Eftersom jag ingår i bostadsutskottet är det naturligt att jag väljer frågor som rör bostadsdepartementets verksamhet.

Bostadsministerns svar är kanske inte helt klargörande. Det framgår exempelvis inte att kommunerna gör utbetalningarna under 1991. Det innebär med andra ord att de ligger ute med hela summan under året. Staten betalar 50 % i statsbidrag i efterskott. Utöver att kommunerna ligger ute med 1,5 miljarder gör de samtidigt ränteförluster som kan beräknas uppgå till ca 100 milj.kr.

Det är riktigt, som bostadsministern säger i sitt svar, att den årliga kostnadsökningen blir 750–800 milj.kr. för kommunerna. Jag har tagit upp den här frågan till diskussion därför att många propositioner som kommer till riksdagen enligt min mening inte är fullständiga. Jag vill fråga bostadsministern om han delar min uppfattning, att det i propositionerna klarare bör framgå vilka ekonomiska konsekvenser våra beslut här i riksdagen får för kommunerna.

Anf. 117 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Som jag sade i mitt svar har det varit överläggningar mellan företrädare för regeringen och för kommunerna om de effekter för den kommunala sektorn som skattereformen och dess olika förslag kommer att få. Vi har i kompletteringspropositionen redovisat hur det påverkar kommunerna. De ökade utgifterna för kommunerna, som blir en följd av reformeringen av bostadsbidragssystemet, beaktas i den redovisning som lämnas i kompletteringspropositionen.

Frågan gällde ju om det skulle bli en ökning av de kommunala kostnaderna under året. Jag har svarat på detta och anser för min del att det ganska klart framgår att kommunerna får sina kostnader beaktade när det gäller reformeringen av bostadsbidragssystemet.

Anf. 118 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Min fråga gällde alltså utgiftsökningarna under kalenderåret 1991, med anledning av att staten betalar ut pengarna i efterskott, alltså nästkommande år.

Jag har gått igenom en lista över de ekonomiska konsekvenser som beslu-

ten här i riksdagen har medfört för kommunerna under 1980-talet. Konsekvenserna är ganska stora. Enligt Kommunförbundet rör det sig om drygt 5 kr. i utdebitering.

Jag har kritiserat propositionen, men jag vill vara rättvis mot bostadsministern och säga att den också innehåller många förtjänstfulla saker. Det finns mycket detaljerade upplysningar om vilka effekter de föreslagna höjningarna av bostadsbidragen får för olika hushåll. Det är bra. Men man kan säga att ju större belopp det rör sig om, desto sämre är i allmänhet redovisningen. Det gäller t.ex. räntebidragen. Bostadsministern begär 22,5 miljarder kronor för budgetåret 1990/91, vilket är en kraftig ökning jämfört med budgetpropositionens 17,7 miljarder kronor. Vi får inte veta vilka antaganden som ligger bakom beräkningarna, vilka bundna och rörliga räntor som departementet har kalkylerat med.

Som avslutning vill jag säga att det enligt min mening borde vara en mycket tydligare redovisning, vilket skulle medföra en mer meningsfull riksdagsbehandling.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1989/90:619 om finansieringen av kommunala bostadsförmedlingar

Anf. 119 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig på vilket sätt regeringen anser att den kommunala bostadsförmedlingen skall finansieras.

Kommunerna är enligt lag skyldiga att om det behövs från bostadsförsörjningssynpunkt anordna avgiftsfri bostadsförmedling. Regeringen kan ålägga en kommun att fullgöra sina skyldigheter i detta avseende.

Bostadsdepartementet kommer att diskutera frågan om bostadsförmedling med ett antal av de stora kommuner som nu saknar sådan förmedling.

Anf. 120 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka bostadsministern även för detta svar.

Den här frågan är betydligt mindre från ekonomisk synpunkt, men den är kanske viktigare principiellt. Bostadsministern åker runt i landet och talar om att regeringen tänker ålägga kommunerna att inrätta bostadsförmedlingar. Framför mig har jag ett pressmeddelande av den 17 mars. Bostadsministern uttalade sig på följande sätt: "Vi behöver väl fungerande bostadsförmedlingar i våra kommuner. Det är dags att inrätta förmedlingar i de kommuner som inte har några i dag. Det sade bostadsminister Ulf Lönnqvist när han i dag talade inför hyresgäströrelsen i Västsverige."

Nu framgår av svaret att bostadsministern har börjat att backa litet grand. Det tycker jag är bra, eftersom jag för min del med min kommunalpolitiska erfarenhet – jag vet också att bostadsministern tidigare har sysslat mycket med primärkommunala frågor – litar på våra kommunpolitiker. Varför litar inte bostadsministern på kommunpolitikerna i det här avseendet?

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 121 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Jag litar självfallet på våra kommunpolitiker.

När det gäller frågan om bostadsförmedling vill jag bara stryka under att kommunerna faktiskt enligt lag är skyldiga att inrätta bostadsförmedling, om det behövs från bostadsförsörjningssynpunkt. I en situation där så många av landets kommuner uppvisar brist på bostäder är det ett rimligt servicekrav att invånarna skall kunna ges lika behandling när det gäller förutsättningarna och möjligheterna att få en bostad. Det finns exempel på kommuner där kommuninvånarna får vända sig till 30–40 olika fastighetsägare och bearbeta var och en av dessa för att få bostad. Jag tycker inte att detta är bra från bostadsförsörjningssynpunkt. Det är rimligt att en kommun lämnar sina invånare en bra service på det här området. Det är rimligt, eftersom alla bör ha samma möjlighet att få en bostad.

Bostadsförsörjningsläget är i dag på många håll sådant att kommunerna bör inrätta bostadsförmedlingar. Regeringen har möjlighet att ålägga en kommun att göra detta, och det är för att undersöka om det från bostadsförsörjningssynpunkt är nödvändigt och angeläget att inrätta bostadsförmedling som det nu kommer att tas kontakt med vissa stora kommuner.

Anf. 122 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag lägger märke till att bostadsministern har backat från sitt ursprungliga uttalande. Det gläder mig, eftersom jag tycker att vi som sitter i denna kammare bör ha så stort förtroende för våra kommunpolitiker att dessa som befinner sig nära kommuninvånarna skall anses kunna klara problemet själva.

Jag har sett samma sammanställning som den bostadsministern talade om och kan säga att det var en del kommuner som inte svarade på enkäten. Till övervägande del rörde det sig om socialdemokratiskt styrda kommuner. Bland de tio största kommunerna som saknade bostadsförmedling har socialdemokraterna ett starkt inflytande i åtta. Det är alltså inte så att de socialdemokratiskt styrda kommunerna är bättre än de icke socialdemokratiskt styrda. Frågorna bör enligt min mening kunna avgöras på kommunal nivå.

Jag vill i anslutning till den lag som bostadsministern talade om fråga om bostadsministern är beredd att mjuka upp den bestämmelse som innebär att kommunerna inte får ta ut avgift.

Anf. 123 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Jag har inte ändrat inställning i den grundläggande frågan om behovet av bostadsförmedlingar. Som jag sagt är jag av den uppfattningen att det i nuvarande bostadsförsörjningsläge är angeläget att det finns väl fungerande bostadsförmedlingar. Däremot kan behovet självfallet variera från kommun till kommun. Därför börjar vi samtalen med de största kommunerna. Det handlar om att undersöka om det finns behov från bostadsförsörjningssynpunkt.

Även jag tycker att frågorna bör avgöras på kommunal nivå, och jag hoppas naturligtvis att kommunerna i stor utsträckning skall fatta beslut om inrättande av bostadsförmedling. Självfallet är det regeringens mening att föra

samtal med kommunerna oberoende av vilken majoritet som styr i kommunerna.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 124 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag fick inget svar på min fråga, om bostadsministern är beredd att luckra upp bestämmelsen om att kommunerna skall tillhandahålla avgiftsfri bostadsförmedling. Jag vore tacksam om jag finge höra bostadsministerns synpunkter.

Jag är överens med bostadsministern om att det är på primärkommunal nivå som frågorna skall avgöras. Jag tycker alltså inte att regeringsledamöter skall åka runt och ålägga kommunerna någonting. Jag litar både på de socialdemokratiskt styrda kommunerna och på de icke socialdemokratiskt styrda kommunerna och tror att de politiker som är nära kommuninvånarna själva kan avgöra frågan.

Anf. 125 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Jag vill understryka att jag hänvisar till en i lag stadgad skyldighet. Regeringen har också en skyldighet, vilket framgår av mitt svar. Därför vill vi nu undersöka om bostadsförsörjningsläget i kommunerna visar att det finns ett behov av bostadsförmedling.

När det gäller frågan om huruvida kommunen skall få ta ut avgift är min principiella och grundläggande inställning densamma som lagens: bostadsförmedlingen skall vara avgiftsfri. Detta är alltså min grundläggande och principiella inställning. Det rör sig om en service som kommuninvånarna skall ha rätt att kräva. Sedan kan man tänka sig, vilket vissa bostadsförmedlingar har gjort framställningar om, att om servicen vidgas till att omfatta t.ex. bytesverksamhet, andrahandsuthyrning och annat sådant, frågan om avgift kan komma att aktualiseras. När det gäller den grundläggande frågan om rätten till bostadsförmedlingstjänster har jag samma uppfattning som man hade när lagen stiftades: förmedlingen bör vara avgiftsfri.

Anf. 126 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Här glider bostadsministern litet grand, nämligen när det gäller bytessökande. Han antyder att lagen i detta sammanhang kan ändras och att det kan bli fråga om avgiftsbeläggning.

Bostadsministern och jag har litet olika syn på detta. Jag tycker att man på primärkommunal nivå skall få avgöra dessa frågor. Jag litar tydligen mer på kommunala företrädare än vad bostadsministern gör. Jag har den personliga uppfattningen att man i denna fråga är minst lika ansvarsfull i kommunerna som man är på högre nivå.

Det vore därför tacksamt om bostadsministern ville medverka till att den passus i lagen som säger att förmedlingen skall vara avgiftsfri togs bort och att kommunerna gavs friheten att själva avgöra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 127 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig när regeringen avser att lägga fram förslag om ett reformerat bostadsfinansieringssystem och vilken finansieringsmodell regeringen avser att välja.

Förslag till nytt bostadsfinansieringssystem har presenterats av boendekostnadsutredningen (SOU 1989:71). Förslaget har remissbehandlats. Beredningen av förslaget är ännu inte avslutad. Det är regeringens strävan att snarast möjligt lämna förslag till riksdagen i frågan.

Anf. 128 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min tredje fråga.

Det hade varit värdefullt om förslaget om en ny bostadsfinansiering hade legat på riksdagens bord samtidigt med skattepropositionerna och proposition 144, som vi nyss talade om. När jag läser bilaga 13 till budgetpropositionen ser jag att bostadsministern ursprungligen hade den ambitionen. Likaså skriver bostadsministern i proposition 144 att han avser att senare under år 1990 återkomma till regeringen med förslag om en ny bostadsfinansiering. Han skriver vidare att han därvid också avser att för år 1991 lägga fram förslag om ett investeringsbidrag vid ny- och ombyggnad av permanenta bostäder som kompensation för den höjning av mervärdesskatten på byggande, varom förslag tidigare har redovisats.

Det gläder mig att man nu har kommit så långt i arbetet att det inte dröjer så länge förrän vi får se vad bostadsministern har för uppfattning i denna fråga. Många människor upplever ju i dag en osäkerhet, och de vet inte hur de skall agera inför framtiden. De frågar sig hur bostadskostnaderna kommer att utvecklas.

Även om bostadsministern av självklara skäl inte i dag vill gå in på en detaljredovisning av den kommande propositionen vill jag ställa en kompletterande fråga av mer allmän karaktär: Delar bostadsministern min uppfattning att boendet får betala en alltför stor del av skattereformen?

Anf. 129 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Jag anser att det är angeläget att snarast möjligt komma till riksdagen med förslag om bostadsfinansieringssystemet, eftersom det naturligtvis, som Birger Andersson påpekar, är så att de som står i begrepp att göra investeringar på detta område har behov av att få veta hur framtiden kan komma att se ut. Det är alltså min och regeringens strävan att vi snarast möjligt skall kunna komma till riksdagen med förslag i denna fråga.

Birger Andersson ställde också en fråga som inte har med bostadsfinansieringssystemet att göra, utan han för in skattereformen i debatten. Jag vill med anledning av denna fråga mycket kort säga att den del av finansieringen av skattereformen som faller på boendet i förslaget är mindre än den del som utredningarna på sin tid förordade. Regeringen har under arbetet med skattereformen gjort förändringar i förhållande till utredningarnas förslag.

och därmed är boendets andel av kostnadstäckningen av skattereformen i dag lägre än vad utredningarna tänkte sig.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 130 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill erinra om att den uppfattning jag här har framfört delas av olika organisationer på bostadsområdet som har tagit kontakt med oss som arbetar inom bostadsutskottet. Hyresgästernas riksförbund, Villaägareförbundet och Sveriges allmännyttiga bostadsföretag, SABO, säger i sin framställning till oss – eller kanske var det till skatteutskottet – att bostadssektorn inte kan bära den stora del av kostnaderna för reformen som regeringen föreslår.

Anledningen till att jag ställde denna kompletterande fråga var att jag ville få en viss uppfattning om vad den kommande propositionen innebär. Jag skulle bli tacksam om bostadsministern ville antyda i vilken riktning det kommer att gå.

Anf. 131 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! När man tar hänsyn till de skattesänkningar som människor får genom skattereformen kommer strängt taget alla att få en rätt kraftig ökning av sin disponibla inkomst, även sedan de på grund av skattereformen ökade boendekostnaderna är betalda.

Anf. 132 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Vi är tydligen överens om en sak, nämligen att det hade varit värdefullt att ha propositionen om bostadsfinansieringen färdig samtidigt med skattepropositionerna.

Sedan har vi tydligen litet olika uppfattningar om hur stor andel bostadskostnaderna får bära när det gäller skattereformen. Eftersom detta inte skall bli en skatteutfrågning avstår jag från att ställa ytterligare någon kompletterande fråga och avvaktar propositionen för att se vad den innehåller.

Tack för svaren!

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1989/90:626 om normerna för barnstugor

Anf. 133 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Med hänvisning till uppgifter om att yrkesinspektionen nekar verksamhet eller hotar stänga redan fungerande dagis i villor på grund av för låg takhöjd, har Barbro Sandberg frågat mig om jag avser att vidta åtgärder så att händelser av denna art inte kan ske.

Bestämmelser om arbetsmiljön finns framför allt i arbetsmiljölagen och med stöd av den lagen meddelade föreskrifter. Tillsynen av efterlevnaden av arbetsmiljölagen och de anslutande föreskrifterna utövas regionalt och lokalt av yrkesinspektionen. Yrkesinspektionens olika distrikt har att självständigt fullgöra denna uppgift och kan meddela de förelägganden och förbud som behövs. Yrkesinspektionens krav på arbetsmiljön kan komma un-

der regeringens prövning först i samband med ett överklagande av ett sådant föreläggande eller förbud.

Syftet med arbetsmiljölagen är att skapa en så god arbetsmiljö, fysiskt och psykiskt, som möjligt. Enligt min uppfattning är en god arbetsmiljö på daghemmen en förutsättning för att uppnå en god barnomsorgsverksamhet och för möjligheten att rekrytera och behålla personal i barnomsorgen. Jag avser emellertid inte att här gå närmare in på vilka krav som det är berättigat att ställa på daghemslokalernas utformning för att de skall anses erbjuda en god arbetsmiljö.

För att undersöka om det finns onödiga statliga regler eller normer som utgör praktiska eller planeringsmässiga hinder för barnomsorgsutbyggnaden tillsatte jag i juni 1989 en arbetsgrupp i vilken ingår representanter för berörda departement. Arbetsmiljölagstiftningen och dess tillämpning på barnomsorgsverksamheten omfattas av arbetsgruppens arbete. Gruppen beräknas slutföra sitt arbete senast i september 1990. Vidare har jag tillsatt en aktionsgrupp för barnomsorg, som mycket snabbt bl.a. skall analysera kommunernas möjligheter att förverkliga riksdagens beslut om en förskola för alla barn. Gruppen har bl.a. i uppgift att pröva insatser för att ta bort administrativa, tekniska eller organisatoriska hinder för barnomsorgsutbyggnaden.

Anf. 134 BARBRO SANDBERG (fp):

Fru talman! Jag tackar Bengt Lindqvist för svaret, och jag tycker att det delvis är positivt.

Min fråga gällde om yrkesinspektionen verkligen skall kunna gå in och stänga fungerande daghem därför att takhöjden skiljer några få centimeter från normen. Om jag är rätt underrättad finns det ingen lag som föreskriver en viss takhöjd.

Här försöker kommunerna att med alla till buds stående medel korta köerna inom barnomsorgen. Det aktuella fall som jag har tagit upp gäller ett daghem där alla är nöjda med den verksamhet som bedrivs. Det är ett föräldradrivet daghem i ett villaområde. Jag tycker att det låter litet diktatoriskt när yrkesinspektionen hotar med att vidta tvångsåtgärder mot kommunen och att utdöma böter eftersom kommunen bordlägger ärendet i väntan på yrkesinspektionens beslut – vilket man kunnat läsa om i pressen.

Jag konstaterar att Bengt Lindqvist trots allt hyser en förhoppning att man skall kunna ta bort vissa onödiga hinder för barnomsorgsutbyggnaden. Kommunerna försöker verkligen att leva upp till riksdagens beslut om en förskola för alla barn. Det känns som om yrkesinspektionen försöker att stjälpna alternativa barnomsorgsformer. Det är inte första gången som man vänt sig mot föräldradrivna och andra kooperativa barnstugor.

Jag anser att man kanske borde lyssna litet på dem som använder sig av verksamheten. I detta fall och i tidigare fall har personal, barn och föräldrar varit nöjda med verksamheten. Jag tror att yrkesinspektionen har viktigare uppgifter än att jaga dessa barnstugor.

Anf. 135 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Nu får vi i första hand avvakta arbetsgruppernas resultat. Jag har ett intryck av, och det tror jag delas av Barbro Sandberg, att det i första

hand handlar om tillämpning av gällande lagstiftning och föreskrifter och mindre om det faktiska innehållet i lag och föreskrifter.

Det är möjligt att också arbetsgruppen kommer att visa att detta är fallet. Då får vi naturligtvis diskutera om det finns behov av ytterligare utbildning och belysning av vad verksamheten faktiskt ställer för krav. Jag vill samtidigt peka på balansgången mellan å ena sidan de olika kraven på miljö, säkerhet, hygien och andra hälsofaktorer för en viktig verksamhet som omfattar små barn samt å andra sidan kostnader och framkomlighet ur planeringssynpunkt. Jag vill betona att det här gäller att hålla balansen och att vi samtidigt ur kvalitativ synpunkt måste ställa kraven mycket högt.

Anf. 136 BARBRO SANDBERG (fp):

Fru talman! Jag delar Bengt Lindqvist uppfattning därvidlag. Det finns ju faktiskt ingen lag om detta, utan det är bara normer som man har att rätta sig efter.

När det gäller frågan om säkerhet och tillgänglighet är det självklart att vi alla vill ha säkra barnstugor, och vi vill också värna om personalen. Om personalen skadas kan man inte fortsätta att bedriva någon verksamhet. Det är inte enbart kostnaderna som skall vara avgörande. Men jag tycker ändå att det verkar litet konstigt att om lokalen har några få centimeter lägre takhöjd kan man stänga verksamheten och hota med att utdöma böter. Det verkar provocerande.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1989/90:607 om effektivare energianvändning

Anf. 137 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Krister Skånberg har frågat mig vad den svenska regeringen kommer att göra för att följa Brundtlandrapportens rekommendationer och fullfölja den energipolitik som riksdagen beslutade om redan 1980.

I 1980 års riksdagsbeslut slogs fast att den sista reaktorn skulle stängas senast år 2010 samt att en successiv utveckling skulle ske mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan.

Det systematiska arbete som har genomförts och som pågår för att ställa om vårt energisystem ger resultat. Vårt energisystem är i dag betydligt mer flexibelt och mindre miljöstörande än för tio år sedan. Oljeberoendet har under perioden minskat kraftigt – från 65 % till drygt 40 % av energiförsörjningen. Användningen av inhemska bränslen har ökat med mer än 30 %. Utsläppen av försurande ämnen från energisystemet har minskat – svavelutsläppen med 70 % och kväveoxidutsläppen med drygt 30 %.

Betydande resurser inom bl.a. energiforskningsprogrammet har satsats för att utveckla förnybara energislag som biobränslen, vind och sol till ekonomiskt bärkraftiga alternativ. Vi går nu vidare i detta arbete. I det förslag till skattereform som nu behandlas av riksdagen finns förslag om bl.a. skatt på utsläpp av koldioxid och svavel. Regeringen har också föreslagit en miljö-

avgift på utsläpp av kväveoxider. I det sammanhanget anmäldes till riksdagen att det i regeringskansliet förbereds förslag för att ytterligare stimulera miljövänlig energiproduktion bl.a. i form av kraftvärme, inom en ram av 500 milj.kr. och år. Därvid skall prioritet ges åt biobränslen. Den närmare utformningen av sådana stimulanser avses att redovisas i en energipolitisk proposition.

Goda resultat har även uppnåtts vad gäller energi- och elhushållning. I dag pågår arbetet med det elhushållningsprogram som riksdagen godkände år 1988.

Det finns dock fortfarande en rad hinder för att arbetet med energieffektivisering skall skjuta fart. Ny eleffektiv teknik behöver utvecklas. Andra brister är bl.a. bristande information och svag företagsekonomisk lönsamhet för investeringar i energieffektiv teknik. Ytterligare åtgärder kan därför vara aktuella om elanvändningen skall kunna begränsas så att kraftutbyggnaden kan hållas på en rimlig nivå från miljösynpunkt. Åtgärderna bör inte begränsas till elhushållning.

Regeringen avser att hösten 1990 förelägga riksdagen en energipolitisk proposition. I denna skall redovisas vilka åtgärder för såväl energitillförsel som användning som bör vidtas för att en tillräcklig elförsörjning skall kunna tryggas.

I förberedelserna för propositionen beaktas givetvis de energipolitiska erfarenheterna i andra länder. Här bör man dock ha i minnet att förutsättningarna varierar kraftigt mellan länderna. Danmark har ett helt annat utgångsläge, eftersom man baserar praktiskt taget hela sin energiförsörjning på fossila bränslen. Som exempel kan nämnas att år 1986 var utsläppen av koldioxid per capita nästan dubbelt så stora i Danmark som i Sverige.

Jag vill avslutningsvis erinra om att statsministern i en interpellationsdebatt nyligen har aviserat att han kommer att inbjuda riksdagens partier till överläggningar inför det kommande energipolitiska beslutet. I dessa överläggningar kommer frågan om energianvändningen att spela en viktig roll.

Anf. 138 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för ett utförligt och innehållsrikt svar.

Det har alldeles nyligen hållits en konferens i Bergen som en uppföljning av Brundtlandkommissionens rapport. Enligt pressreferaten har man kommit överens på en del punkter, bl.a. att utvecklingen måste hållas inom de ramar som biosfären och ekosystemet tål för att säkra mänsklighetens fortlevnad. När det gäller just energi säger man att eftersom västvärlden står för 70 % av världens energikonsumtion skall vi ta på oss ett huvudansvar att minska utsläpp av växthusgaser o.d. Detta är någonting som de länder som deltog har kommit överens om.

För att nå dessa mål betyder en effektiv energianvändning mycket. Det är spännande, och en utmaning, att Danmark har föregått med gott exempel och, såvitt jag vet, har fattat det första beslutet. Stortinget i Norge har fått sig förelagt ett förslag till en ny energilag som man skall ta ställning till föresommaren. Den lagen innehåller bestämmelser om insatser för effektivare energianvändning enligt den s.k. balansprincipen, dvs. man vill fästa lika stor vikt vid investeringar i energianvändning som i ny energiproduktion.

När statsrådet här talar om att det i vissa fall är företagsmässigt olönsamt att satsa på effektivare energianvändning blir frågan: Vad vill regeringen göra för att ta bort skillnaderna så att man kan kalkylera på samma bas enligt – som den kallas i Norge – balansprincipen?

Anf. 139 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Åtgärder inom energipolitikens område och inom energianvändningens område skall, efter överläggningar med riksdagens partier, redovisas i en proposition. Det återstår en hel del arbete innan regeringen kan redovisa de förslag som kommer att läggas fram för att åstadkomma bästa möjliga effekt för miljön.

Jag är alltså inte i dag beredd att ge någon redovisning. Först tycker jag att det är rimligt att vi har dessa överläggningar för att klara ut vad andra partier säger. Vi har en situation i riksdagen där det har fattats en rad oförenliga beslut som behöver redas ut. Innan vi har gjort det kan vi inte redovisa vad propositionen skall innehålla.

Anf. 140 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Vi skall inte använda det här tillfället till att vädra våra olika meningar om vad som är förenligt och oförenligt.

Jag vill ta upp några frågor till. Det norska förslaget till stortinget gäller bl.a. stamnätet. Man funderar på att ställa stamnätet till förfogande till självkostnad för alla som vill utnyttja det. Det skulle ge större möjligheter för investeringar i effektiv energianvändning och överföring av resultaten till de områden där de behövs bäst. Detta överensstämmer väl med just balansprincipen, dvs. att man kan satsa på effektiv energianvändning på samma villkor som när det gäller ny energiproduktion.

Har man här i Sverige några funderingar på att stamnätet skall få användas till självkostnad i fortsättningen?

Jag vill också peka på möjligheterna att köpa kraft från Norge. Även om vi vet att man från regeringens sida tycker att det är ett oförenligt beslut, finns det alltså möjlighet att köpa energi.

Anf. 141 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Nu går Krister Skånberg in på detaljfrågor som jag inte har någon möjlighet att besvara, eftersom jag inte har kunskaperna på området. Jag får återkomma i de frågorna när det finns bättre underlag, framför allt när vi har diskuterat igenom vad propositionen skall innehålla.

Anf. 142 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Låt mig återigen tacka för ett utförligt och bra svar.

Jag vill använda ett ögonblick för att redogöra för den danska erfarenheten. Då den danska energiministern var ganska ny på sin post satte han sig, om jag är riktigt underrättad, med sina rådgivare och funderade på om det verkligen skulle kunna gå att följa Brundtlandkommissionens rekommendationer. Man kom fram till att detta med att satsa på effektiv energianvändning skulle göra det möjligt att faktiskt sänka energianvändningen i Danmark. Detta är precis vad man har beslutat.

Det finns många rådgivare, statsrådet, som säkert är beredda att visa hur man kan klura ut detta med de till synes oförenliga riksdagsbesluten. Vi i riksdagen hoppas naturligtvis att vi kan stå för våra beslut, och vi vill värna om att de är förenliga. Skam över oss annars!

Anf. 143 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Jag håller med om att energihushållning över huvud taget är ett oerhört viktigt inslag i energipolitiken. Det finns bedömningar som har gjorts från olika håll att det går att åstadkomma ganska stora besparingar, och de skall vi ta till vara. Det bästa sättet att komma till rätta med de problem som finns med miljön är att spara på elanvändningen. Därför är detta en av de centrala punkterna för den proposition som skall utarbetas.

Anf. 144 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Det handlar naturligtvis som statsrådet påpekar i sitt skriftliga svar om att använda energin effektivare, men också om att den energitillförsel som kan komma att behövas, speciellt vartefter kärnkraften avvecklas, blir så miljövänlig som möjligt.

I den serie av seminarier som vi har bjudit in en representant från vardera av de sex riksdagspartierna till, har vi nu kommit till biobränslen. Det är uppenbart att det finns en ganska stor potential på biobränslesidan som är outnyttjad. Speciellt om man använder biobränslen för mottrycksgenerering – något som statsrådet själv har varit inne på tidigare, bl.a. i en artikel tillsammans med Birgitta Dahl – finns det mycket att vinna för både miljöns och ekonomins skull och numera också för jordbrukets skull. Det kan vara ett sätt att trösta de jordbrukare som står och vaktar vårt hus och som vill få möjligheter att odla annat än bara livsmedel.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1989/90:638 om Storas köp av Feldmühle Nobel

Anf. 145 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen i samband med prövningen av Storas köp av Feldmühle Nobels aktier kommer att skapa garantier, som villkor för godkännande, för Storas investeringar i Sverige och att fackens inflytande inte minskar genom att dotterbolagens huvudkontor flyttas utomlands.

Någon prövning av Storas köp av Feldmühle Nobels aktier är inte aktuell. Enligt företagsförvärvslagen (1982:617) prövar regeringen utländska företags förvärv av svenska företag.

Anf. 146 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Det köp som Stora gör av Feldmühle i Västtyskland innebär att man slår samman papperstillverkningen, vilket får stora följder även för Sverige.

De problem som kan uppstå för Sverige är bl.a. vad fackets roll skall bli i

framtiden. Flyttas huvudkontoren utomlands för dotterbolagen eller för tryckpappersdivisionen Stora News, betyder det en förlust av den styrelserepresentation man nu har och den fackliga information som man i dag får. När det gäller investeringarna vet vi att det behövs stora investeringar i Billerud. Man kan fråga sig vad det finns för något här.

Frågan om garantin kan vara hårt formulerad. Men regeringen samråder ju med storföretagen. Det förvånar mig storligen om regeringen inte vet om detta – dvs. i industridepartementet – och har samtalat med Stora om följderna. I regeringens proposition i ärendet till årets riksdag föreslogs en intensifiering mot bakgrund av just att huvudkontoren kan flyttas utomlands.

Min huvudfråga till regeringen blir: Har Stora verkligen inte samrått med regeringen? Har Stora avgivit någon avsiktsförklaring för vad man har tänkt sig framöver vad gäller den svenska industrisatsningen? Det gäller inte minst investeringarna, men även fackets roll vid en så stor satsning utomlands.

Anf. 147 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Som jag har sagt i mitt svar föreligger det inte någon skyldighet för Stora att förelägga regeringen den här affären för prövning. Vi har ingen sådan lagstiftning i Sverige. Visserligen sker det samråd, men i den här frågan har det inte förevarit något samråd.

Anf. 148 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Om jag stod på verkstadsgolvet skulle jag säga: "Det var ju . . ." – och så skulle jag svära. Men eftersom jag står i Sveriges riksdag avstår jag från svärordet.

Men det är faktiskt uppåt väggarna att de svenska fackföreningarna på en natt med ett köp kanske förlorar sin styrelserepresentation. Man sitter nu och förhandlar om aktieförvärv utan att veta Storas avsikter. Inte ens regeringen vet det via detta samråd. Det kanske avslöjar den industripolitik som i och för sig Rune Molin som industriminister inte har varit direkt initiativtagare till, men dock hans föregångare som till mycket stor del avreglerade den svenska industripolitiken. Det gäller även inflytandet från parlamentets sida. Detta inger stora farhågor för den fackliga rörelsen framöver. Inte minst ställer man sig frågan vilket ägarkapital som i framtiden skall investera när det gäller t.ex. Billerud.

Anf. 149 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Nu kommer Lars-Ove Hagberg in på en helt annan fråga, nämligen om de fackliga organisationernas inflytande i företagen och i de internationella koncernerna som icke är svenska. Det är en stor fråga som är föremål för diskussion i samband med de förhandlingar som pågår mellan Sverige, EFTA och EG, liksom den har varit upp till diskussion i nordiska sammanhang. Det är en viktig fråga för regeringen, men den har ingenting med den aktuella frågan att göra.

Anf. 150 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Det har direkt med denna fråga att göra. I dag har man i Stora News och i Papyrus en representation i bolagsstyrelserna. Om dessa företag

Svar på frågor

nu lägger sina huvudkontor utomlands, betyder det att styrelserepresentationen går om intet för facket och inflytandet sker på helt andra villkor. För verksamheten i Kvarnsvedens Pappersbruk, Hyltebruk och Billerud m.m. kommer den fackliga positionen inte att vara som den är i dag. Det har att göra med förvärv av dessa aktier och förflyttande av huvudkontoren.

I det här läget kan regeringen inte göra något åt det, och regeringen har ingen lagstiftning för att kunna ingripa mot detta. Det är väl en klar försämring för den fackliga rörelsen framöver, då inflytandet och översynen inte kommer att finnas om huvudkontoren flyttas, i det här fallet för Stora News som Kvarnsveden lyder under.

Anf. 151 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har ställt en fråga som avser om "regeringen i samband med prövningen av Storas köp ---". Det har inte förekommit någon sådan prövning, och det är det som är felet i hela frågeställningen. Frågan om de anställdas inflytande i företaget är en stor och viktig fråga, men den har ingenting att göra med den konkreta fråga som Hagberg ställde om prövning av Storas köp. Någon sådan finns inte.

Anf. 152 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Nej, men det finns dock ett samråd. Det är t.o.m. Rune Molin som står bakom propositionen, där man skriver att utvecklingen kan leda till att centrala koncernfunktioner i företagen i ökad utsträckning kommer att förläggas utomlands och därför skall man intensifiera detta samråd.

Inte ens detta har Stora bekvämat sig till, eller också är det regeringen som har en för svag position. Stora har utan vidare bara slagit till.

Jag vill egentligen veta om regeringen har några som helst garantier för eller informationer om vad som skall hända med Stora framöver, eftersom det handlar både om fackligt inflytande och om investeringar. Men jag konstaterar att regeringen inte vet någonting och att Stora inte har lagt papperen på bordet.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1989/90:640 om exportindustrins möjligheter att behålla marknadsandelar

Anf. 153 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Siw Persson har frågat vilken bedömning regeringen gör om möjligheten för t.ex. den svenska verkstadsindustrin att hålla sina marknadsandelar på exportmarknaden.

För att komma till rätta med den försämring av konkurrenskraften som skett under 1988 och 1989 behövs åtgärder som verkar på både kort och lång sikt. Som frågeställaren själv också säger är regeringen och folkpartiet överens om inriktningen av de kortsiktiga åtgärderna. I den reviderade finansplanen har regeringen deklarerat sin beslutsamhet att få till stånd en rejäl nedväxling av takten i löne- och prisutvecklingen i samband med skattereform-

men. För att lyckas med detta krävs först och främst att arbetsmarknadens parter tar sitt ansvar.

För att näringslivet på lång sikt skall kunna utvecklas positivt måste åtgärder inom olika områden till. Näringspolitiken måste under 1990-talet inriktas på åtgärder som stimulerar ett ökat utbyte av insatta resurser i befintliga verksamheter och på att få till stånd en förnyelse av näringslivsstrukturen så att verkstadsprodukter tar en ännu större del av vår export.

Produktiviteten måste alltså förbättras. Långsiktigt är det också nödvändigt att våra vägar och järnvägar håller en sådan kvalitet att näringslivets behov av snabba och säkra transporter kan tillgodoses. Arbetskraftens kompetens måste höjas och tas till vara på ett bättre sätt än nu. Det är också av mycket stor betydelse att vi kan utveckla ett nära samarbete med EG, eftersom en så stor del av särskilt verkstadsexporten sker till EG-länderna.

På flera av dessa områden behandlar riksdagen nu regeringsförslag som förbättrar tillväxtmöjligheterna på längre sikt. Det gäller förslagen i de näringspolitiska, forskningspolitiska och regionalpolitiska propositionerna. Den näringspolitiska propositionen innebär en förnyelse av industripolitiken på flera väsentliga områden. Det gäller småföretagspolitiken, teknikpolitiken och de statliga företagen. Förnyelsen av regionalpolitiken förbättrar betingelserna för tillväxt i stödområdena. Samtidigt ökar företagens möjligheter att finansiera riskfyllda satsningar på nya marknader och nya produkter.

På andra områden pågår för närvarande ett utredningsarbete. Regeringen har nyligen tillsatt den s.k. kompetensutredningen (A 1990:25). En utredningsman har tillsatts för att föreslå hur näringslivet skall kunna medverka i de nödvändiga förbättringarna av våra vägar och järnvägar. Produktivitsdelegationen (I 1989:02) arbetar sedan en tid. Dessa utredningar behandlar frågor som är av stor betydelse för möjligheterna att på sikt stärka näringslivets konkurrenskraft och få en högre tillväxt i landet.

Anf. 154 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Det innehöll vackra, men tyvärr mycket allmänt hållna ord. Det går fort neråt nu för vår svenska industri, inte bara exportindustrin utan även den industri som har svensk marknad. Det ser mycket oroande ut med orderingången efter semestern. Den svenska konjunkturen är starkt exportstyrd, dvs. den är beroende av omvärlden. Sveriges stagnation är ju självförvållad. Den är inget konjunkturproblem, utan Sveriges stagnation beror på strukturella fel eller systemfel.

Ministern sade att arbetsmarknadens parter skall ta sitt ansvar. Det är väl ändå inte företagens huvudsakliga uppgift att genom sin lönesättning neutralisera effekterna av regeringens ekonomiska politik? Detta är en lång process som har pågått under många år.

Under 1970-talet var tillväxten 2,5 %, under 1980-talet knappt 1 %, under 1990-talet räknar man med att tillväxten blir 0,5 % och nästa år 1 %. Löneökningarna och kostnadsökningarna i Sverige ligger hela tiden flera procentenheter utöver andra länders. Det är en ekvation som inte går ihop.

Jag kan därför inte vara nöjd med ministerns svar där han i slutet säger: "Dessa utredningar behandlar frågor som är av stor betydelse för möjlighete-

Svar på frågor

terna att på sikt stärka näringslivets konkurrenskraft och få en högre tillväxt i landet." Jag vill då ställa följande frågor till ministern:

När kommer detta att ske?

Har vi råd med det?

Hur mycket av svensk industri skall slås ut?

Vilka svenska företag har då etablerat sig utomlands?

Anf. 155 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Det akuta problemet för den svenska konkurrenskraften är naturligtvis kostnadsläget. Kostnadsläget i Sverige har på grund av bl.a. lönebildningen legat högre än i våra konkurrentländer. Den första och omedelbara åtgärd som bör vidtas är att företagen tillsammans med de anställdas organisationer måste komma fram till avtal som inte leder till en högre inflation än vad man har i utlandet. Det är den akuta åtgärd som kan vidtas. Där skall regeringen medverka genom att bedriva en ekonomisk politik som inte ger den överhettning i ekonomin som leder till att lönerna pressas upp. Detta har då gjorts genom den överenskommelse som har träffats mellan folkpartiet och socialdemokraterna för att dämpa trycket i ekonomin.

Parterna, arbetsgivarna och t.ex. Verkstadsföreningen, har naturligtvis ett ansvar för att se till att kostnadsutvecklingen på grund av lönebildningen inte skenar i väg. Därutöver måste en lång rad åtgärder på det näringspolitiska området vidtas. Dessa åtgärder får ingen omedelbar effekt – i varje fall de flesta av dem – men de har effekt när det gäller att förstärka konkurrenskraften. Genom att komma till rätta med lönebildningsproblematiken och samtidigt bedriva en kraftfull näringspolitik kan vi förstärka konkurrenskraften.

Anf. 156 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Anledningen till att jag ställde min fråga var att jag fick information om kostnadsutvecklingen av ett svenskt exportinriktat verkstadsföretag, där lönekostnadsökningen under 1989 var i genomsnitt 9 %, och under 1990 blir ökningen i genomsnitt 10 %. Av exportprisökningar under 1989 kunde man tillgodogöra sig 3 % och under 1990 kommer man att kunna tillgodogöra sig 2 %. Det innebär alltså en negativ kostnadsförändring för 1989 med minus 7 % och för 1990 med minus 9 %. Ministern vet lika väl som jag att detta företag inte kan se att det runt hörnet finns en tulipanmaros. Man är alltså ett offer för bristen på svensk finanspolitik.

En annan sak som ministern utelämnade var energipolitiken, men det kanske beror på att vi har brist på energipolitik. Många företag är tyvärr också osäkra över den framtida satsningen på grund av att vi har en bristande energipolitik.

Anf. 157 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! För närvarande finns det gott om energi. Den räcker gott till verkstadsindustrin och mer därtill. Vi t.o.m. exporterar energi, så det är inte något problem för verkstadsindustrin. I det avseendet har den eltunga industrin större anledning till oro.

När det gäller kostnadsutvecklingen måste också företagen ta sitt ansvar. Om man träffar en sådan löneuppgörelse som man har gjort på det privata

området med Verkstadsföreningen, blir kostnaden så småningom dubbelt så stor som den avtalsmässiga lönehöjningen. Då har företaget ansvar för kostnadsutvecklingen. Det går inte att bara skylla på regeringen och löntagarna. Även företagen måste ta sitt ansvar.

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 158 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Det är väl ändå så, ministern, att om man för en svag finanspolitik ger detta en brist på arbetskraft? Det ger en överhettning på arbetsmarknaden som för med sig sådana konsekvenser som det höga kostnadsläget.

Låt mig också säga följande. Under 1980-talet har vi levt med ständiga skattehöjningar som bidragit till att de nominella löneökningarna har blivit nästan 90 %. Dessa lönehöjningar har tyvärr så gott som helt ätits upp av höjda priser och skatter. Kvar har då blivit en ökning av löntagarnas köpkraft med 0,25 % för hela perioden. Är det en bra finanspolitik?

Anf. 159 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! Nu har vi ju träffat en överenskommelse med folkpartiet om finanspolitiken. Då är väl finanspolitiken bra?

Anf. 160 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Låt mig till ministern säga att folkpartiet anser att finanspolitiken till vissa delar är bra, men vi säger också – vilket ministern borde komma ihåg – att vi tycker inte att den till alla delar är bra.

Vi vill ha en stramare finanspolitik med besparingar och förnyelser inom den offentliga sektorn. Vi vill vidare ha sparstimulanser, fler stimulanser för arbetsutbud samt tillväxt utöver fullföljandet av skattereformen. Det krävs mer. Det krävs en bättre finanspolitik.

Anf. 161 Industriminister RUNE MOLIN:

Fru talman! En väsentlig faktor när det gäller trycket i ekonomin är att vi i Sverige har valt att ha en hög sysselsättning och en låg arbetslöshet. I utlandet lättar man det tryck som uppstår i ekonomin genom att öka arbetslösheten. Den vägen vill vi inte gå, utan vi vill genomföra andra åtgärder och öka utbudet av arbetskraft.

Det finns en lång rad sådana åtgärder i de förslag som regeringen har lagt fram för att kunna klara bristen på arbetskraft och minska trycket i ekonomin.

Anf. 162 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Det finns många sätt att lösa dessa problem på, utan att man behöver hota med att vi skall få enorm eller hög arbetslöshet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 163 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Maggi Mikaelsson har frågat mig om jag avser vidta åtgärder för att förhindra att SJs personalpolitik åsamkar personalen arbetsskador samt att järnvägsstationerna också i fortsättningen kan hållas rena.

För två veckor sedan svarade jag på en liknande fråga som Maggi Mikaelsson ställt. Då gällde det lokförarnas arbetsmiljö.

Riksdag och regering har satt upp mål för SJ på olika områden. Utifrån dessa mål bestämmer sedan SJ självt hur verksamheten skall bedrivas och hur arbetet skall organiseras. En väl fungerande städning bör enligt min mening ses som en del av de mål för servicenivån gentemot resenärerna som satts upp. Med utgångspunkt från detta är jag inte beredd att vidta några åtgärder med anledning av frågan.

Låt mig dock avslutningsvis upprepa vad jag sade då det gällde lokförarnas arbetsmiljö, nämligen att jag utgår ifrån att SJ fäster stor vikt vid arbetssituationen och arbetsmiljön för samtliga personalkategorier.

Anf. 164 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Fru talman! Jag skall be att få tacka kommunikationsministern för svaret. Tyvärr kunde jag inte ta emot svaret på frågan om lokförare och lok för ett par veckor sedan på grund av att jag var sjuk. Men, som sagt, dessa frågor hänger ihop.

Det är bra att kommunikationsministern hoppas att SJ skall fästa stor vikt vid dessa frågor. Om man tittar på den konkreta frågan om städning, finns det väl kanske anledning att betvivla det litet grand. Det har kommit en hel del kritik emot det sätt som SJ Städ sköter arbetet på. Städpersonalen upplever framför allt att den inte får tillräckligt med tid och att den därför inte hinner göra ett bra arbete. Städpersonalen utgör också en grupp där arbetsskadorna ökar. Det finns en ganska stor andel arbetsskador. Det är en grupp som främst utgörs av kvinnor. 92 % av dem som arbetar på SJ Städ är kvinnor. Mot bakgrund av att allergierna ökar i samhället är det också allvarligt om man drar ner för mycket på städningen.

Städning är en typisk kvinnosyssla. Det finns en liten risk för att man inte kan den här frågan ordentligt på chefsnivå. I nr 8 för i år av tidningen Statsanställd säger en av cheferna följande: "Lokalvårdarna måste prioritera. De kan inte hinna med exakt lika mycket som tidigare, men de kan hålla en bra standard. Städningen har haft för bra kvalitet förut. Det har inte SJ råd att betala längre."

Det skulle vara intressant att få veta om denna syn på arbetet även finns på andra nivåer inom SJ – att det är för bra kvalitet och att man inte har råd att hålla samma kvalitet som tidigare.

Anf. 165 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Jag utgår ifrån att SJ har en hög ambitionsnivå. Jag har också det bestämda intrycket att så är fallet när det gäller att upprätthålla en god

miljö i verksamheten – i vagnarna, när det gäller arbetsmiljön och för passagerarna.

Det är omöjligt för mig att gå in och diskutera enskildheter i detta sammanhang. Vi måste förlita oss på att man i det berörda affärsdrivande verket också kan hantera denna typ av frågor i det perspektivet att man nu strävar efter att öka passagerarunderlaget, att bli mera attraktiv för kunderna och att ha en hög ambition när det gäller att bereda arbetstagarna en god arbetsmiljö. Vi måste i hög grad förlita oss på att samarbetet mellan de anställdas organisationer och arbetsledningen kan utvecklas på ett bra sätt.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 166 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Fru talman! Jag har talat en del med städerskor som arbetar inom SJ, och de känner en stor oro. De som jag har pratat med säger att detta är ett led i att SJ vill sälja ut städningen till privata städbolag. Det är de självfallet rädda för.

SJ går ut med stora kampanjer om att man skall bli bättre på en rad punkter. Det borde också gälla städningen. Resandet har ökat. Jag åker ganska mycket tåg, och jag ser att det är mycket folk på tågen. Det är bra, men det borde betyda att man behöver städa litet mer och litet oftare.

Ett annat problem för städerskorna är att de inte hinner med. De hinner med den löpande städningen. Alla som håller på med sådant vet att eftersatt städning skapar problem på sikt. Det är ett mycket kortsiktigt sätt att se på det hela.

Jag tror att det är mycket viktigt när det gäller kampanjen om att SJ skall bli bättre att den självfallet skall innefatta omsorg om personalen, men också att man skall bli bra även på sikt när det gäller städning av tåg och väntsalar, så att man inte förstör materielen i onödan.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1989/90:588 om driftsbidraget till det enskilda vägnätet

Anf. 167 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Marianne Jönsson har frågat mig om det är förenligt med riksdagens intentioner att sänka driftsbidraget till det enskilda vägnätet.

Låt mig först konstatera att fördelningen av anslaget för bidrag till drift och byggande av enskilda vägar mellan länen och mellan olika verksamheter görs av vägverket i enlighet med förordningen om statsbidrag till enskild väghållning.

Vägverket har i februari skickat ut direktiv för upprättande av t.ex. investeringsplaner för bidrag till byggande av enskilda vägar och därvid bl.a. angett att en sänkning av bidragsnivån till drift av enskilda vägar bör ske.

Vägverkets förslag grundade sig på den anslagsnivå som föreslagits i den näringspolitiska propositionen. Jag har nu erfarit att trafikutskottets majoritet kommer att föreslå riksdagen att anslaget till enskilda vägar bör höjas

Svar på frågor

med 100 milj.kr. utöver regeringens förslag. Bidragsnivån blir beroende av riksdagens beslut.

Anf. 168 MARIANNE JÖNSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Kommunikationsministern ger mig här ett positivt svar. När jag ställde frågan den 4 maj hade jag inte den information som jag har nu, utan jag hade då vissa dubier när det gäller hur det skall gå för våra enskilda vägar. Jag tänker mest på mitt eget län, Kalmar län. Med detta förslag har situationen förändrats betydligt.

De enskilda vägarna i vårt län är de längsta vägarna. Vi har 392 mil enskilda vägar i vårt län. De är lika viktiga för oss som de stora vägarna. De står för intranporter och uttransporter och har stor betydelse även för länets turism. Kommunerna är mycket engagerade i underhåll och drift av de enskilda vägarna. Kommunförbundet har också tillskrivit trafikutskottet, där man har behandlat dessa frågor, och kommunikationsdepartementet.

När jag fick del av beslutet i fredags från trafikutskottet, trodde jag att ökningen av anslaget endast berörde de statskommunala vägarna och inte de enskilda vägarna. Av kommunikationsministerns svar förstår jag nu att det innefattar båda delarna.

När vi fick dessa direktiv från vägverket i mars – det står februari i svaret – gällde det investeringar och kompletterande direktiv för femårsperioden. Nu gäller det här bara driften 1991. Jag vill ställa en kompletterande fråga till kommunikationsministern: Kan vi nu vänta oss att man från ansvarigt håll, från regeringshåll, betraktar de enskilda vägarna med större välvilja i fortsättningen?

Anf. 169 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Det behövs mera pengar till enskilda vägar, men i ännu högre grad behövs stora belopp för riksvägar och länstrafikanläggningar. Vi har satt i gång ett utredningsarbete, som skall bedrivas med stor intensitet. Utredningsmannen skall senast i oktober försöka presentera ett förslag till hur vi skall förstärka medelsnivån för vägar och järnvägar med hjälp av brukaravgifter och näringslivsmedverkan. I vilken utsträckning som det blir möjligt kan jag inte förutsäga i dag. Min ambition är att åstadkomma ökade anslag när det gäller vägarna. Det är vad jag kan säga. Men vi kan inte fördela mer medel än vad som står till förfogande.

Svenska folkets vilja till ökade skatter är som bekant något begränsad. Den begränsade viljan återspeglas också understundom i riksdagen.

Anf. 170 MARIANNE JÖNSSON (c):

Fru talman! Jag lyssnar med intresse till kommunikationsministern. Jag ser också det här som en fråga om fördelning. Vi tycker att en större andel av pengarna skall gå till detta vägnät som är av så stor betydelse.

När vi mitt under kampanjen Hela Sverige skall leva fick del av förslaget från vägverket betecknade vi detta förslag om en nedskärning av anslagen med 20 % som ett landsbygdsfientligt förslag. I vår förtvivlan säger vi att pengarna minsann räcker till annars. 10 miljarder skall slukas av en Öresundsbro, och 700 milj. kr. räcker till två mil Uddevallaväg.

Dessa enskilda vägar har stor betydelse för vår landsbygd där så många människor är beroende av vägarna. Vart man än kommer när man är ute i länet och talar så diskuterar människor vägfrågorna. Enskilda vägar är ett ämne som engagerar våra länsbor mycket.

Naturligtvis är det intressant med nya tag på detta område, men det handlar också om att det skall vara en rättvis fördelning.

De enskilda vägarna är naturligtvis jämfört med motorvägar en liten del i det stora perspektivet. Men för många människor i vårt land – inte minst hörde vi detta i lördags i Humlegården – har dessa vägar stor betydelse för om man skall kunna fortsätta att bo på landet.

Anf. 171 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Marianne Jönssons inlägg ger mig anledning att påpeka att en Öresundsförbindelse skall betalas av dem som trafikerar den, dvs. genom avgifter. En Öresundsförbindelse kommer inte att inkräkta på skattemedel som kan anvisas för bl.a. enskilda vägar.

Anf. 172 MARIANNE JÖNSSON (c):

Fru talman! I den frågan skall naturligtvis de nya tagen prövas. I mina diskussioner med kommunikationsministern hävdar jag att detta är en fråga om rättvis fördelning och det motto som vi skall leva upp till, nämligen Hela Sverige skall leva.

Jag tackar för svaret. Jag gläder mig åt det extra tillskottet om 100 miljoner. Det betyder 3 miljoner till Kalmar län.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1989/90:606 om televerkets regler för tillstånd till spårning av ingående telefonsamtal

Anf. 173 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Kent Lundgren har frågat mig om jag är villig att medverka till att intervallen för televerkets spårningstjänst förlängs.

Televerkets primära uppgift är att förse hela Sverige med väl fungerande telekommunikationer. Inom ramen för denna uppgift erbjuder televerket spårningstjänsten.

Televerkets spårningstjänst innebär att verket försöker ta reda på varifrån ett visst telefonsamtal rings. När man lyckats ta reda på detta lämnas uppgiften till den uppringde abonnenten.

Det kan finnas olika skäl för kunderna att använda sig av spårningstjänsten. Ett skäl som ofta anges är att s.k. telefonterror förekommer. I sådana fall är det oftast tillräckligt med spårning under några dagar. För kunder som vill skydda sig mot oönskade påringningar finns ett flertal andra metoder att använda sig av – hemligt telefonnummer, telefonsvarare m.m.

Televerkets rutiner för spårningstjänsten varierar inom landet och även från tid till annan beroende på tekniska förhållanden, tillgång på erforderlig utrustning och antalet kunder som för tillfället önskar få tjänsten utförd.

Rimliga särskilda önskemål om hur tjänsten bör utföras kan enligt televerket ofta tillgodoses i det enskilda fallet. Särskilt gäller detta i de enstaka fall där utredningen ingår i en förundersökning om brott.

Televerket försöker anpassa spårningstjänsten efter kundernas önskemål så långt tekniska möjligheter tillåter. Jag anser mot den bakgrunden att några åtgärder från min sida inte är motiverade.

Anf. 174 KENT LUNDGREN (mp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag fick en uppgift av honom som jag inte kände till, och det var att spårningstjänsten varierar inom landet. Jag trodde att den var någorlunda lika över landet.

Inte någonstans i sitt svar nämner statsrådet den grupp människor som kan råka mest illa ut, alltså framför allt kvinnor vilkas män är ålagda besöksförbud. Det är ju dessa kvinnor som verkligen terroriseras. Besöksförbud utfärdas i regel över en längre tid, som jag skriver i min fråga, och i dessa fall är det så oerhört viktigt att ha spårningstjänsten konsekvent inkopplad under längre tid.

Det har skett misstag, och det kommer att ske misstag så länge man har så korta intervaller som det nu är fråga om.

Å andra sidan ser jag till min glädje ett uttalande från statsrådet där det står att rimliga särskilda önskemål om hur tjänsten bör kunna utföras kan enligt televerket ofta tillgodoses i det enskilda fallet, särskilt när det gäller förundersökning i brottmål.

Kan jag tolka statsrådet på det sättet att detta är en – vad skall vi säga – mild påtryckning för att televerket verkligen försöker göra så i just dessa fall där utsatta brottsoffer är inblandade? Det är oerhört väsentligt att denna grupp, som redan lider så svårt, får den trygghet och det stöd som den behöver ha. Bl.a. genom spårningstjänsten kan man hjälpa dessa människor som är utsatta för otillbörlig påverkan av olika slag.

Anf. 175 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Kent Lundgren frågar om mitt svar skall tolkas som en mild påtryckning. Jag har inte uppfattat situationen så, att det i detta fall skulle behövas någon mild påtryckning. Detta är en redovisning av vad som gäller.

Den information som jag har gått ut på att det hos televerket finns en flexibilitet som gör att verket kan tillmötesgå särskilda önskemål från kundernas sida. Man kan alltså göra särskilda insatser då det är fråga om brott.

Anf. 176 KENT LUNDGREN (mp):

Fru talman! Som statsrådet förstår hade jag inte tagit upp denna fråga till diskussion om det inte funnits en orsak till det.

I Stockholmsområdet är det så, att brottsoffer som utsätts för telefonterror har råkat ut för att de inte kan få längre intervall än tre veckor. Det är i minsta laget. Det kräver administrativa insatser av televerket om man hela tiden blir uppringd och påmind om att människor vill ha förlängning osv.

Jag uppfattar detta även som en besparingsåtgärd för televerket. Dessutom förefaller tiden väl kort med tanke på att ett besöksförbud ofta utdöms för betydligt längre tid än tre veckor.

Anf. 177 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Utan att gå in på teknikaliteter vill jag bara göra den deklarationen att det är väldigt viktigt att televerket kan tillmötesgå telefonabonnenternas behov när det är fråga om den här typen av allvarliga övergrepp i form av telefonterror.

Jag hoppas verkligen att televerket med den flexibilitet som man arbetar med skall kunna möta sådana här speciella behov på ett tillfredsställande sätt.

Anf. 178 KENT LUNDGREN (mp):

Fru talman! Jag känner det som ett budskap. Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

Svar på frågor

31 § Svar på fråga 1989/90:622 om konsekvenser av broraset i Södertälje

Anf. 179 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om vad regeringen avser vidta för åtgärder för att föra över godstransporter till järnvägen så snabbt som möjligt. Frågan ställs med hänvisning till att motorvägsbron i Södertälje för närvarande är ur funktion.

Riksdagens och regeringens ambition är att järnvägens andel av godstrafiken skall öka så mycket som möjligt på järnvägen där det finns förutsättningar. Denna ambition påverkas inte av händelsen vid motorvägsbron i Södertälje.

SJs godstrafik utvecklas nu konkurrenskraftigt genom att erbjuda effektiva transporter. En sådan utveckling ställer krav på nya transportlösningar såsom kombinerade lastbils- och järnvägstransporter och kundanpassade transportlösningar.

För att främja denna nödvändiga omstrukturering av SJs godstrafik har riksdagen anvisat ett särskilt utvecklingsbidrag. Bidraget, som för innevarande budgetår uppgår till 455 milj. kr., skall främja sådana förändringar i produktionsapparat och investeringar som krävs för att få lönsamma godstransporter.

Anf. 180 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Jag måste dess värre säga att svaret gör mig ganska upprörd. Det verkar nämligen inte som om regeringen har förstått vilken oerhörd belastning från miljösynpunkt det innebär för Södertälje att nu få alla de tunga transporter som förr gick på motorvägsbron rakt igenom vår tätort.

Vår tätort är så belägen i en sänka mellan berg att den redan nu har mycket lätt att få den typ av inversionsproblem som man har i t.ex. Göteborg. Det här försämrar oerhört mycket med denna väldiga trafikmängd med tunga godstransporter. Det förorsakar bullerproblem och innebär ökad olycksfallsrisk. Trafikapparaten är inte alls dimensionerad för detta.

Nu svarar regeringen att ambitionen när det gäller järnvägstrafiken inte påverkas av händelsen med motorvägsbron i Södertälje. Men frågan har faktiskt både en långsiktig och en kortsiktig aspekt. Med min fråga ville jag i första hand ha svar på vad regeringen tänker göra för att lösa problemen som drabbar oss södertäljebor innan en provisorisk bro har byggts som åter kan ta emot denna trafik. Om det hade skett en järnvägsolycka är jag övertygad om att regeringen genast hade haft en mycket stor beredskap och flexibilitet för att föra över godstransporter till långtradare och lastbilar. Jag tycker att det är upprörande att regeringen i det här fallet inte har ambitionen att försöka lösa ett sådant allvarligt miljöproblem i denna akuta situation.

Jag är säker på att vi från vpk har en högre ambition när det gäller att på lång sikt föra över transporter från vägar till järnväg. Men det var inte detta som min fråga i första hand avsåg. Det här är en fråga som är av oerhört stor betydelse för vår region. Det finns mycket annat att diskutera kring denna brofråga, t.ex. bristande säkerhet och den saltsjöbro som kommunen vill ha.

Det har även ställts andra frågor om bron som besvaras här i dag. Detta visar hur oerhört angelägen och viktig denna fråga är för södertäljeborna.

Anf. 181 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Jag har uppfattat att frågan är mer av principiell och generell karaktär. Jag kan inte tänka mig att Annika Åhnberg menar att regeringen skulle kunna ingripa och säga att omlastning måste ske till järnväg på andra sidan Södertäljebron för att man skall få ta sig över detta ställe. SJ tecknar långsiktiga avtal med sina godskunder, och det är kunderna som bestämmer hur de skall frakta sitt gods. Och det är naturligtvis inte möjligt att från en dag till en annan göra om dessa avtal. Detta arbete måste ske mer långsiktigt.

Jag återkommer med ett svar på frågan om Södertäljebron och åtgärder för att lösa detta speciella problem när nästa fråga skall besvaras. Jag har emellertid uppfattat att denna fråga är av mer överbegripande och generell karaktär. Om Annika Åhnberg menar att regeringen skall ingripa och föranstalta om en tillfällig godsterminal för omlastning av gods till järnväg då Södertäljebron skall passeras, så tror jag att hon inte har satt sig in riktigt i hur godstransporter måste fungera i det här landet.

Anf. 182 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Fru talman! Vad kommunikationsministern egentligen säger är att det är fullkomligt ointressant vilken typ av miljöproblem som denna händelse orsakar i Södertälje. Regeringen har ingen som helst anledning att bry sig om detta. Men om regeringen inte kan ta ett samlat grepp för att försöka hitta en lösning på de oerhört akuta problem som vi i Södertälje har, vem skall då kunna göra det? Det ligger knappast i kommunens makt att försöka hitta lösningar på detta problem. Det är inte heller särskilt troligt att det ligger i de enskilda kundernas – de som skall ha sitt gods transporterat – förmåga att hitta lösningar på denna problematik. Jag tycker faktiskt att det är ganska självklart att det är regeringen som i detta läge skall försöka ta en del av ansvaret och försöka hjälpa södertäljeborna. Jag kan inte se att det på något sätt skulle vara en konstig begäran av södertäljeborna.

Anf. 183 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Det pågår nu ett intensivt arbete inom vägverket, banverket och sjöfartsverket för att lösa det uppkomna problemet. Jag återkommer till detta vid besvarandet av nästa fråga.

SJ sätter in extra resurser för att klara av det behov av transporter som kunderna har och som är möjliga att flytta över till SJ i denna akuta situation. Vi har från regeringen talat med SJ om godstransporter och har då kunnat konstatera att det naturligtvis inte är möjligt att göra den typen av stora omställningar över en natt. Ytterst är det kunderna som måste avgöra hur de vill transportera sitt gods. Regeringen kan inte, och bör inte, utfärda särskilda föreskrifter om hur enskilda godstransporter skall ske i landet. Men jag kan försäkra Annika Åhnberg att de instanser som samhället har till sitt förfogande arbetar intensivt för att lösa dessa problem.

Anf. 184 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Fru talman! Först var det enligt kommunikationsministern över huvud taget inte regeringens uppgift att göra någonting, och kommunikationsministern var mycket förvånad över frågan. Sedan säger kommunikationsministern plötsligt att regeringen har talat med SJ och att många myndigheter nu är inbegripna i ett aktivt arbete för att något skall hända. Jag tycker att detta är litet motstridiga uppgifter. Den slutsats som jag kan dra är att vi södertäljebor har anledning att känna oss besvikna i fråga om hanteringen av hela detta problem.

Som kommunikationsministern redogjorde för är det väldigt många myndigheter som är inblandade i denna hantering. Det är vägverket, sjöfartsverket, banverket, kommunen och även militären, som jag tror glömdes bort tidigare. Det har diskuterats en hel del hit och dit. Nu verkar det som om den lösning som man har bestämt sig för är en provisorisk bro som förhoppningsvis kommer att vara klar om en månad. Men detta tror jag är en ganska optimistisk bedömning, och vi har inga garantier för att det kommer att bli på det sättet. Jag tycker ändå att det vore angeläget att allt som är möjligt görs för att hjälpa oss södertäljebor med våra miljöproblem och att så mycket som möjligt av godstransporterna, och även persontransporterna, förs över till järnväg. Man kunde t.ex. göra det möjligt för södertäljeborna att åka fjärrtåg.

Anf. 185 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Det är naturligtvis allvarligt att en bro har havererat, men södertäljeborna har inte någon anledning att känna sig besvikna över de insatser som har gjorts av samhällets organ för att lösa problemet. Jag tycker att det närmast är en förolämpning mot vägverket, banverket, SJ och andra som har varit, och är, involverade i ett intensivt arbete för att lösa detta problem att tala om att samhället inte har vidtagit några åtgärder och att södertäljeborna av den orsaken skulle ha anledning att känna stor besvikelse. Så är faktiskt inte fallet. Däremot är det naturligtvis tragiskt att bron har rasat och att det skapar dessa stora trafikproblem. Förhoppningsvis skall dessa ganska snart kunna lösas på ett hyggligt sätt.

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 186 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Fru talman! Som södertäljebo tycker jag att vi i Södertälje har all anledning att känna oss besvikna över hanteringen av våra långsiktiga kommunikationsproblem. Det förefaller ju som om kommunikationsministern tror att vi kan hoppa över kanalen fram och tillbaka, vilket vi faktiskt inte kan.

I övrigt har jag uttryckt besvikelse över det svar som kommunikationsministern har gett mig på dagens fråga. Att kommunikationsministern väljer att uppfatta denna besvikelse som en förolämpning kan jag inte påverka. Jag hoppas bara att den skall leda till att man fäster litet större uppmärksamhet vid dessa problem och ökar ansträngningarna att lösa dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på frågorna 1989/90:623 och 629 om motorvägen över Södertälje kanal, m.m.

Anf. 187 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Ylva Annerstedt har frågat mig om vilka resurser jag avser att avsätta för att säkerställa motorvägsförbindelsen över kanalen i Södertälje både på kort och på lång sikt.

Pär Granstedt har frågat mig vilka åtgärder som planeras för att minska sårbarheten för trafiken genom Södertälje.

Jag väljer att besvara frågorna i ett sammanhang.

Det aktuella brohaveriet i Södertälje skapar problem för genomfartstrafiken och för de boende i Södertälje. Åtgärder har vidtagits och fler planeras i syfte att bemästra problemet.

Det ankommer på vägverket att utnyttja de anslag som finns anvisade till väghållningen för att ordna tillfälliga förbifarter m.m. och för att reparera den skadade bron.

Det pågår ett intensivt arbete för att lösa de kortsiktiga problemen med olika provisorier.

När det gäller den långsiktiga lösningen är det vägverkets uppgift att göra en bedömning av vilken framtida lösning av förbindelsen som ur teknisk, miljömässig och ekonomisk synpunkt är den mest lämpliga.

En ny bro som ersättning för slussbron är en investering som det ankommer på länsstyrelsen att prioritera i länets länstrafikanläggningsplan.

Då Pär Granstedt, som framställt fråga 629, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Larz Johansson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 188 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! I debatten om den förra frågan sade kommunikationsministern att vi i debatten om denna fråga skulle återkomma till det sätt på vilket problemet skall lösas. Problemet är ju att regeringen inte ger ett enda förslag till hur den skulle kunna hjälpa till i den katastrofsituation som det faktiskt är fråga om för Södertälje och för hela Stockholms län.

I svaret säger kommunikationsministern: "Det ankommer på vägverket att utnyttja de anslag som finns anvisade till väghållningen ---."

Men problemet är ju att dessa anslag inte ens räcker till den väghållning som vi redan har. Tvärtom är vägsanlag till Stockholms län betydligt lägre än anslagen till andra län. Södertälje har 20 % av befolkningen i länet, men endast 7 % av vägsanlag. Vid ett flertal tillfällen har jag motionerat om att den fördelningen skall bli mer rättvis. Nuvarande fördelning innebär att det inte finns något som helst utrymme för några extrainsatser av den typ som denna katastrof kräver. De tillfälliga åtgärderna och de särskilda nyinvesteringar som behövs kommer att innebära kostnader på mellan 1 och 1,5 miljarder kronor. Dessa pengar finns inte alls i vägverkets budget i länet. Tvärtom går vägverkets chef ut och säger att broraset faktiskt är ett resultat av åratals underlåtenhetssynder när det gäller underhållet av vägar och broar i Stockholms län.

Den här olyckan har visat oss att det är dyrt att slarva med underhåll och att det är farligt att förlita sig bara till *en* bro. Då måste jag fråga kommunikationsministern: Varför får inte Södertälje några extrainsatta pengar när andra delar av landet fått det vid olyckor av det här slaget?

Anf. 189 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag ber att i Pär Granstedts ställe få tacka för svaret på frågan. Det Pär Granstedt speciellt har uppehållit sig vid är de långsiktiga lösningarna. Själva broraset har i sig ställt till med en mängd problem, som vi redan hört i de föregående inläggen. Det som det finns anledning att fundera över är: Vad kan vi göra för att undvika en sådan här situation i framtiden? Det är naturligtvis en alldeles oefterrättlig situation när en av våra allra viktigaste Europavägar, som dessutom är huvudförbindelse till och från huvudstaden söderut, på det här sättet genom en enda händelse stängs av och det inte finns något alternativ av nämnvärd betydelse. Därför är naturligtvis den långsiktiga lösningen viktig i detta sammanhang.

Den bro som man sedan länge har diskuterat och som är projekterad, dvs. Saltsjöbron, borde kunna komma till inom ganska nära framtid. Enligt de tidigare planeringarna skulle den ha kunnat färdigställas ungefär 1994, samtidigt som Södertälje syd blir klar. I den prioritering som nu finns är den skjuten fram till 1999. Kommunikationsministern säger här att vi får försöka lösa de problem som har uppkommit inom ramen för de resurser som länsstyrelsen har och försöka göra prioriteringar. Vi kan då bara konstatera att när nu så mycket tas upp för reparationer av denna bro kommer det alternativ som är så önskvärt att skjutas ännu längre framåt i tiden. Det årtal som har varit aktuellt är 1999, vilket i sig är alldeles för sent.

Jag ställer samma fråga som Ylva Annerstedt: Vore det inte rimligt att man i det här fallet, när det inträffat en allvarlig och tragisk händelse, som kommunikationsministern uttryckte det, bidrar med särskilda resurser för att inte ytterligare försena de alternativa lösningar som finns på programmet?

Anf. 190 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Det här är värt en lång diskussion. Det handlar övergripande om hur vi skall kunna få mer pengar till vägarna. Det är fråga om stora

pengar - det handlar om mångmiljardbelopp. Jag kan bara hänvisa till vad vi har sagt i den näringspolitiska propositionen och till den utredning som jag tillsatte i förra veckan om möjligheterna att komma till rätta med problemen.

Ylva Annerstedt säger att väganslagen till Stockholms län är mycket mindre än anslagen till andra län. Det är precis samma argument jag får höra i vilket län jag än uppträder. Man anser sig vara förfördelad därför att totalramen inte räcker om varje län anser sig behöva mer. Här i riksdagen är det i minsann ingen enighet om hur fördelningen skall ske mellan stora vägprojekt i Stockholmsområdet och andra storstadsområden kontra glesbygden. Jag menar att resurser behövs på båda ställena, och därför har jag strävat efter att totalt kunna öka ramen väsentligt.

Varför inte extrainsatser nu för att klara den katastrofsituation som har uppstått? Det är naturligtvis alldeles för tidigt att gå ut och tala om extrainsatser när vi inte har något underlag. Vägverket försöker nu klara den provisoriska lösningen. Som jag sade i mitt svar kommer man nu också att se på vilka permanenta lösningar som är bäst ekonomiskt och trafikmässigt. När vi har fått det underlaget finns det anledning att återkomma till en diskussion om finansieringen av den långsiktiga lösningen. Det som nu görs måste naturligtvis göras inom de ramar som är anvisade och som riksdagen är beredd att anvisa under de närmaste veckorna.

Anf. 191 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Det är bra med mer pengar långsiktigt till väganslagen. Nu är problemet dock kortsiktigt, och då är det angeläget att länet får ett löfte av regeringen att man kan få del av extra resurser. Det finns inga pengar inom ramen nu. I så fall skulle det inte finnas utrymme för något annat projekt i Stockholms län inom de närmaste åren.

När Tjörnbron rasade tilldelades den delen av landet 112 miljoner i extra anslag. Översvämningarna i Gävleborgs och Kopparbergs län gjorde att länen fick en mängd extra pengar. Vid oljesanerings i Tjörns kommun - där finns ett oljeutsläpp - har regeringen gått in ganska omedelbart och sagt ifrån att regeringen ställer upp med extra medel. Det är precis ett sådant löfte som Södertälje, eller rättare sagt vägverket i Stockholms län, nu behöver för att kunna få en ordentlig beredning av den bro som skall byggas.

Anf. 192 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Kommunikationsministern sade att han kände igen resonemang om att alla vill ha mer pengar, framför allt till sina stora vägar. Ett län och en länsstyrelse som skall prioritera inom redan mycket knappa anslag och som dessutom har Europavägar som går igenom länet och där merparten av trafiken kan betraktas som någon form av genomfartstrafik, och man till råga på allt elände drabbas av sådan händelse som ett broras, måste naturligtvis tycka att man hamnar i en mycket besvärlig situation.

Jag tolkar kommunikationsministerns förra inlägg så att han inte på något sätt utesluter att regeringen skulle kunna komma med speciella åtgärder för att kompensera länet i det här fallet. Jag tolkar svaret ungefär som så, att det visserligen nu är för tidigt att ge besked men att man senare skulle kunna

komma med positiva besked om att länet kan få särskilda resurser som kompensation för de extra kostnader som länet nu drabbats av.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 193 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Detta frestar mig att bli polemisk. När jag hör Larz Johanssons argumentation har jag svårt att föreställa mig att han argumenterar utifrån övergripande synpunkter i centerpolitiken. Jag har fått otaliga propåer från företrädare för centern om att man satsar för mycket på de stora vägarna och de stora anläggningarna i Stockholmsområdet. Man behöver mer i Kalmar, i Jämtland, i Skaraborg osv. Jag kan förstå deras reaktion, men centerns politik i detta sammanhang är inte konsistent.

Till Ylva Annerstedt och även till Larz Johansson vill jag upprepa att här pågår ett intensivt arbete för att ta fram förslag till den långsiktigt bästa lösningen utifrån de bedömningar som vägverket såsom expertorgan har att göra tillsammans med sjöfartsverket - detta berör också sjöfarten. Innan vi har ett sådant förslag är det alldeles för tidigt att utlova särskilda ekonomiska insatser.

Anf. 194 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Centerns politik är absolut konsistent i detta sammanhang. Vi föreslår regelmässigt ökade väganslag på alla nivåer. Vi hörde tidigare här en debatt om anslag till enskilda vägar. Det gäller också länsvägar och riksvägar. Men vad vi hävdar är att vissa län, som har en stor andel Europavägar inom länet och där det också finns stora nybyggnadsbehov, hamnar i en nästan orimlig situation när man inom ett mycket knappt väganslag skall prioritera både länsvägnätet och de Europavägar som går tvärsigenom länet, i all synnerhet när de åtgärder som behöver vidtas på Europavägarna är av den storleksordningen att de kanske motsvarar ett tiotal års sammanlagda väganslag till länet. Då är prioriteringssituationen ganska hopplös.

Anf. 195 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Nu talar Georg Andersson mot bättre vetande när han säger att alla vill ha mer pengar, också Stockholms län. Georg Andersson vet mycket väl att Stockholms län får mindre än något annat län i förhållande till befolkningen. Stockholms län får en tredjedel av vad alla andra län får. Samtidigt har Stockholms län dubbelt så många människor som reser mer än 30 minuter till arbetet. Att vänta på underlaget för att ge besked om huruvida det behövs extra insatser för den nya bron är onödigt.

Vägverket har inte de 1,5 miljoner extra som behövs för att bygga en ny bro. Besked kan dock ges omedelbart från regeringen om att man skall gå in med extra resurser. Det är alldeles uppenbart att sådana behövs. Hur mycket som behövs kan dock bli en senare fråga.

Varför kan således inte Georg Andersson nu säga att regeringen kommer att ställa upp? Ge oss det beskedet!

Anf. 196 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Först och främst har jag inte sagt att Stockholms län fått för mycket pengar. Jag har bara refererat opinionen ute i landet. Jag kan då

också hänvisa till ganska många folkpartister runt om i landet som tycker att Stockholms län har fått för mycket pengar i förhållande till vad de har fått i sina hemlän. Det här avspeglar bara att ramen för väganslagen är för liten. Det är därför som vi har vidtagit de här extraordinära åtgärderna. Det gäller ju att hitta nya finansiella lösningar beträffande väganslagen.

Sedan tycker jag att vi borde kunna enas om att det är angeläget att snabbt få till stånd en provisorisk tillfredsställande lösning. Jag tycker också att vi borde vara överens om att vi skall ge vägverket en eloge för det snabba arbete som har utförts när det gäller framkomligheten på den aktuella vägen. Alla har kunnat läsa i Dagens Nyheter i dag att man tror sig kunna hitta en provisorisk lösning rätt snart som kan anses vara ganska tillfredsställande.

Anf. 197 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Jo, visst kan vi ge vägverket en eloge för att man just i det här fallet har arbetat mycket snabbt. Men det viktiga är ändå att det kommer ett besked om att regeringen ställer upp med extrapengar. Som jag redovisade tidigare har regeringen gjort insatser i andra landsdelar när händelser utöver det vanliga inträffat, händelser som har karaktär av katastrof. Det är uppenbart att det behövs insatser också i Södertälje.

Det är inte så, att det krävs mera pengar i Stockholms län än i andra län. Vi i Stockholms län skulle vara mycket tacksamma om vi fick åtminstone en liten del av vad man får i andra län. 7 % av väganslagen går till Stockholms län, trots att 20 % av Sveriges befolkning bor här. Georg Andersson behöver inte sätta sin lit till opinionsyttringar. Han vet mycket väl att dessa siffror faktiskt är mycket väl underbyggda. I det här fallet räcker inte de pengar som finns. Vi behöver således ett besked från regeringen om att denna ställer extra resurser till förfogande.

Anf. 198 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Jag tycker att diskussionen om extrapengar är ganska ofruktbar. Vad som är viktigt är ju att hitta en bra lösning. Jag försäkrar att det pågår ett intensivt arbete för att hitta en sådan dels i fråga om den akuta situationen, dels i fråga om en långsiktig lösning. Vi får försöka hitta finansiella lösningar när förslag har presenterats.

Anf. 199 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Självfallet skall vi ha en bra lösning. Georg Andersson! Men för den skull måste det komma ett besked från regeringen. Vi vet att vägverket inte har de pengar som behövs. Det behövs ett extra tillskott. Men hur bra lösningen än blir och vilken typ av lösning vi än får, måste vägverket ändå ha extrapengar.

Ett bra sätt att undvika den besvikelse som redovisades tidigare när det gäller Södertälje skulle vara att regeringen i dag gav ett klart besked om att man skall hjälpa till, så att vi får den utmärkta lösning som jag är säker på att det går att komma fram till.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 200 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Sven-Olof Petersson har frågat miljöministern om regeringen är beredd att ställa krav på att olje- och kemikaliefartyg utrustas med dubbla bottnar och om regeringen är beredd att driva detta krav internationellt.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Liksom tidigare i år, då jag svarade på en liknande fråga, vill jag inledningsvis betona att arbetet med att öka sjö- och miljösäkerheten vid fartygs-transporter ständigt pågår.

Sjöfarten är dock till sin natur internationell, och det är därför av största vikt att eftersträva internationellt enhetliga regler när det gäller fartygs konstruktion och utrustning.

Exempel på sådana betydelsefulla regler är det s.k. MARPOL-protokollet. Där ställs bl.a. krav på segregerade ballasttankar i större tankfartyg. Dessa tankar skall vara placerade så, att de ger ett särskilt skydd mot oljeutflöde vid grundstötning eller kollision. Dessa bestämmelser har inneburit att tankfartyg byggda under 1980-talet har en säkrare skrovkonstruktion än äldre fartyg.

Att utrusta fartyg med dubbla bottnar är ett av flera sätt att uppfylla MARPOL-protokollets krav. Sjöfartsverket deltar aktivt i det internationella samarbetet inom IMO när det gäller krav på fartygs konstruktion och säkerhet m.m.

Intresset för dubbla bottnar får inte undanskymmas att inspektion av befintliga fartyg är ett väl så viktigt instrument.

Anf. 201 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Den nu aktuella olyckan sydost Blekingekusten får oss att faktiskt allvarligt erinra oss Östersjöns sårbarhet och de faror som lurar i samband med de sjötransporter som sker där. Den sydöstra hörnan är kanske rent av den mest trafikerade delen av svenskt vatten.

Konsekvenserna av den aktuella olyckan är relativt små i förhållande till vad de kunde ha blivit. Ett massivt pådrag och ett gott arbete från olika enheters sida, bl.a. gäller det kustbevakningen, har medverkat till att det mesta av oljan har kunnat tas upp. Väder och vind har också varit fördelaktiga i det här läget, och det är skönt att konstatera att det kan vara så.

Det är viktigt att driva frågor om fartyg med dubbla bottnar och om ökad säkerhet internationellt. Men det är också väldigt viktigt att vi, i avvaktan på internationella överenskommelser, själva vidtar åtgärder. Ett system med höjda hamnavgifter för fartyg med enklare skrov eller en utökad lotsplikt för fartyg som saknar den säkerhet som jag efterlyser kunde kanske vara något.

Fartyg med dubbla bottnar kan ju ha ett större antal ballasttankar. På det sättet kan arbetet gå snabbare i hamn. Man behöver alltså inte utnyttja godstankarna som ballasttankar. Risken för utsläpp av oljeblandat vatten längs

våra kuster blir också mindre. Det här är exempel på positiva effekter som åtgärder av nämnda slag kunde få.

Fartygsinspektionen har en viktig uppgift att fylla. På sikt kan konsekvenserna av olyckor kanske bli mindre. Men man kan knappast förhindra direkta olyckor.

Anf. 202 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Först och främst vill jag säga att de flesta tankrar inom den svenska handelsflottan i kust- och närsjöfart i dag har dubbla skrov.

Sedan vill jag hänvisa till en tidigare debatt här i vår i denna fråga, då jag erinrade om att man från svensk sida avsåg att vid IMO-mötet i mars aktualisera den s.k. vakuummetoden. Det är en annan metod att komma till rätta med det här problemet. Det är också en metod som kan tillämpas beträffande befintligt tonnage.

Arbetet med denna fråga har intensifierats. Japanska forskare har satt i gång ett stort forskningsprojekt med de sex sju största rederierna inblandade. Man skall exempelvis genomföra stora praktiska övningar och testa vakuummetoden. Även amerikanska forskningsinstitut har börjat intressera sig för denna teknik. Resultaten av de japanska och amerikanska forskningsprojekten skall redovisas under 1991.

Jag är angelägen om att få detta sagt, därför att det är viktigt att här arbeta med olika uppslag som kan bidra till förbättrad sjösäkerhet. Nämnda metod har varit ganska hoppingivande, och vi förväntar oss att man därmed skall kunna tillgodose behov som finns på detta område.

Anf. 203 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Fru talman! Vakuummetoden har troligtvis sina fördelar. Dock säger en del personer som arbetar med detta att den bara är verksam när det gäller direkta botten-skador. Vid exempelvis kollisioner, när det blir skador i sidan på ett fartyg, fyller vakuummetoden egentligen ingen funktion, utan är i stort sett verkningslös.

För att återgå till frågan hade jag hoppats att regeringen skulle kunna överväga att, i avvaktan på internationella överenskommelser, införa höjda hamnavgifter och ökad lotsplikt, för att ytterligare minimera antalet fartyg som inte uppfyller de säkerhetskrav som vi med all rätt skall ställa på dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1989/90:625 om anmälningsplikt rörande fartygs-laster i Östersjön

Anf. 204 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Gunhild Bolander har frågat mig om regeringen är beredd att verka för att anmälningsplikt införs för fartyg som trafikerar Östersjön i avsikt att klarlägga godsets art och mängd.

Jag vill inledningsvis framhålla att Sverige inte kan införa krav på anmälningsplikt för fartyg som trafikerar Östersjön. De krav och regler som vi vill

skall gälla för den internationella sjöfarten måste grundas på ett internationellt regelverk.

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

Svar på frågor

Det förslag som Gunhild Bolander för fram har aktualiserats tidigare. För cirka tio år sedan påbörjades en försöksverksamhet med frivillig anmälningsplikt för fartyg med vissa miljöfarliga laster. Fartygen skulle anmäla sig till kustradiostationer och ange sin färdplan och last.

Erfarenheterna från denna försöksverksamhet är enligt sjöfartsverket inte uppmuntrande. Förutsättningen för att en obligatorisk anmälningsplikt skall fungera i Östersjön är att uppslutningen bakom systemet blir mycket stor. Denna förutsättning saknades, och försöket avslutades därför.

Kunskapen om vilka fartyg som trafikerar Östersjön och med vilka laster är enligt sjöfartsverkets bedömning tillräckligt god för att säkerställa en rimlig beredskap.

Då Gunhild Bolander, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Sven-Olof Petersson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 205 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret på denna fråga.

Jag noterar i statsrådets svar att viss försöksverksamhet har förekommit på detta område men att erfarenheterna inte blev de som man hade önskat. Jag tycker dock att det är viktigt att frågan tas upp till diskussion med Östersjöstaterna för att få till stånd en gemensam överenskommelse. Därmed kunde kontrollen av det gods som transporteras på vattnen runt om ost- och sydkusterna skärpas ytterligare.

När det händer olyckor av olika slag och det kommer ut olja, kemikalier etc., kan konsekvenserna bli stora. Med tanke på den olycka som nyss har hänt vet vi att skadorna för fisket inte kan förutses. Många fiskare har dock redan fått problem genom utsläppen.

Jag vill vidare fråga statsrådet: Skulle det inte gå att få till stånd en internationell överenskommelse, kanske till att börja med bara mellan Östersjöstaterna? Är statsrådet beredd att medverka till detta? Det kanske skulle vara lämpligt att frågan togs upp i samband med det möte som jag har förstått skall hållas mellan Östersjöstaternas regeringschefer i Ronneby i början av hösten.

Anf. 206 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Som jag sade i mitt svar har försöksverksamhet bedrivits, men anslutningen var inte på den nivå som varit önskvärd. Antalet deltagande fartyg under försöksperioden var alltför litet, och det kan konstateras att en av Östersjöstaterna över huvud taget inte deltog i försöksverksamheten, nämligen Sovjetunionen. Det visade sig att det inte fanns förutsättningar för ett heltäckande system, och jag vet inte om förutsättningarna är större i dag.

Frågan bygger på att man vill åstadkomma ökad beredskap. Den allra viktigaste utgångspunkten i detta sammanhang är naturligtvis att förhindra att olyckor inträffar.

Anf. 207 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Fru talman! Jag delar givetvis statsrådets uppfattning att det viktigaste är att förhindra olyckorna innan de sker. Det skulle kanske gå att utnyttja den öppenhet som trots allt börjar råda på östsidan och försöka få med staterna där i en gemensam överenskommelse.

Anmälningssplikten var frivillig under försöksverksamheten, och om det inte hjälper kanske man måste ta till tvång för att om möjligt öka säkerheten och skyddet ytterligare.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1989/90:632 om underhållet av Blekinge kustbana

Anf. 208 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Viola Claesson har frågat mig om det utblivna underhållet av Blekinge kustbana är ett led i en nedläggning av banan.

Banverket ansvarar för underhållsåtgärder på Blekinge kustbana. Enligt vad jag erfarit utför banverket normalt underhållsarbete på banan. För att kunna genomföra ett rationellt och samlat underhållsarbete är det vanligt att hastigheterna temporärt sätts ned på vissa banavsnitt.

Jag vill också erinra Viola Claesson om att regeringen har beslutat att Blekinge kustbana skall klassificeras som länsjärnväg fr.o.m. den 1 juli 1990. Därmed har det skapats förutsättningar för att upprätthålla järnvägstrafik på Blekinge kustbana. Det åvilar nu regionen att besluta om den fortsatta trafiken på banan.

Anf. 209 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jag får tacka för svaret och upplysningen att Blekinge kustbana skall klassas som länsjärnväg fr.o.m. den 1 juli 1990.

Georg Andersson och jag har haft många debatter om Blekinge kustbana, och är det någonting som jag knappast kan vara okunnig om är det hur banan har klassats. Vpk har gått i spetsen för att den skulle tillhöra stomjärnvägsnätet, som Georg Andersson nog vet vid det här laget.

Det bristande underhållet av Blekinge kustbana, som jag har tagit upp, är nästan symboliskt för hur det ser ut i landet i övrigt – det skulle ha kunnat gälla andra banor. Det fattas naturligtvis massor av pengar till underhåll, närmare bestämt 35 miljarder fram till år 2000. Det har också drabbat Blekinge kustbana.

Precis som Georg Andersson säger är det banverket som skall ansvara för underhållsåtgärderna. Det spelar ingen roll hur banan har klassats, men pengarna till det nödvändiga underhållet måste komma från banverket, dvs. från regering och riksdag.

Jag har tagit två exempel. Det ena är att det vid en station, Bräkne-Hoby, är förbjudet att använda det ena spåret, inte därför att det pågår underhållsarbeten utan därför att bärigheten inte räcker till för bl.a. godstransporterna.

Det andra exemplet är också relevant, och det gäller att hastigheten har

sänkts på en sträcka, inte på grund av underhållsarbeten utan på grund av en tvist om huruvida en åtgärd är normal eller inte. För mig är alla åtgärder som är nödvändiga för att rätta till det bristande underhållet normala när det gäller Blekinge kustbana, om det över huvud taget skall bli trafik där i fortsättningen.

Jag vill alltså fråga Georg Andersson en gång till: Varför har inte den ned-sätta hastigheten och förbudet att använda ett spår åtgärdats? Det hör naturligtvis till det normala underhållet.

Anf. 210 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Vi är nu tillbaka till den diskussion vi nyss förde om vägan-slagen. Om det fanns tillräckligt med pengar för att klara alla problem om-gående, skulle vi inte behöva föra den här typen av diskussioner. Jag vet att det finns många järnvägsavsnitt där det skulle behöva göras insatser snabbt, men jag konstaterar samtidigt att medlen är begränsade. Vi får se i vilken utsträckning som riksdagen kommer att öka anslagen till underhåll av järn-vägar. Vi har enats om en kraftig satsning på nyinvesteringar på stomjärnvä-garna.

Det kan synas litet ironiskt att jag erinrar om att banan överförs till läns-järnväg, men det sker mot bakgrund av att Viola Claesson har frågat om det uteblivna underhållet är ett led i en nedläggning av Blekinge kustbana. Om medel för upprustning i det sammanhanget har utlovats, är det knappast fråga om att påbörja en nedläggning – tvärtom.

Anf. 211 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jag hoppas att Georg Andersson kommer att vara här i kam-maren den 7 juni, när vi skall diskutera infrastrukturfrågor, järnvägar och vägar, varifrån medlen skall tas och hur mycket som behövs. Jag skall då gärna ta debatten om hur mycket pengar som behövs.

När det gäller Blekinge kustbana befarrar många – det är en befogad oro som de känner – att det inte kommer anslås tillräckligt mycket pengar för att trafik över huvud taget skall kunna drivas. Och, Georg Andersson, om man inte ens får pengar för att rätta till banan, hur skall då länstrafiken kunna ansvara för att det bedrivs trafik? Det är ju en omöjlighet. Antag att det blir fler sträckor på vilka man får sänka hastigheten till 40 kilometer i timmen. Antag att det blir fler mötesspår där man förbjuder trafik därför att bärighe-ten inte räcker. Då blir det ju en nedläggning – det blir en strypning, om än inte medvetet, av banan. Hur kan Georg Andersson ställa upp på det?

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1989/90:634 om cementåtgången m.m. för en Öresundsbro

Anf. 212 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Carl Frick har frågat miljöministern vilken mängd cement som är aktuell för byggandet av en Öresundsbro och varifrån råmaterialet kommer att tas.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Frågor om en Öresundsförbindelses konsekvenser från naturressynpunkt har övervägts bl.a. under det utredningsarbete som bedrivits av den danska och den svenska Öresundsdelegationen. Den totala grus- och sandatgången vid anläggandet av förbindelsen kommer att uppgå till ca 1.8 miljoner kubikmeter under en byggnadstid av fyra fem år. Den beräknade totalvolymen svarar i dagsläget ungefär mot en normal årsförbrukning av grus och sand i den berörda regionen.

Inventeringar av grustillgångar i Skåne har genomförts av länsstyrelsen i Malmöhus län. Försörjningsplaner håller på att upprättas inom länet.

När det gäller åtgången av cement som tillverkas av bl.a. kalk och kalksten får exakta bedömningar göras i samband med det detaljerade projekterings- och konstruktionsarbetet. Varifrån råmaterialet lämpligen bör utvinnas får bedömas vid en närmare prövning från miljö- och naturressynpunkt.

Anf. 213 CARL FRICK (mp):

Fru talman! Jag får tacka för svaret.

Jag kan konstatera att ministern inte kan ge besked om varifrån grus och sand skall tas.

Närmare 2 miljoner kubikmeter är ju en mycket stor mängd material. Som infödd skåning känner jag en djup oro för vad som eventuellt skulle kunna drabba de skånska åsarna. Eftersom ministern inte säger någonting om det känner jag mig litet bekymrad för att de kanske skulle kunna fara utomordentligt illa av den här hanteringen. Det känns som en klen tröst att det anses vara en normal årsbelastning i den här regionen – den är ju rätt belastad redan förut, så det blir väl inte bättre.

Det är inte bara skönhetsfrågor som kan vara aktuella i samband med så stora uttag av grus – man kan få problem med grundvattennivån; man kan få ganska stora avsänkningar beroende på hur långt ned man går. Det blir i det långa loppet starkt negativt i regioner där mycket folk bor.

Användningen av kalk och kalksten berör mig också, eftersom jag numera bor på Gotland. Det känns också oroande om man skulle öppna ytterligare stora brott för att förse bron med den cement och den kalk som erfordras för cementen. Ön är ju redan rejält drabbad av stora brott från Cementas tid, och det känns inte heller särskilt bra. Transportmängderna måste bli ganska stora, och det ger också upphov till stor trafik med stora utsläpp.

Det känns ganska illa att man fattar beslut om en sådan stor bro, med de stora materialmängderna, utan att man samtidigt kan tala om varifrån man avser att hämta dessa stora materialmängder och vilka konsekvenser det får för landskapsbilden och grundvattnet.

Jag hade hoppats att ministern skulle kunna ge ett uttömmande svar på de här frågorna – det är frågor som bekymrar många människor i dag.

Anf. 214 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Carl Frick bidrar ju aktivt till att ifrågasätta och misstänkliggöra, till att problematisera hela den här frågan. Det gör han tillsammans

med en del andra debattörer, som aldrig låter sig nöja med de besked som lämnas utan alltid lägger på nya frågor och gör nya ifrågasättanden.

Jag har konstaterat att det enligt de försörjningsplaner som har upprättats och den inventering som har gjorts av länsstyrelsen finns betydande tillgångar. Jag förstår inte motivet till att vi nu, innan något avtal är ingånget med danskarna, skulle precisera exakt varifrån gruset skall tas. Det är väl tillfredsställande att konstatera att det finns tillgång till grus.

Men jag har av den fortgående debatten konstaterat att somliga inte nöjer sig med detta utan säger: Jo, men det blir så mycket aktiviteter därutöver. Det blir en sådan utveckling i Skåneregionen; man måste bygga så mycket hus, och varifrån skall man ta cement och grus till dem? Och så vidgas hela tiden problembilden, i syfte att framställa projektet som omöjligt att genomföra.

Jag konstaterar att de inventeringar som har gjorts visar att det finns grustillgångar, och jag hyser ingen oro för att vi inte skall kunna komma fram till var man lämpligen skall utvinna de grustillgångar som erfordras.

Anf. 215 CARL FRICK (mp):

Fru talman! Jag beklagar att ministern säger att det här är ett misstänklighöörande. För mig är det fråga om att söka fakta i en komplicerad situation, när man nu vill genomföra ett jätteprojekt av det slag som Öresundsbron är. Det är klart att ett sådant projekt reser nya frågor, och när man får svar på dem reser de i sig nya frågor. Det är en ganska naturlig process i ett läge av det här slaget.

Det kan kännas fint att säga att det finns betydande tillgångar. Jag betvivlar inte alls att det finns betydande tillgångar. Det som är bekymret är ju vad som händer med dessa betydande tillgångar – hur landskapsbilden och grundvattenförhållandena förändras. I det här sammanhanget har jag inte på något sätt velat ta upp andra konsekvenser av det här projektet som t.ex. ett utvidgat byggande i Malmöregionen. Jag har velat koncentrera mig på själva bron och de materialmängder som är aktuella i samband med bron. Jag tycker att det hade varit mycket bra om man faktiskt hade kunnat beskriva varifrån man avser att ta dessa mängder grus och sand och vilka konsekvenser det kan få för natur, miljö och människor som bor där.

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1989/90:FiU42

Justitieutskottets betänkande 1989/90:JuU32

Utrikesutskottets betänkanden 1989/90:UU19 och UU24

Försvarsutskottets betänkande 1989/90:FöU9

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:SfU23

Utbildningsutskottets betänkande 1989/90:Ubu29

38 § Ajournering

På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 18.47 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00, då ärendebehandlingen skulle börja.

39 § Återupptagna förhandlingar och beslut om uppskjuten votering

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av tredje vice talmannen.

På tredje vice talmannens förslag medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under kvällen skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av morgondagens arbetsplenum.

40 § Luftfartsverkets verksamhet under perioden 1990/91–1992/93 m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande

1989/90:TU25 Luftfartsverkets verksamhet under perioden 1990/91–1992/93 m.m. (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 216 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Luftfarten har både i Sverige och internationellt utvecklats mycket intensivt under senare år. Inrikestrafiken i Sverige har t.ex. ökat med i snitt 10,5 % per år 1965–1988. Utrikestrafiken i linjefart har under samma period ökat med 6,6 % per år, och ännu mer under den senare delen av perioden.

Uppbyggnaden av linjenätet i luftfarten, med Arlanda som nav, har förstärkt utvecklingen. Tack vare navkonstruktionen ges möjlighet att nå flera hundra platser inom landet från de mest avlägsna delarna av landet och att dessutom på kort tid nå olika platser i utlandet. Detta har stor positiv betydelse för den regionala utvecklingen. Det skulle knappast ha varit möjligt med en så positiv utveckling av näringslivet t.ex. i Jämtland eller i övre Norrland utan goda inrikeskommunikationer, inte minst flyg. För landet innebär navkonstruktionen också en förstärkning av de internationella kontaktmöjligheterna. Detta är för näringslivets utveckling, och därmed för vår välfärd, avgörande.

Nu hänger de fortsatta kontakt- och tillväxtmöjligheterna på tillkomsten av den tredje banan på Arlanda. För utvecklat forskningsutbyte, handelsutbyte och naturligtvis också för semesterresor är denna bana nödvändig. Alternativet är nämligen starka begränsningar av trafiken på Arlanda. I konkurrensen med Kastrup och andra flygplatser i Europa skulle dessutom avsaknad av en tredje bana bli förödande.

Det räcker emellertid inte med en tredje bana på Arlanda. Bromma flygplats måste vara kvar. Bromma tar nu en trafik som innebär avsevärda hinder på Arlanda och därmed förordringar. Det är taxiflyg, affärsflyg, ambu-

lansflyg, tidningsflyg m.m. i mindre plan, som både på banor och i luften kräver samma service men tar mer av tid och således utgör hinder för större och snabbare plan. Det måste, herr talman, vara ett statligt intresse att separera denna trafik från den tunga, passagerarintensiva men snabbare trafiken.

I ett brev till regeringen med kopia till trafikutskottet har Svensk pilotförening framfört hård kritik mot luftfartsinspektionen. Kritiken har sedan bemötts såväl skriftligt som muntligt av inspektionen.

Luftfartsverket, luftfartsinspektionen och pilotföreningen inbjöds till en hearing i trafikutskottet. Då tonade Pilotföreningen ned en del av sin kritik. Luftfartsinspektionen och luftfartsverket fick tillfälle att bemöta kritiken.

En synpunkt som kvarstår och har upprepats är att luftfartsinspektionen helt bör skiljas från luftfartsverket. Man menade också att den kritik som framförts hade sin grund i det att inspektionen stod i ett beroendeförhållande till verket. Från moderat håll delar vi uppfattningen att inspektionen bör ha en helt självständig ställning. Kritik av det slag som den Pilotföreningen framförde skall helt enkelt inte kunna framföras, dvs. att inspektionen skulle ta ovidkommande hänsyn. Det var vad Pilotföreningen ville påstå.

Det synes som om flygbolagen numera är helt inställda på den ökade konkurrens som en liberalisering av luftfarten kan innebära. Det är bra. Det pågår – som vi har påpekat i många år – en process mot ökad liberalisering i Europa och andra delar av världen. Det går då inte, på en trafikmarknad som är så internationell, att isolera sig i det hänseendet. Vi måste ligga i linje med den utveckling som sker inom EG, särskilt som SAS till en del är ett EG-bolag.

Från moderat sida har vi tryckt på för att få en liberalisering till stånd, till en början kanske i form av parallellkoncessioner. Detta gäller särskilt inrikestrafiken. Vi är emellertid övertygade om nödvändigheten av att helt frikoppla Linjeflyg från SAS och att på sikt helt privatisera SAS. SAS är ett konkurrensstarkt företag med god ekonomi, gott anseende och med förmåga att utan statligt stöd eller ägande driva och utveckla verksamheten positivt. Det skulle säkerligen också stärka SAS konkurrensmöjligheter i EG-länderna, om bolaget stod fritt från de tre skandinaviska ländernas direkta inflytande.

Det är nödvändigt att internationellt söka minska luftfartens miljöpåverkan. Det sker också från svensk sida genom bl.a. de luftfartsorganisationer där Sverige deltar. Det effektivaste sättet att få en förbättring till stånd är givetvis att kraven på miljöförbättringar ställs av EG. Vi bör använda de kanaler vi har för att påverka i riktning mot enhetliga regler på området.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 5 och 11, som vi kommer att begära votering till förmån för. Självfallet står vi även bakom övriga reservationer med moderata undertecknare, men vi har inget behov av att av formella skäl begära votering.

Anf. 217 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! Ett väl fungerande inrikesflyg är en förutsättning för att många orter skall ha en chans att utvecklas och gå en tillväxt till mötes. Det

är också en förutsättning för många mindre orter utan internationell luftfart att ändå få tillgång till sådana kommunikationer.

Flyg är det hittills snabbaste transportsättet för normal trafik och för de många människorna. Det är en viktig komponent för transporter i tjänsten – inte minst för småföretagare, som är beroende av ett folkflyg för att ha ekonomiska möjligheter att utnyttja detta rationella och snabba färdssätt. Det är också en intressant transportform för icke-yrkesmässiga resor. Många både ungdomar och äldre använder flyget, som vi vet.

Flyget har också en stor regionalpolitisk betydelse för näringslivsutveckling och utveckling av kunskapssektorn inom både privat och offentlig verksamhet. Vi vet att många av de utlokaliseringar av verk som varit välkomna på många orter inte i praktiken skulle ha kunnat fungera så bra utan snabba och effektiva transporter till andra delar av landet än de där just dessa institutioner blivit placerade. Snabba både inrikes och utrikes transporter blir allt viktigare förutsättningar också vid prövningar av lokaliseringar för framtida ändamål – självfallet för statlig och offentlig verksamhet, men också för näringslivet.

Den enormt snabba trafiktillväxten visar också på flygplatsernas betydelse för regionerna och den starka och alltjämt ökande efterfrågan som finns på de flesta platser. Prognoser har överträffats med bred marginal. Jag kan nämna min egen hemort som ett exempel – Fyrstads flygplats i Västsverige är en av de flygplatser som har den kraftigaste tillväxten i Sverige, vilket har medfört behov av både större flygplan och utbyggnad av flygplatsen eller t.o.m. en ny flygplats, för att tillgodose de önskemål som har framkommit. Detta är av betydelse inte bara för de större orterna, utan för ett stort omland som brukar betraktas som glesbygd, – Dalsland och norra Bohuslän. Med aldrig så väl utbyggda regionala tågförbindelser eller bra landsvägar kommer dessa bygder ändå på skuggsidan om de inte får ingå i ett fungerande flygssystem.

Det framställs av och till som en generell mening att flyget borde minskas. Det är självfallet en helt felaktig inställning, enligt folkpartiets sätt att se. De nackdelar som finns med transportmedlet flyg får ju inte angripas på så sätt att de otvetydiga fördelarna inte skall kunna tas till vara. I stället skall nackdelarna angripas med tekniska och andra lösningar.

Det är sant att flygets miljöpåverkan måste uppmärksammas mer. Flygtrafiken står för ca 4 % av trafiksektorns utsläpp av t.ex. kväveoxider. Den socialdemokratiska regeringens förslag, som ledde till ett beslut här i riksdagen, om miljöskatt på flyget riktar vi i folkpartiet fortfarande kritik emot, just ur miljösynpunkt. Utformningen av systemet är inte bra, vare sig när det gäller dess styreffekt mot miljövänligare maskiner eller konstruktionen av en skatt i stället för en miljöavgift, vars intäkter skulle kunna användas direkt för miljöinsatser inom denna sektor. Systemet borde därför ses över i syfte att öka den styrande effekten, enligt vår uppfattning.

Ett betydande framsteg för näringsfriheten i allmänhet och för flyget som transportbransch skulle vara en successiv avreglering. Internationellt pågår i dag en process mot avreglering av trafikflyget. Vi vill understryka vikten av att svenska flygbolag får möjligheter att konkurrera på lika villkor med utländska flygbolag när avregleringen är genomförd. Detta gäller naturligt-

vis också systemet för inrikestrafiken. Nuvarande system för koncessioner inom inrikesflyget innebär förträdesrätt för SAS och Linjeflyg och är i praktiken därmed diskriminerande för andra flygbolag, som kan nekas inträde också på de linjer som SAS och Linjeflyg av något skäl inte vill trafikera. Detta leder till ett i och för sig effektivt system, med en knutpunkt i Stockholm, men också till utvecklade direktförbindelser till andra destinationer.

Vi i folkpartiet anser att de enskilda operatörerna själva skall avgöra vilka linjer som skall trafikeras, med hänsyn till marknadens krav och efterfrågan. De skall också själva avgöra vad som är en acceptabel lönsamhetsnivå och kunna erbjuda de förbindelser som efterfrågas. Då kan också regionalflyg utvecklas, vilket är till fördel för många orter som i dag är mer eller mindre utestängda därför att de i praktiken inte kan anslutas till ett s.k. nav – ett slags stationer för flygtrafiken. Folkpartiet anser därför att nuvarande koncessionssystem bör förändras i takt med att gällande avtal löper ut.

Herr talman! Jag vill till slut särskilt uppmärksamma kammaren på en fråga som är mycket viktig för hela landet. Det har kommit att låta som om den är viktig endast för Stockholm. Det gäller anläggandet av en tredje landningsbana på Arlanda. Bristen på bankapacitet på Arlanda är redan akut. Många orter ute i landet känner av detta genom att det är svårt att få lämpliga landningstider, och i några fall kan man inte få några landningstider alls under dagtid. Detta är naturligtvis mycket otillfredsställande. En tredje landningsbana, som ingår i luftfartsverkets investeringsprogram, bör därför kunna komma till stånd. Jag vill understryka att anläggandet av en bana bör ges högsta prioritet och att arbetena med banan bör påbörjas omgående. Vi är alla beroende av att flygmöjligheterna på Arlanda kan byggas ut i takt med den efterfrågan som gör sig gällande inom flygbranschen.

Herr talman! Jag vill med tanke på detta yrka bifall till reservation 20, som vi kommer att begära votering till förmån för. Av vad jag tidigare har sagt framgår också att vi i folkpartiet står bakom de övriga reservationer i betänkandet som vårt parti har undertecknat. Jag har emellertid inte nu något behov av att enbart av formella skäl begära votering angående dem.

Anf. 218 ANDERS SVÄRD (c):

Herr talman! Flyget spelar en allt viktigare roll i vårt kommunikationssystem. Liksom vid all masskommunikation är säkerheten en mycket viktig fråga. Under det senaste året har luftfartsinspektionens förmåga och vilja att göra allt för att höja och bevaka flygsäkerheten ifrågasatts från olika håll. Senast var det Svensk pilotförening som på en lång rad punkter anförde kritik.

Det får inte finnas minsta tvivel om att luftfartsinspektionen gör allt för att flygpassagerare skall kunna känna trygghet. Som passagerare kan man ju inte aktivt påverka säkerheten på annat sätt än genom att för egen del noga följa de givna anvisningarna. Den övergripande säkerheten måste vara ett resultat av regler och kontroll av att reglerna följs.

Den fråga man i dag ställer sig är om den omorganisation av luftfartsverket som skedde 1984 och som innebar en avgränsning inom verket mellan de rörelsedrivande funktionerna och myndighetsfunktionerna var tillräcklig.

Båda områdena kräver helhjärtade satsningar. Men framför allt får det inte finnas minsta risk att det tas affärsrörelsehänsyn då säkerheten skall hävdas.

Från centerpartiets sida kommer vi att följa den här frågan mycket noga och, om tveksamheten kvarstår, senast under allmänna motionstiden nästa år återkomma med förslag.

Herr talman! Sedan en tid är bestämmelserna i luftfartslagen så utformade att luftfartsverket skall göra en trafikpolitisk prövning av kommunala flygplatsprojekt. I reservation nr 5, som stöds av centerpartiet, föreslås att den aktuella bestämmelsen skall upphävas. Skälet är den begränsning av den kommunala bestämmanderätten som bestämmelsen innebär.

När det gäller att göra en trafikpolitisk prövning av projekt där kommunerna själva får stå för kostnaderna är kommunerna bäst lämpade. Annorlunda förhåller det sig givetvis om det handlar om statliga flygplatser som skall byggas eller förändras.

Regioners och kommuners möjligheter att hävda sig i konkurrensen får inte vara beroende av myndighetsprövning av det slag som det här är fråga om. Däremot är det givetvis viktigt och riktigt att flygplatsprojekt noga prövas ur miljösynpunkt. Det bästa sättet att begränsa flygets utveckling är en rejäl satsning på snabba och bekväma tågförbindelser. Därmed minskar på ett naturligt sätt behovet av flygplatsutbyggnader. Men det är något helt annat än myndighetskontroll. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 5.

På Arlanda flygplats har man numera stora kapacitetsproblem. De två landningsbanorna räcker inte till, med väntetider i luften och på marken som följd. Inte minst ur miljösynpunkt är detta otillfredsställande. Därför är den utbyggnad som nu planeras, med en tredje bana, nödvändig.

I reservation 13 föreslår centerpartiet att utvecklingen av alternativ till Arlanda som nav i flygtrafiken skall stimuleras. Detta bör ske i samband med koncessionsgivning och på annat sätt. Det torde vara lämpligt med ett eller två alternativ i Mellansverige och ett i Norrland. Under högtrafiktid skulle en sådan utveckling utgöra en bra avlastning för Arlanda. Vilka flygplatser som är lämpliga för att fungera som alternativa nav bör flygföretagen och ytterst marknaden avgöra.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation nr 13.

Anf. 219 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Luftfartsverket planerar för en mycket stor utbyggnad och utökning av flygtrafiken. Regeringen plus socialdemokrater, folk- och centerpartister i trafikutskottet ställer upp på en sådan politik. Det innebär att samtliga dessa partier accepterar att inrikesflyget ökar med minst 70 % fram till år 2000 och att utrikesflyget fördubblas fram till dess, trots att alla vet att klimatförändringar väntar om ingen drastisk förändring i miljö- och trafikpolitiken sker snabbt.

Principen att först bygga ut kraftigt innan en nedtrappning kan börja, den känner vi alltför väl från era manövrer kring kärnkraften och energin.

Mångordiga brasklappar i TU-betänkandet om att ni också vill värna om miljön, men inte ännu, är inte trovärdiga med en sådan traditionell låt-gå-uppfattning som ni står för. I betänkandet finns en hänvisning till att luftfartsverket redan för två år sedan fick regeringens uppdrag att utarbeta för-

slag som kan minska flygets farliga utsläpp. Enligt min mening avslöjar dessa meningar vad det verkligen handlar om. Luftfartsverket, som skulle samråda med naturvårdsverket, har haft två år på sig men hade när betänkandet underreklades ännu inte presenterat något förslag.

Vad naturvårdsverket anser om flygtrafiken och utsläppen det vet vi. Hittills har verket motsatt sig luftfartsverkets expansionsplaner. Landvetter är ett verkligt testfall som visar dels på motsättningarna mellan miljökrav och ökad miljöförstöring, dels att regeringen ganska snart måste visa på vems sida den står i trafikpolitiken. Det räcker inte att hänvisa till att regeringen valåret 1991 skall komma med en proposition om trafiken och miljön. Läget är akut. Jag menar att man skulle ha presenterat förslag redan nu.

Vpk kräver en helt annan utveckling. Vägtrafikinstitutet har visat att inrikesflyget räknat per personkilometer kräver tio gånger mer energi än ett eltåg. Trafikforskaren Bo Persson har för Naturskyddsforeningens räkning jämfört en normal flygning mellan Stockholm och Göteborg med SJs planerade snabbtåg och funnit att flyget i detta fall förbrukar sex gånger så mycket energi som snabbtåget. Vpk anser att detta är siffror som talar för sig själva. Både kväveoxidutsläppen och koldioxidutsläppen är samtidigt mycket allvarliga och har hittills inte kunnat åtgärdas på ett riktigt sätt.

Ett annat problem som har med flyget att göra och som enligt vpk har diskuterats alldeles för litet är det förhållandet att ungefär 50 000 personer i detta land dagligen störs av flygbuller. Visserligen är talen för järnvägstrafik: 110 000, och vägtrafik, 3 000 000, betydligt större, men flygbullret har en avsevärt högre ljudnivå och närmar sig ofta smärtgränsen. Jag har fört flera debatter här i kammaren om just detta problem. Inte heller där har regeringen kunnat presentera några bra förslag.

Luftfartsverket är den myndighet som ansvarar för den civila luftfarten. I bil. 8 till årets budgetproposition – som handlar om kommunikationerna och som de flesta av oss har väckt motioner till – står det beträffande luftfartsverkets uppgifter följande: "– – – att främja en på sunda ekonomiska villkor grundad utveckling av luftfarten – – –." Om man samtidigt gör en liten tillbakablick på vad regeringen tidigare har skrivit om de problem som finns, uppstår emellertid en del intressanta frågor som jag anser det vara viktigt att ta upp i dagens debatt.

I den stora trafikpolitiska propositionen uppgavs att bekymren var stora för luftfarten. Där skriver regeringen beträffande lönsamheten: "Trots lägre kostnader för pilotlöner, vanligtvis avsaknad av kabinpersonal och lägre luftfartsavgifter ger den ändå relativt höga kostnader per passagerarkilometer" – detta gällde en alldeles speciell del av luftfarten. "Orsaken ligger bl. a. i relativt korta flygsträckor och att den största delen av kostnaderna uppstår i samband med start och landning. Eftersom resandeströmmarna på sekundärlinjerna är små och i hög grad utgörs av tjänsteresor tenderar efterfrågans tidsvariationer att bli uttalade. De förekommande mindre flygplansstorlekarna begränsar samtidigt möjligheten att tillämpa system för prisdifferentiering."

Nu talar alla de borgerliga partierna, men tyvärr också socialdemokraterna, om att konkurrensen måste öka ytterligare. För bara några dagar sedan presenterades ett delbetänkande av en utredning som säger att det blir

billigare att flyga med fri konkurrens. Visserligen kan det bli besvärligt för en del bolag, men detta är i vilket fall som helst någonting som man tydligen förordar. Uppenbarligen är det också bra att flyget skall bli billigare, vilket ju borde strida emot alla miljöpropåer som har funnits.

Efter olyckan i Oskarshamn har flygsäkerheten kunnat diskuteras på ett annat sätt än tidigare. Om man studerar vad som har hänt i länder där den s.k. fria konkurrensen har blivit ännu mer fri med hjälp av avregleringar osv., framkommer en del saker som kanske borde utgöra varnande exempel för dem som här, enligt min mening ganskaoreflekterat, pläderar för ett liknande system här i Sverige.

Undersökningar har gjorts i bl.a. USA om effekterna av ökad konkurrens och avreglering på luftfartens område. Enligt en specialstudie beställd av det svenska finansdepartementet till långtidsutredningen visar de amerikanska erfarenheterna bl.a. att de nya företagen med oorganiserad arbetskraft och därmed lägre lönekostnader än de etablerade företagen haft framgång. Vidare har den ökade konkurrensen medfört att flygföretagen har tvingats kritiskt granska samtliga kostnadsposter. Man räknar med att kostnaderna har minskat med 25 %. Lägre lönekostnader är en av orsakerna, en annan är lägre kapitalkostnader genom att flygplansflottans medelålder ökat på grund av lägre investeringsbenägenhet. Så ser det ut i länder som har avreglerat såsom ni vill att man skall göra i Sverige, Görel Bohlin.

Ökad konkurrens, avregleringar och att följa efter USA är tydligen modellen. Men det är det inte om man värnar om en ökad säkerhet i flygtrafiken och inte heller om man värnar om miljön. Dessa intressen är helt klart oförenliga. Jag förstår inte att ni efter de senaste årens miljö- och trafikpolitiska debatt inte har insett detta. Hur skall ni få det hela att gå ihop? Och jag förstår inte hur regeringen och trafikutskottets socialdemokrater skall få det hela att gå ihop.

Några som har varit uppe i dagens debatt har nämnt att Svenska pilotföreningen vid en utfrågning i utskottet, som bl.a. skedde på min begäran, skulle ha tagit tillbaka de påtalanden som man i en skrivelse har gjort om brister i flygsäkerheten i Sverige. Detta är inte riktigt sant. Om man dessutom läser det svar som har avlämnats av luftfartsinspektionen på de anklagelser som Svenska pilotföreningen har riktat mot de stora bristerna i flygsäkerheten, finner man ju att det är där som de svepande formuleringarna finns. Inspektionen bemöter inte de konkreta fall som Svenska pilotföreningen tar upp.

Det är fruktansvärt att en sådan olycka som den i Oskarshamn skall behöva hända innan man kan få en rejäl debatt om trafiksäkerheten när det gäller flyget. Många människor var chockade då, i synnerhet de som var efterlevande anhöriga till de omkomna, men också många andra människor i Sverige som nästan dagligen tvingas flyga eller som flyger därför att det går snabbt osv. I samband med olyckan framkom en uppgift som det tidigare inte hade talats om i massmedia – för det var inte särskilt lukrativt att föra fram sådana uppgifter – nämligen att människor som vägde mer än det som ansågs normalt hade placerats fel i planet. När upplystes det öppet inför svenska flygresenärer att detta skulle kunna leda till en flygkatastrof? Inte någonsin, därför att oerhört stora summor står på spel när det gäller flygtrafiken. Flygbolagen gör naturligtvis allt för att denna typ av sanningar inte skall komma

fram i ljuset. Jag är emellertid tacksam för att många fler än tidigare vågar ställa upp i denna debatt.

Herr talman! Vi i vpk står naturligtvis bakom samtliga reservationer som vi ensamma eller tillsammans med andra partier har undertecknat. Jag vill emellertid endast yrka bifall till de reservationer som jag kommer att begära votering om, nämligen reservationerna 1, 4, 8, 15 och 19.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

Anf. 220 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Så fick vi åter höra litanian från vänsterpartiet kommunisterna. Man ger sken av att vilja värna miljön, men i själva verket utdelar man ett hårt slag mot möjligheterna till utveckling i många delar av vårt land. Viola Claesson är väl van vid att ställa klass mot klass, men det är inte vår uppgift här i kammaren att ställa trafikslag mot trafikslag. Den är bl.a. att se till att så många delar som möjligt av vårt land erbjuds goda kommunikationer.

Viola Claesson påstår att folkpartiet accepterar att flygtrafiken ökar med 70 %. Så är det ju inte, och så står det inte heller i handlingarna. Vi har ett ansvar att se till att infrastrukturen byggs ut i takt med den utveckling och efterfrågan som kan prognostiseras. Om sedan flygtrafiken kommer att klara sig i konkurrensen med andra trafikslag, som självklart skall ges samma goda förutsättningar, vet vi inte nu. Men en brist på utbyggnad av infrastruktur skall inte stoppa vare sig det ena eller det andra trafikslaget.

Miljön skall visst värnas. Viola Claesson. Det är inte tal om att det inte skall ske ännu. Det borde naturligtvis ha skett för länge sedan, men självfallet skall det ske nu och framöver. Vi skall inte låta Viola Claesson stå oemotsagd när hon för fram sina orealistiska anspråk och ger dem prägeln av att de är det enda skyddet för miljön. Tvärtom kan vi inte under åberopande av miljöskyddet ta bort hela eller stora delar av trafiksektorer. Vi skall i stället föra fram krav som dessa och många andra verksamheter i samhället skall uppfylla. De gäller miljön och självklart säkerheten.

Anf. 221 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Låt mig först slå fast att flyget är ett kollektivtrafikmedel. Det är synnerligen viktigt för olika delar av vårt land och främst för människor som har långt till Arlanda och till världen utanför vårt land. Speciellt viktigt är flyget för de områden där tillväxten är dålig. Den utveckling av flyget som har skett i exempelvis Umeå har betytt mycket regionalt. Umeå har så att säga blivit ett nav uppe i Norrland. Hur skulle det se ut om man inte hade flyg från Vilhelmina, Arvidsjaur och Lycksele? Det skulle vara mycket negativt för dessa delar av landet. Flyget har alltså stor regionalpolitisk betydelse och stor betydelse för vårt lands möjligheter att konkurrera med andra länder. Det är också ett viktigt komplement till andra trafikslag.

Herr talman! Jag anser inte att det kan påvisas att den avreglering som har skett i USA har lett till en lägre säkerhet. Det finns inga bevis för det. Luftfartsinspektionen bevakar flygsäkerheten i Sverige, och den är betydligt effektivare än på många andra håll i världen. Att det har framförts anmärkningar mot luftfartsinspektionen betyder att vi skall observera inspektionen på vad som måste förbättras. Det gäller också att skilja luftfartsinspektionen

från luftfartsverket, så att inga misstankar om obehörigt lyssnande på verket skall uppstå.

Avregleringen har redan påbörjats i Europa, och det är mycket viktigt att vi håller jämna steg med det övriga Europa. Annars förlorar vi mark till andra länders luftfart. De bolag som representerar Sverige, framför allt Scandinavian Airlines System, kommer alltså att förlora terräng i förhållande till andra flygbolag i världen.

Anf. 222 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag tycker det är litet lustigt att Görel Bohlin börjar diskutera regionalpolitik och flygets betydelse för tillväxten i vissa delar av landet. Jag förutsätter att hon menar den ekonomiska tillväxten, särskilt i de regioner som hittills har drabbats hårdast av den politik som regeringen, oftast tillsammans med de borgerliga partierna och då speciellt moderata samlingspartiet, har bedrivit. Det är inte mot flygtrafiken på Västerbotten eller Norrbotten som den största kritiken riktas när vi diskuterar inskränkningar i flygtrafiken för miljöns skull. Dessutom är det inte i de områdena som trafiken har ökat mest, Görel Bohlin och Anders Castberger. Var har flygtrafiken ökat mest? Jo, mellan Göteborg och Stockholm. Ökningen där är oerhört stor.

Nu strider luftfartsverket med näbbar och klor för att naturvårdsverket inte skall få igenom sina krav, dvs. att frysa flygtrafiken och utsläppen på 1988 års nivå. Det är en fight mellan de båda verken. Det ena står på miljöns sida och det andra på flygbolagens sida. Så är det helt klart.

Varifrån, Görel Bohlin, kommer påståendet att det inte har bevisats att flygtrafiksäkerheten har eftersatts i t.ex. USA, där man har avreglerat och där konkurrensen är stenhård mellan flygbolagen? Det är ju så det kapitalistiska systemet fungerar i den här typen av frågor. Nu skall vi avreglera i Sverige därför att Europa har gjort det. Europa i sin tur gjorde det därför att USA avreglerade. Det var alldeles nödvändigt för konkurrensens skull. Så kommer det alltid att låta.

Flygkatastrofen i Oskarshamn visar vad som kan hända när man exempelvis drar in personal. Eller menar ni att det inte finns något samband mellan flygolyckan och att bolaget i fråga hade mindre personal än vad inrikesflyget i Sverige i allmänhet har? Varför hade man mindre personal? Och varför var personalen så stressad? Varför hann man inte kontrollera bagagets placering i flygplanet, vikten hos passagerarna osv.? Varför hade man inte uppmärksammat på att genomsnittsvikten hos flygpassagerare i landet hade ökat? Det finns en mängd brister som vi måste rätta till, och de gäller både säkerheten och miljöfrågorna.

Anf. 223 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Viola Claesson tar Landvetter som ett exempel på de flygplatser som kan uppvisa en stor ökning av flygtrafiken. Det finns fler sådana flygplatser, men låt oss gärna ta Landvetter som ett exempel.

Vart har Viola Claessons intresse för kommunernas självbestämmande tagit vägen? Varför vill inte vänsterpartiet kommunisterna ställa upp på reservationen om att kommunerna skall själva få bestämma i exempelvis frågan

om flygplatsernas utnyttjande, lokalisering, byggande, ombyggande eller utbyggande? Jo, det beror nog på att Viola Claesson och hennes vpk misstänker att kommunerna faktiskt vill bygga ut flyget. Det vågar inte Viola Claesson låta dem göra.

Anf. 224 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! När vi för några år sedan förde våra trafikdebatter förespråkade vpk en utbyggnad av kommunikationerna inkl. luftfarten. Det var framför allt regionalpolitiska motiv som låg bakom det. Man förespråkade också en utbyggnad av vägsystemen.

I dagens debatt talar Viola Claesson mot bilar, mot vägar och mot luftfart – allt sådant som gör det lättare för dem som har långa sträckor att färdas, dvs. de som har långt både till sitt arbete och till centrala punkter i landet.

Vad beträffar Göteborg och Stockholm är det min uppfattning att det är efterfrågan som skall styra de nya kommunikationsmedel som kommer till. Här kommer snabbtåg, och de snabbtågen kommer precis som i vissa fall flyglinjer att erbjuda konkurrens. Det är efterfrågan som skall styra. Konkurrens är nyttigt, i och med den får vi lägre priser och också en bättre kvalitet. Kvalitet är nämligen också ett konkurrensmedel. Enligt vpk vet vpk bäst i alla avseenden, och vpk vill styra och ställa och förbjuda. Det är tydligen modellen!

Vad beträffar Oskarshamnsolyckan var det i det fallet fråga om speciella omständigheter. Jag kan tala om för Viola Claesson att det faktum att det rumänska flygbolaget har så dåliga flygplan och så dålig säkerhet beror på att man i det kommunistiskt styrda Rumänien inte hade tillräcklig kontroll av personal och materiel. Det har vi i Sverige. Det rumänska bolaget, som har tappat både dörrar och inredning på Arlanda flygplats, har åtagit sig att hålla samma standard som den ICAO och IATA har bestämt sig för att hålla, men bolaget har ändå inte gjort det. Det är det system Viola Claesson förespråkar som är orsaken till att det inte fungerar.

Anf. 225 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Det blir bara värre och värre, Görel Bohlin! Görel Bohlin nämnde Oskarshamnsolyckan, och sedan flög hon direkt till Rumänien. Jag ville diskutera Oskarshamnsolyckan, och Görel Bohlin talar om en tappad dörr som, i alla fall halvvägs, ledde till en katastrof i Rumänien. Jag tycker att vi här skall diskutera det svenska flyget, men när man talar om avreglering efter modell USA och det som EG nu kräver, måste man ju titta på de exempel som har med avreglering att göra. Rumänien hade helt andra problem, som väl inte har undgått någon. Det var en katastrofal regim, där ingenting torde ha fungerat ordentligt. Men det finns väl andra exempel som vi borde se på för att dra paralleller till Sverige och vad som är aktuellt här i dag.

Jag vill upplysa Anders Castberger om att det i betänkandet uttryckligen står att utskottet, precis som regeringen har gjort, säger ja till de riktlinjer som luftfartsverket har dragit upp fram till år 1992/93. De riktlinjerna bygger på prognoser med en årlig trafikökning som leder till mellan 70 och 80 pro-

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

cents ökning av inrikesflyget fram till år 2000. Läs noga i betänkandet vad det är ni har undertecknat! Det är precis vad det handlar om.

Flyget har ökat allra kraftigast i omfattning på linjen mellan Göteborg och Stockholm. Jag tror inte, Görel Bohlin, att den ekonomiska tillväxten eller tillväxten i fråga om arbetstillfällen i Västerbotten och Norrbotten ökar genom den politiken. Att trafiken har ökat där finns det emellertid inte något tvivel om. När vi ställer krav på inskränkningar i flygtrafiken till fördel för miljövänliga snabbtåg och elektrifierade tåg över huvud taget handlar det inte om att skära ned på flyget i de områden där det naturligtvis under lång tid kommer att vara ett nödvändigt inslag. Vi har aldrig påstått att man skulle göra sådana inskränkningar. Vi säger, tillsammans med miljöpartiet, i motioner och reservationer att man skall minska flygets omfattning först och främst där det finns alternativ som är miljövänligare.

Göteborg och Stockholm är ett sådant exempel. Tänka sig att den konkurrensutredning som har kommit på att det första snabbtåget som startar i Sverige på sträckan mellan Göteborg och Stockholm kan bli litet farligt för flyget! Man talar nu om att biljettpriserna för resor med flyg mellan Göteborg och Stockholm skall kunna sänkas med 160 kr. Är det att främja rätt del av landet, Görel Bohlin? Eller är det att främja miljön? Här är det inte förbud som behövs, utan vad som behövs är en strukturomvandling av hela trafikpolitiken för miljöns och säkerhetens skull.

Tredje vice talmannen anmälde att Görel Bohlin anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 226 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Sverige behöver en ny luftfartspolitik, det borde man ha blivit övertygad om genom att lyssna till debatten som föregick mitt anförande. Sverige behöver en ny luftfartspolitik som tar ansvar för trafikens samhällskostnader på ett nytt sätt, som tar ansvar för trafikens miljöpåverkan och som tar ansvar för energianvändningen i samhället.

Flyg är det i särklass mest energislösande trafikslaget. För att utföra samma persontransport kostar flyget 5–10 gånger mer energi än järnvägen eller 2–3 gånger mer än vad bilen skulle kosta. Flyget drivs dessutom av fossila bränslen, som människosläktet snabbt förslösar.

En enig riksdag har vid ett flertal tillfällen uttalat att energianvändningen skall effektiviseras och att användningen av ändliga, fossila energiråvaror skall minskas. Ökad luftfart motverkar starkt dessa strävanden, såväl genom att tillskapa ny trafik som genom att ta trafik som annars skulle gå på järnväg.

Luftfarten har ökat mycket kraftigt under hela 80-talet, och i det här aktuella betänkandet från trafikutskottet räknar man med en fortsatt kraftig ökning. Luftfartsverkets investeringsramar har alltså anpassats till en kraftig ökning av flygtrafiken, trots att en sådan ökning uppenbarligen står i direkt strid med riksdagens energipolitiska målsättningar.

Flyget är också starkt miljöstörande och miljöförstörande. I förhållande till utfört transportarbete ger flyget upphov till stora utsläpp av kväveoxider, kolväten, koldioxid, osv. Riksdagen har antagit miljömål för åtminstone

kväveoxider, kolväten och koldioxid, som innebär antingen en kraftig minskning av gasutsläppen eller åtminstone, som i fallet koldioxid, att utsläppen inte skall få öka. Det finns, som ni vet, en rad andra miljöproblem: buller, glykol, ura, lukt och ozonbildning runt flygplatserna.

Den ökning av flygtrafiken som moderaterna, folkpartiet och centern har talat för och som, förmodar jag, även socialdemokraterna i nästa anförande kommer att plädера för, innebär att de vill undanta flygtrafiken från åtminstone de här miljökraven. Luftfarten skall enligt dessa partier inte alls minska sina utsläpp av kväveoxider, detta trots att de totala utsläppen, enligt regeringen, skall minskas med minst 50 % under 90-talet. Luftfarten skall tillåtas öka sina koldioxidutsläpp kraftigt, trots att en majoritet av riksdagens partier nyligen har bedyrat att koldioxidutsläppen i landet absolut inte får öka.

Herr talman! Jag anklagar centern, folkpartiet och moderaterna för att hyckla i frågan om koldioxidutsläppen. Ni ljuger när ni säger att ni inte vill öka koldioxidutsläppen, eftersom det ni föreslår och aktivt driver i trafikpolitiken är kraftigt ökade utsläpp av koldioxid från såväl flyg- som vägtrafik. Ni är också direkt delansvariga för att 1988 års beslut att inte öka koldioxidutsläppen i praktiken inte har fullföljts, eftersom ni har bidragit till att öka trafikens utsläpp av koldioxid.

Häromdagen lämnade luftfartsverket till koncessionsnämnden för miljöskydd in sin ansökan om att få bygga en tredje start- och landningsbana på Arlanda. Skälet till ansökan är att luftfartsverket vill verka för en kraftigt ökad flygtrafik. Enligt ansökan kommer kväveoxidutsläppen vid flygplatsen att öka med över 100 %, från 666 ton per år 1988 till 1 440 ton per år 2004. Det betyder sannolikt att utsläppen från flyget, på hög höjd och på låg höjd, runt om överallt ökar med minst 100 % även i övriga landet, eftersom praktiskt taget all flygtrafik går över Arlanda.

Vi säger därför nej till den tredje landningsbanan på Arlanda, liksom vi säger nej till motsvarande flygplatsutbyggnader runt om i landet. Här måste man i stället satsa på miljövänligare alternativ, och sådana finns ju till hands. Snabbtågen är väl det som ligger närmast till hands just nu.

Jag måste fråga: Kan socialdemokraternas Sven-Gösta Signell, som strax skall hålla sitt anförande, förklara hur detta går ihop med riksdagens beslut att kväveoxidutsläppen skall minskas med 30 % till år 1995 och med regeringens beslut att kväveoxidutsläppen skall minskas med 50 % under resten av 90-talet? Vilken sektor i samhället skall minska sina utsläpp så kraftigt att det kompenserar för såväl flygtrafikens ökning som dess nuvarande andel av utsläppen? Är det privatbilismen? Är det sjöfarten? Är det lastbilstrafiken? Det vore av stort värde för den fortsatta debatten om socialdemokraterna äntligen kunde avslöja hur de får en starkt ökande flygtrafik att gå ihop med en stark minskning av kväveoxidutsläppen.

Om jag skall vara ärlig, tror jag inte att jag får något svar på den frågan. Socialdemokraternas miljö- och trafikpolitik har aldrig hängt ihop, och det finns ingen anledning att tro att det skulle ske något under i just den här debatten.

Vi har från miljöpartiet de gröna lagt fram ganska fylliga och heltäckande förslag om hur vi borde kunna lösa trafikens energi- och miljöproblem – ur

vår synpunkt. Luftfarten är i dag alltför omfattande. Luftfartstrafiken kan till väsentlig del överföras till järnväg. I takt med att snabbtågen byggs ut blir tidsförlusterna mindre eller obefintliga om man jämför järnväg och flyg. Vi kan därför på vissa sträckor förvänta oss en ökad konkurrens mellan järnväg och flyg till järnvägens fördel.

När flygplatser får trafiktillstånd, byggs ut eller nyanläggs bör de utsättas för en trafik- och miljöprövning som är mer omfattande och där man tar hänsyn till att det t.ex. skulle vara bättre att i stället satsa pengarna på järnväg. Dagens prövning enligt miljöskyddslagen är nog bra, men den är alltför snävt miljöskyddsinriktad. Man bör ta ett större sammanhållet grepp över hela trafik- och miljösituationen när man prövar flygplatsutbyggnaderna.

Trafiktillstånd för flyg bör inte ges för linjefart på kortare avstånd där järnvägen kan fylla i stort sett samma trafikala behov. Ur samhällsekonomisk och miljömässig synpunkt vinner vi alla på att i sådana lägen helt avstå från flyg till förmån för järnväg.

Ibland kan alternativet till en flygresor vara att inte resa. I stället blir det kanske ett telefonsammanträde eller några brev. Det behöver inte betyda att en viss arbetsuppgift har blivit sämre utförd, snarare annorlunda utförd. För den enskilde, eller ännu oftare för företaget eller myndigheten, spelar det mindre roll. Men för samhällsekonomi kan skillnaden vara enorm. Uteblir flygresan slipper vi en betydande energiförbrukning och stora utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen.

Herr talman! Miljöpartiet de gröna står bakom 10 av de 28 reservationer som finns fogade till betänkandet. Jag kommer här enbart att yrka bifall till de reservationer som jag tänker begära votering på. Självfallet står miljöpartiet bakom alla de reservationer där miljöpartiet står med. Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 6, 21 och 26.

Anf. 227 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Roy Ottosson och miljöpartiet anklagar bl.a. folkpartiet för att hyckla när det gäller att uppfylla koldioxidmålet. Jag tillbakavisar självfallet detta påstående med skärpa. Miljöpartiet vet mycket väl att det är den förtida avvecklingen av kärnkraften som lägger sin mörka skugga över landet och hotar koldioxidmålet.

Visst behöver Sverige en ny luftfartspolitik, och det är precis vad folkpartiet under en lång tid har föreslagit. Det skulle leda till en ökad effektivitet i samhället, eftersom det handlar om snabba transporter. Det behövs en ökad konkurrens inom flygsektorn för att den skall effektiviseras. Det behövs en ökad konkurrens mellan olika trafikslag. Det är bra att man använder högteknologi och snabbtåg för att skapa ett utbud och en möjlighet för alla att välja.

Varje trafikslag skall självfallet uppfylla bl.a. de miljökrav, energikrav och säkerhetskrav som ställs. Om något trafikslag inte uppfyller kraven, skall det inte avskaffas. Ansvariga myndigheter skall följa upp att kraven efterlevs och se till att de som är skyldiga till brott mot bestämmelserna straffas och inte längre får bedriva sin verksamhet. Det är inte verksamheten som sådan det är fel på.

Anf. 228 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Även jag vill påminna om vad det skulle betyda om man kom överens om att behålla kärnkraften till dess att de kärnkraftverk som nu finns har tjänat ut. Det skulle innebära en avsevärd besparing i form av minskade luftföroreningar, och inte minst betyder det mycket för att minska koldioxidutsläppen.

Vi kräver att det skall byggas en järnväg till Arlanda för att möta en ökad trafik. Om man bygger en järnväg till Arlanda, hindrar man en trafikökning på den stora motorvägen ut till Arlanda. Det leder till en minskning av biltrafiken, och därmed bromsar man ökningen av föroreningarna.

Enligt en utredning som luftfartsverket nu har gjort angående föroreningarna från Arlanda sker ett luftföroreningsutsläpp motsvarande tätortstrafik. Det är givet att man skall hålla ögonen på detta. Det är viktigt att man förbättrar motorer och i tid beställer nya flygplan med bättre motorer för att på detta sätt bromsa ökningen av luftföroreningarna. Men det är då inte minst viktigt, Roy Ottosson, att vi har internationella överenskommelser. Vi kan inte styra hur motorerna är utformade i andra plan än våra egna.

Anf. 229 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Koldioxidutsläppen från flyget ökar mycket snabbt. Om nu folkpartiet och moderaterna accepterar detta, och samtidigt kräver att koldioxidutsläppen totalt sett inte skall ökas, måste ni tala om hur man skall minska koldioxidutsläppen någon annanstans i samhället för att kompensera detta. Det har ni inte gjort.

Däremot finns det en rad miljöutredningar som har visat att just flyget är knäckfrågan när det gäller att miljöanpassa trafiken framöver, även innan kärnkraftsavvecklingen kommer i gång. Det finns ingen anledning att blanda in den frågan. Det är bara att krypa undan. Ni måste faktiskt kunna svara på var någonstans koldioxidutsläppen skall minskas för att kompensera för den ökande flygtrafiken. Ni har redan varit med om att spräcka taket, eller hur?

Anf. 230 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Roy Ottosson vänder litet grand på resonemanget. Men faktum är att hur mycket Roy Ottosson än påstår något annat, känner människorna i stugorna hur den förtida avvecklingen av kärnkraften hotar standarden. Än värre är att den faktiskt hotar koldioxidmålet.

En sådan oeftertänksam politik som miljöpartiet står bakom leder bl.a. till krav på att trafiksektorn skall bära hela koldioxidminskningen. Så kan vi inte hantera de stora samhällspolitiska frågorna.

Det är förvisso så att också utsläppen från flyget ökar. Men Roy Ottosson undviker mycket skickligt att tala om vad det innebär i absoluta tal. Detta skall sedan jämföras med de tal det blir fråga om vid den förtida avvecklingen av kärnkraften.

Roy Ottosson sade också inledningsvis att tillstånd inte skall ges till flyglinjer i vissa fall, bl.a. när det finns en fullgod ersättning i form av t.ex. tåg. Vem avgör om det är en fullgod ersättning? Är det miljöpartiet som avgör detta för varje människa, eller är det möjligen, vilket är ännu värre, vänsterpartiet kommunisterna som skall göra detta i miljöpartiets tankevärld? Vi

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

kan inte hantera människor och människors val av transportmedel på det viset.

Efterfrågan är naturligtvis olika för olika människor, olika uppdrag och olika ändamål. Det styr och kommer att styra efterfrågan på flygtrafik. Det ligger inte något slags spänning i att flyga, utan det gör man för att mycket snabbt komma till den plats man avser att komma till. I sådana fall konkurrerar naturligtvis flyget framgångsrikt. Vi har en uppgift i att låta olika trafikslag konkurrera med varandra.

Anf. 231 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Roy Ottossons inlägg bevisar vilken övertro man tycks ha på politikernas förmåga att reglera, styra och ställa. Det är naturligtvis mycket bättre enligt miljöpartiet än om enskilda människor får välja.

Om inte kärnkraften får vara kvar, skall den ersättas med andra energislag. Vad ger olja och kol för utsläpp i Roy Ottossons samhälle?

Ett konstruktivt förslag är att motorer med bättre förbränning också ger lägre utsläpp – som jag nämnde i mitt förra inlägg. Det är också möjligt att på flygplatserna åtgärda en hel del av miljöförstöringen på grund av luftföroreningar som förekommer t.ex. vid tankning av flygplan. Det går att göra mycket på flygplatserna, och då är det närmast marken. Inte minst de internationella överenskommelserna är en förutsättning för att vi skall klara kraven på sänkta halter.

Anf. 232 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att moderaterna och folkpartiet har släppt sitt krav på koldioxidtak. Det är vad ni i praktiken har sagt nu.

Ni tror fel om ni tror att en uppskjuten kärnkraftsavveckling som skall börja om fem år kan rädda er politik på den punkten. Jag tror faktiskt att hela svenska folket begriper det, även om ni inte själva gör det.

Det är riktigt. Anders Castberger, att jag inte kan ange exakta siffror på hur stor koldioxidökningen blir med en tredje landningsbana och den kraftiga flygtrafikökning som hänger ihop med den. Det beror på att det inte finns angivet i ansökningshandlingarna. Hade siffrorna funnits med där, hade jag kunnat tala om dem. Men jag kan tala om hur mycket det är när det gäller kväveoxid. Där var det mer än en fördubbling. Det är säkert fråga om liknande siffror för koldioxid. Det finns i och för sig andra bedömningar för hur stor koldioxidökningen kommer att bli på grund av flyget. Om man ser på t.ex. miljöavgiftsutredningens analyser är det fråga om så pass mycket att koldioxidtaket inte kommer att klaras – trots att miljöskatterna och -avgifterna läggs på.

Det finns all anledning för både moderater och folkpartister att oroa sig över detta – om ni nu har för avsikt att driva frågan om koldioxid eller har för avsikt att fortsätta att hyckla.

Anf. 233 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Den luftfartspolitiska debatten här i kammaren har under flera år kunnat föras mot bakgrund av en snabb tillväxt i flygtrafiken. Passagerarantalet i inrikestrafiken har mer än fördubblats under 1980-talet. Nya

flyglinjer har etablerats. Fler människor har med andra ord fått tillgång till ytterligare ett transportalternativ. I vissa fall kan en sådan ny flyglinje innebära en dramatiskt förbättrad trafikförsörjning, i andra fall kanske enbart en förbättrad valsituation. Men till utvecklingen hör också att trafikutbudet på det redan befintliga linjenätet intensifierats. Standarden i flygplatssystemet har vidare höjts avsevärt, vilket ytterst lett till ökad komfort för flygpassagerarna. Genom flygbolagens olika lågprisalternativ har också flyget fått en bredare folklig förankring.

Tillväxt i flygtrafiken betyder inte att det saknas problem. Vi ställs inför ekonomiska prioriteringsfrågor. Vi möter kapacitetsproblem på marken och i luften. Miljöfrågorna är ett annat område som kräver både uppmärksamhet och handlingskraft. Flygets expansion och ökade betydelse som ett snabbt och nationellt täckande transportmedel leder också de politiska partierna här i riksdagen till olika slutsatser och förslag som i sig kan förorsaka problem.

Många av de frågor som behandlas i årets luftfartsbetänkande är av nygammal karaktär. Liksom tidigare år har vi motioner och reservationer om konkurrens och avregleringar som den rätta vägen att åstadkomma en bra trafikförsörjning. Parallellkoncessioner med möjligheter för olika flygföretag att konkurrera med Linjeflyg och SAS på linjenätet nämns som konkreta förslag. Nu har vi en utredning som arbetar med dessa frågor, vilket borde leda till att vi slapp en reservation till betänkandet. Men vanans makt är stor. Av gammal vana tycks det som man måste upprepa gamla sanningar. Låt mig gärna för egen del upprepa att konkurrens inom flyget inte kan vara ett självändamål. Det kan annars lätt låta så när man hör företrädare från vissa borgerliga partier.

Om det är så att vi i riksdagen är överens om att vi som mål skall ha en tillfredsställande flygtrafikförsörjning med god nationell täckning och att vi vidare vill ha en rimlig balans i fråga om standard och priser, så finns det också frågor som skall besvaras. Är fri konkurrens en bra metod att åstadkomma en regional balans? Är det likgiltigt vilka pris- och standardskillnader som skulle gälla på primärnätet? Vi skall självfallet vänta på resultatet av utredningen innan vi startar diskussionen. Men jag tror att det redan nu finns en viss oro för de förslag eller tankegångar som vi kunnat läsa och höra om. Jag tror inte vi behöver bekymra oss om dem som eventuellt skulle få sänkta priser. Jag tänker mera på dem som bor på platser med ett svagare trafikunderlag. Men som sagt, vi får ha den diskussionen då.

Från utskottsmajoritetens sida noteras att det finns en utredning tillsatt om konkurrensfrågorna. Vi avvaktar utredningens arbete. Till dess håller vi också fast vid gällande principer för luftfartspolitik.

En annan fråga som med viss envishet återkommer i den årliga utskottsbehandlingen gäller organisationen av luftfartsverkets myndighetsfunktioner och rörelsedrivande funktioner. Såväl moderater som folkpartister begär att flygplatserna skall ombildas till aktiebolag och att även luftfartsverkets rörelsedrivande funktioner ombildas till aktiebolag.

Jag har personligen svårt att förstå behovet av en reservation. Från utskottsmajoritetens sida kan vi konstatera att frågor om hyvudmannaskap behandlas av flygplatsutredningen. Direktiven behandlar bl.a. bolagsformen

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

som en möjlig lösning för att åstadkomma ett ökat regionalt inflytande. Men arbetet går också ut på att finna lösningar som tillgodoser krav på att uppnå relativt likartade ekonomiska förutsättningar för flygplatser med jämförbara trafikvolymmer och funktioner i trafiksystemet. I utredningen har man med andra ord något vidare motiv för att diskutera former för lämpligt huvudmannaskap.

Inledningsvis nämnde jag miljöfrågorna som ett växande problem. Självfallet måste även flygets miljöproblem både diskuteras och åtgärdas. Men när man ser vissa förslag till åtgärder som presenteras från vpk och miljöpartiet, ställs åtminstone frågan om detta verkligen är lösningar och inte början till nya problem.

I olika reservationer kan vi läsa om lösningar på flygets miljöproblem. Flygtrafik på korta avstånd skall begränsas. En tredje landningsbana på Arlanda skulle vidare inte få byggas. Är det nu så säkert att detta gynnar miljön? En tredje landningsbana på Arlanda behövs för att klara trafiken. Om vi inte bygger den betyder detta bl.a. att flygplanen tvingas till väntan och onödig bränsleförbrukning. Finns det inte kapacitet, så betyder detta att folk väljer andra transportalternativ. Detta måste rimligen innebära att vi försämrar trafikförsörjningen. Är detta vad vi menar med regionalt ansvar? Arlandas tredje bana är kanske den viktigaste åtgärden för att trygga regionalpolitiken. Detta tycker jag är viktigt att notera också när vi diskuterar miljöfrågor.

Genom att förbjuda eller försvåra flygtrafik kan man naturligtvis minska flygets miljöproblem. Syftet är gott, menar reservanterna. Resenärerna skall använda järnvägen i stället. Men vad är det som garanterar detta? Är det inte lika sannolikt att slutresultatet blir att man berövar människor ett värdefullt transportalternativ och får en ökad biltrafik i stället? Och finns det ett järnvägsalternativ för alla?

Vi som sysslar med trafikpolitik måste ha ett vidare synsätt. Vårt mål måste vara att ge medborgarna ett bra trafikutbud. Vi skall heller inte tala om hur folk skall resa. Med de principer för trafikpolitiken som riksdagen lagt fast skall trafikens kostnadsansvar ge en rättvisande bild av vad det kostar samhället med olika transportlösningar. Mot den bakgrunden har riksdagen beslutat om höjda skatter för vägtrafiken och även infört en miljöskatt för inrikesflyget. Med detta givet är det sedan den enskilde resenären som skall avgöra hur han eller hon vill resa.

Konsten ligger inte i att förbjuda. Den trafikpolitiska utmaningen ligger i att hitta lösningar som förenklar kraven på en bra trafikförsörjning och en god miljö. Från utskottsmajoritetens sida kan vi konstatera att luftfartsverket gör betydande insatser för att förbättra miljön kring flygplatserna. Genom miljöskatten har också flygbolagen fått ett incitament att modifiera motorer och byta ut äldre bullrande plan mot nya och mer miljövänliga.

Man måste bestämma på vilken fot man skall stå. Centerpartiet tycks ha särskilt svårt för detta. I ett särskilt yttrande talar centern varmt om snabbtåg som ett sätt att locka flygpasagerare från flyget. I reservation nr 5 vill centerpartiet tillsammans med moderaterna och folkpartisterna upphäva bestämmelsen om möjligheten till trafikpolitisk prövning av flygplatsprojektet. Staten skulle alltså inte ha möjlighet att stoppa ett projekt som uppenbart

saknar förankring i verkligheten. Denna verklighet kan t.ex. vara att det redan finns en flygplats i närheten eller en väl fungerande järnväg som kanske t.o.m. kommunerna köper olönsam trafik på.

Man vill ha fritt fram för att bygga ännu fler flygplatser. Inte kommer detta att begränsa flyget eller gynna järnvägen! I nästa reservation, nr 13, kräver centern nya flygnav.

Det finns även fem centermotioner som behandlats i vårt utskottsbetänkande och alla talar om utbyggnad av inrikesflyget. Är inte detta att begränsa flyget och gynna järnvägstrafiken?

Det kan vara av värde att uppmärksamma att det till hösten är tio år sedan riksdagen med en mycket knapp majoritet fattade beslut om att flytta ut Linjeflygs verksamhet från Bromma till Arlanda. Det finns mycket att säga om alla inlägg som då gjordes om att vi socialdemokrater medverkade till en katastrof för svenskt inrikesflyg om Lin skulle tvingas lämna Bromma. Centerns talesman i debatten framhöll bl.a. att det skulle betyda att flyget från Karlstad, Jönköping, Borlänge, Kristianstad m.fl. platser skulle tvingas till stora indragningar, ja, rent av nedläggningar. Då var det inga tongångar från centern om begränsningar av flyget. Nej, då var det bara angrepp mot oss socialdemokrater, som utmålades som motståndare till en utveckling av svenskt inrikesflyg.

Nu har vi facit och vi kan konstatera att inrikesflyget har mer än fördubblats sedan utflyttningen från Bromma skett. Tilläggas kan att de största ökningarna har skett från de platser som utmålades som nedläggningshotade.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande 1989/90:25.

Anf. 234 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! Sven-Gösta Signell målade en ljus bild av flyget och dess utveckling i Sverige under de senaste åren. Det är en delvis riktig bild, även om socialdemokraterna tyvärr inte tar miljöproblemen i samband med flyget på allvar. "Finlir" med miljöavgift på flyg som kan ge en styreffekt och dessutom ge resurser till åtgärder för att just förbättra miljön är inget för en sönderadministrerande socialdemokrati. Nej, pang på med en skatt i stället. Snabbt in med pengarna i statskassan. Men frågan som vi andra måste ställa oss är ju: Blir det en effektiv miljöförbättring av dessa åtgärder? Jag påtalade detta tidigare i mitt inledningsanförande, och svaret är dess värre: nej. Det råkar bli en miljöeffekt, men icke alls en sådan som kunde ha uppnåtts med ett annat sätt att se på dessa frågor.

Nog håller socialdemokraterna fast vid gällande principer alltid. En stel och dogmatisk politik verkar vara framtiden. Här har ju konkurrensutredningen faktiskt föreslagit ganska långtgående avregleringar. Detta skulle kunna provas av riksdagen nu, men det tillåter inte socialdemokraterna. Varför är det fel, Sven-Gösta Signell, att staten skulle sälja sina aktier i SAS? Tror socialdemokraterna att SAS fortfarande behöver statligt stöd? Varför är det fel att slopa konkurrensen på fler inrikeslinjer, åtminstone där SAS och Linjeflyg inte vill trafikera? Är det inte så, Sven-Gösta Signell, att SAS i själva verket vill ha en snabb avreglering, för att det skall bli tillåtet att konkurrera? Vad är svaret från socialdemokraterna på dessa frågor? Varför

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

är det fel att slopa koncessionen på utrikeslinjerna? Skulle det hota den svenska pärlan i flygtrafiken, SAS? Nej, i så fall har vi en mycket liten tro på SAS konkurrensförmåga. Vår tro är att den är stor. Skulle den inte vara det, får SAS bättra sig. Om man inte kan konkurrera, har inte SAS något större existensberättigande.

Herr talman! Avslutningsvis tyckte jag mig höra positiva tongångar om den tredje landningsbanan på Arlanda, men sedan blev det just ingenting i Sven-Gösta Signells version. Varför kan då socialdemokraterna inte ställa upp på det som ligger bakom vår reservation om en tredje landningsbana på Arlanda? Är den inte angelägen? Är det inte angeläget att arbetet sätts i gång så snart som möjligt? Är inte detta en fråga för hela Sverige och dess möjligheter att få landningstider på Arlanda?

Anf. 235 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Precis som Anders Castberger tycker jag inte att Sven-Gösta Signell fullföljer tankegångarna. Man sitter och väntar och tror att det skall komma någonting som man kan ta fasta på eller som är ett svar på några av de frågor jag m.fl. tidigare har ställt – och ställt även i kväll.

När Sven-Gösta Signell nämnde ordet "handlingskraft" i början av sitt anförande tänkte jag att nu kommer det någonting som har med miljön att göra – någonting resolut och rejält som innebär att ingen socialdemokrat eller någon annan person kommer att stå här igen om tio år och säga att flygtrafiken ytterligare en gång har fördubblats under det gångna decenniet. I det läget kommer vi alla att vara halvkvävda och döende, om ett så miljöfarligt trafikslag som flyget nu får fortsätta att öka i omfattning. Sven-Gösta Signell tror väl inte att tekniken kommer att utvecklas så enormt att det inte blir några farliga utsläpp av kväveoxid, koldioxid och kolväte. Det har hittills visat sig att med den teknik som man har använt, och kommer att använda i ännu större omfattning, minskar man det ena utsläppet medan man ökar ett annat. Det har man ännu inte kommit till rätta med.

Det är kanske ännu intressantare att försöka känna Sven-Gösta Signell på pulsen som socialdemokrat när det gäller inställningen till den fria konkurrensen. Jag tyckte att han gjorde alldeles rätt när han raljerade med det borgerliga partiet som har skrivit en reservation som inte behövs. Det gäller moderaterna. En mängd moderata reservationer har under de senaste åren gått igenom på löpande band, särskilt i trafikutskottet. Om det inte skrevs en reservation, överflödig eller inte, så skulle det inte finnas något att reservera sig emot.

Det verkar ändå som om det finns vissa betänkligheter från Sven-Gösta Signells sida när det gäller den fria konkurrensen som kommer att bli ännu friare för flyget. Han hänvisar till en utredning som inte riktigt är klar. Det har dock kommit fram av utredningen, Sven-Gösta Signell, att man skulle kunna sänka priset på biljett för sträckan Stockholm–Göteborg med 160 kr. om konkurrensen släpps fri. En avreglering av flygmonopolet, som i dag gynnar SAS och Linjeflyg, kan på sikt hota de trafiksvaga och mindre lönsamma inrikeslinjerna. Konkurrensutredningen förordar tydligen ändå att konkurrensen skall släppas fri, därför att den t.ex. ger billigare flygbiljetter. Jag frågar då om Sven-Gösta Signell och socialdemokraterna ställer upp på

detta. Kommer moderaterna att också få igenom den motionen, även om det innebär ännu mer flyg och ännu sämre miljö?

Prot.: 1989/90:127
22 maj 1990

Anf. 236 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Om konkurrens sade Sven-Gösta Signell att det inte är något självändamål. Han hänvisade till den s.k. konkurrensutredningen. Mot slutet av den passusen sade Sven-Gösta Signell att den reservation som moderaterna lagt fram här är onödigt och innan vi har sett resultatet av konkurrensutredningen håller vi fast vid våra principer och vår ståndpunkt. Då vill jag säga detsamma. Det är självklart att vi håller fast vid vår ståndpunkt innan vi har sett vad konkurrensutredningens förslag kan leda till för proposition.

Detsamma gäller organisationsformerna. Det har riktats mycket stark kritik mot sammanblandningen av myndighetsfunktion och kommersiell verksamhet när det gäller luftfartsverket. Detta gäller inte minst luftfartsinspektionen. Jag är ganska säker på att Sven-Gösta Signell delar min betänksamhet. Jag väntar med spänning på hur vi nästa år skall bli bemötta när vi kommer att lägga fram en motion i samma ämne.

Vi säger bestämt att den tredje banan måste byggas nu. Sven-Gösta Signell säger också i sitt anförande att det är kolossalt nödvändigt. Det är bra. Varför skulle vi då inte få bifall till vårt yrkande? Sven-Gösta Signell säger ju här att vi har samma uppfattning.

När det gäller miljön och den tredje banans betydelse för miljön är det väl självklart att det är bättre att man färdas 60 mil med flyg än med bil. Det är ganska många som väljer 60 mil med flyg. Då vinner man tid och skonar miljön.

När det gäller Bromma och beslutet från 1983 medger jag att överflyttningen av inrikestrafiken blev en succé. Det kvarstår dock problem. Vi har tagit upp dem. Bromma fungerar avlastande på Arlanda, därför att dessa småflygplan, som jag nämnde i mitt anförande, utgör ett avsevärt hinder. Både på marken och i luften kräver de nämligen mer service och tid än de stora flygplanen gör. Därför borde Bromma vara kvar för att kunna samverka med Arlanda.

Anf. 237 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Sven-Gösta Signell presterade en lovsång till flyget och sade att luftfartspolitikerna bara skall handla om att bygga bort alla eventuella hinder för en fortsatt expansion. Detta är ett aningslöst synsätt där man inte väger in konsekvenserna av dessa satsningar, där man inte tar hänsyn till samhällsekonomin totalt sett och där man inte bryr sig om vad som händer med atmosfärens kemiska sammansättning när det gäller de luftföroreningar som flyget ger upphov till. Det är litet tråkigt att man skall behöva lyssna till sådant.

Det blev litet mera matnyttigt längre fram i Signells anförande, skulle man kanske kunna tycka. Han gick in på en diskussion om att man kan föra över flygresenärer till järnväg eller kanske t.o.m. onödiggöra en del flygresor genom att satsa mer på telefonmöten och annat. Han tog upp ett resonemang som gick ut på att om man lägger ner flygtrafiken så att flygresenärerna i stället tvingas köra bil om de nu måste resa, så blir det sämre. Det är helt

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

riktigt. Det blir sämre, kanske inte direkt ur luftföroreningssynpunkt. Men ur trafiksäkerhetssynpunkt vore det katastrofalt.

Därför kräver vi från miljöpartiet att man gör en samlad trafik- och miljöprövning av flygplatsprojekten, utbyggnad och nybyggnad. Detta skall göras för att man skall kunna flytta över trafiken till det mest miljövänliga alternativ som vi kan få fram. Själva grundidén är att man gör en analys först, så att man vet vad man sedan fattar för beslut och inte bara aningslöst trampar på.

I detta sammanhang vill jag också påpeka att flygplatserna runt om i Sverige regelmässigt är starkt subventionerade. Det lär visst bara vara Arlanda som går ihop rent ekonomiskt. Flyget är skattemässigt gynnat med dessa subventioner runt om i landet. Det är en av förklaringarna till att det har ökat så kraftigt. Det har helt enkelt blåsts upp med konstlade medel. Det rimmar naturligtvis väldigt illa om socialdemokraterna, som säger att de skall bli ett miljöparti, bara accepterar detta.

Jag ställde också en fråga till Signell som jag inte fick svar på och som jag nu vill upprepa. Enligt koncessionsansökan för den tredje banan på Arlanda kommer kväveoxidutsläppen från flyget att mer än fördubblas. Hur skall ni socialdemokrater få det att gå ihop med att kväveoxidutsläppen skall minskas med 30 % till år 1995 och med 50 % före år 2000?

Anf. 238 ANDERS SVÄRD (c):

Herr talman! När Sven-Gösta Signell skulle kritisera centerpartiet tog han upp en tio år gammal debatt. Jag skall avstå från att gå in i den. Jag har den inte helt present för mig. Men jag skall bemöta och gå in på några av de punkter som Sven-Gösta Signell tog upp.

När det för det första gäller frågan om "flygnav", som vi behandlar i reservation nr 13, rör det sig om en miljöförbättrande åtgärd för Arlanda. Det handlar inte primärt om en utbyggnad, utan det handlar om att se till att man får det att fungera till dess att i varje fall den tredje banan kommer till stånd. Vi har inte gått emot detta, utan vi inser att det måste komma.

Vidare vill centerpartiet inte genom förbud begränsa flyget. Däremot vill vi satsa på järnvägen. Vi tror nämligen att man genom att satsa ordentligt på järnvägen kan förkorta restiderna. Redan nu är det avsevärt bekvämare och på olika sätt komfortablare att åka tåg än att åka flyg. Det handlar ju bara om tiden, och satsningar är ju på gång. Jag menar att Sven-Gösta Signell har tolkat oss fel på den punkten.

Vidare talar Sven-Gösta Signell om att det saknas förankring i verkligheten hos centerpartiet när det gäller reservation nr 5 och den trafikpolitiska prövningen. Jag vill påstå att verkligheten i väl så hög grad finns företrädd i centerpartiet och kanske i avsevärt högre grad ute i kommunerna än i de centrala verken.

Jag påstår att det i kommuner och landsting finns tillräcklig kompetens för att pröva det lämpliga från trafikpolitisk synpunkt av att bygga eller bygga ut flygplatser som man själv får betala. Självfallet skall miljöprövning göras, men den trafikpolitiska prövningen kan man klara bra ute i kommunerna.

Anf. 239 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

Herr talman! Castberger inledde med att säga att jag tecknade en ljus bild av flygets utveckling. Jag vill gärna understryka att jag gör det. Det kan ju inte ges annat än en ljus bild när vi på en tioårsperiod har fördubblat inrikes-flyget. Utan tvivel har vi all anledning att fastslå att vi har ett mycket bra flygsystem i det här landet. Det skulle vara skam att påstå något annat.

En sak är underlig. Vi har talat mycket om konkurrensutredningen. Konkurrensutredningen har ännu inte framlagt sitt förslag, men vi har gjort detta till en central fråga. Mig veterligt har vi inte någon gång tidigare behandlat en utrednings förslag en månad innan utredningen avslutat sitt arbete.

Som jag sade i min inledning: Låt oss vänta med att diskutera konkurrensutredningen och de konsekvenser dess förslag kommer att få. Inte kan jag i dag ta ställning till olika saker som kommer fram i konkurrensutredningens betänkande. Det är ju helt orimligt. Det är dumt att ta ställning innan man har fått en utredning i sin hand. Vad som står i tidningarna är ju ingenting att föra en diskussion kring.

Det har här frågats om den tredje banan på Arlanda. Jag vill än en gång fastslå att jag och övriga socialdemokrater i trafikutskottet är helt övertygade om att en tredje bana på Arlanda behövs. Men vad är det då som säger att vi inte tillstyrker moderaternas motion?

Luftfartsverket arbetar i dag med dessa frågor. Frågan om miljöprovning är föremål för handläggning hos koncessionsnämnden. Vi får vänta på förslag. Innan dess kan inget byggande påbörjas.

Som andra framhållit är jag medveten om att detta är viktigt. Denna fråga har en stor betydelse från miljösynpunkt.

Ottosson vill göra gällande att jag inte ger svar på hans frågor. Det kan han ha rätt i, jag nämnde dem inte direkt. Men om han hade lyssnat på mitt anförande skulle han ha hört att jag framhöll just betydelsen av den tredje banan på Arlanda. Jag sade att den kommer att medverka till miljöförbättring och inte till miljöförstöring, som han vill göra gällande.

Vidare har man vidtagit en hel del åtgärder på våra flygplatser. Landtransporterna på flygplatserna begränsas. Det betyder mycket från miljösynpunkt. Den skatt som har införts och som Castberger nu försöker nonchalera har ändå betytt en piska samtidigt som den också är en morot för flygbolagen att se till att i flygplanen skaffa motorer som är mindre bränsleslukande än vad dagens är. Detta kommer att medverka till mindre utsläpp av koldioxid.

Vi jobbar med dessa frågor, och det är fel att misstänka att inte också luftfartsverket skulle arbeta för en bättre miljö inom flygsektorn.

Anf. 240 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! Sven-Gösta Signell svarar ju inte riktigt på mina frågor – nästan inte alls. Han försöker i stället tala som om jag hade sagt något helt annat än det jag sade.

Jag beriktigade just den ljusa bild över flygets utveckling som Sven-Gösta Signell målade, och jag hade ju inga invändningar mot den beskrivningen heller.

Men frågan är: Vill eller vill SAS inte bli befriat från det skydd som planpartierna vill behålla? Den frågan svarade inte Sven-Gösta Signell på.

Nu har konkurrensutredningen kommit med sitt förslag – inte utan socialdemokratisk medverkan, såvitt jag har kunnat inhämta.

Så säger Sven-Gösta Signell att man inte kan ta ställning till några tidningsuppgifter kring en utredning. Men då kan väl socialdemokraterna ta ställning till tunga, välavvägda motioner som handlar om konkurrensen inom luftfart och annan trafik. De står inte att finna i den opålitliga pressen utan i riksdagstrycket. Det kan ju Sven-Gösta Signell läsa. Där måste vartenda ord vara sanning om vad förslagen innebär.

Men Sven-Gösta Signell skall faktiskt få en chans att ge ett svar på ett helt annat område också. Det handlar om huruvida man skall ha planeekonomi eller inte. Varför tror inte socialdemokraterna på kommunernas kompetens att bestämma flygplatsutbyggnaderna, deras lokalisering och behoven av flygplatser?

I socialdemokraternas plantänkande ryms tydligen inte den situationen att en kommun kommer fram till att det föreligger ett behov av flygtransporter om inte detta har förutsetts av centrala planeringsmyndigheter och centrala instanser.

Sven-Gösta Signell, det är ju faktiskt så att miljöskatten, som socialdemokraterna införde, inte är någon miljöavgift. Det är något som stämmer med sann socialdemokratisk anda. När möjlighet ges och dörren öppnas, så pang på med en skatt bara och in med pengarna i statskassan, snabbt som bara den! Sedan råkar det kanske bli en miljöeffekt också. Den har tyvärr inte alls blivit den som den hade kunnat bli om denna avgift hade utformats som en miljöavgift i stället för som en miljöskatt. Men det motsatte sig socialdemokraterna. Effekten hade blivit betydligt bättre om medlen dessutom hade använts till att fortsättningsvis stödja miljöprojekt inom flygets område i stället för att pengarna skulle gå direkt in i statskassan. Då hade man fått en styrande effekt – ingen piska som Sven-Gösta Signell sade. Man hade också fått ett stöd till utveckling av nya och miljövänligare möjligheter att ta sig fram också i luften, alltså flygledes.

Anf. 241 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Apropå detta med konkurrens så var det faktiskt så för en liten stund sedan att Sven-Gösta Signell gjorde sig lustig över att vi moderater upprepade fjolårskrav om ökad konkurrens. Han avslutade sitt inlägg på den punkten med att säga att socialdemokraterna håller fast vid sin ståndpunkt tills de sett konkurrensutredningens förslag.

Ja, det gör vi också! Vi håller fast vid vår ståndpunkt tills vi har sett de förslag som kommer.

Beträffande den tredje banan på Arlanda säger Sven-Gösta Signell att man inte kan uttala sig så särskilt mycket i betänkandet, eftersom det nu pågår en utredning och eftersom koncessionsprövningen pågår. Därför kan socialdemokraterna inte ändra ståndpunkt, utan de håller fast vid tidigare ståndpunkt. Ja, det gör vi också, och vi väntar med spänning på hur det skall gå med koncessionsprövningen och vad som sedan kan hända.

Samma sak gäller i fråga om SAS och privatisering och koncessioner. Socialdemokraterna håller fast vid tidigare ståndpunkter i avvaktan på vad som kan komma fram efter diverse utredningar. Och tills vidare får naturligtvis

även vi göra det för att se vad utredningarna kommer fram till. Detta är självklart.

Den miljöskatt som har diskuterats har diskuterats även i trafikutskottet. Vi moderater hade då ett önskemål om att det skulle vara en avgift. Vi motionerade om att denna avgift skulle gå tillbaka till luftfartssektorn för miljöförbättringar. Jag instämmer alltså i Anders Castbergers kritik i detta avseende, nämligen att det hade varit bättre om dessa pengar hade förts tillbaka till luftfartssektorn. Avgiften har dock en miljöeffekt, det skall jag medge, eftersom skatten minskar om motorerna förbättras.

Anf. 242 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Herr talman! Sven-Gösta Signell går inte närmare in på det som jag krävde en förklaring av i hans första inlägg, då han talade om handlingskraft. Vad bestod denna handlingskraft i?

Om Sven-Gösta Signell anser att det är fel att säga att luftfartsverket inte bryr sig om en bättre miljö, så är ju den formella gången följande, vilket Sven-Gösta Signell mycket väl känner till, nämligen att luftfartsverket först lägger fram ett förslag till plan och riktlinjer för den kommande perioden. I det här fallet handlar det om en treårsperiod. Regeringen har sagt ja till detta förslag. Detta förslag innebär att man rustar för en utbyggnad av både flygplatser och flygtrafik som motsvarar den långsiktiga prognosen på en 70-procentig ökning av den inrikes flygtrafiken fram till år 2000. För Landvetter handlar det om 80 %. Sedan säger majoriteten i trafikutskottet, de borgerliga partierna och socialdemokraterna, precis samma sak som regeringen och luftfartsverket, nämligen att det är okej med en sådan stor ökning.

Men, Sven-Gösta Signell, var finns då handlingskraften på socialdemokratiskt håll när det gäller att åtgärda alla de miljöproblem som uppstår vid en sådan enorm ökning av flyget? Läget är ju akut redan i dag beträffande de farliga utsläppen av kväveoxid, koldioxid och kolväten, för att bara nämna några av alla utsläpp som flyget står för.

Vad händer med flygsäkerheten, Sven-Gösta Signell, när det sägs att det redan i dag råder trängsel i luftrummet i Europa, och även i Sverige; på samma sätt som det råder trängsel på flygplatserna? Jag förstår att detta är ett mycket känsligt ämne. Det är alltså ett akut problem i dag, och vi har sett exempel på vad som händer om man sedan tar ytterligare ett steg och tar till sig konkurrensutredningens förslag, vilket ju redan har publicerats. Det kan ju inte vara bara jag som har sett det. Det är andra som debatterar det också. Tidningarna har ju redan redovisat det avregleringsförslag som konkurrensutredningen har lagt fram.

Därför ställer jag följande fråga till Sven-Gösta Signell: Säger socialdemokraterna ja till förslaget om att flygtrafiken skall avregleras enligt mönster inom EG och i USA, och tar socialdemokraterna därmed risken att det blir en ännu sämre miljö och en ännu farligare trafik inom flyget?

Anf. 243 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Enligt luftfartsverkets koncessionsansökan kommer kväveoxidutsläppen vid Arlanda att öka från nuvarande 666 ton per år till 1 440 ton per år fram till år 2004. Samtidigt har riksdagen uttalat att kväveoxidut-

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Luftfartsverkets
verksamhet under
perioden 1990/91–
1992/93 m.m.*

släppen skall minskas med 30 %. Regeringen har uttalat att dessa utsläpp skall minskas ytterligare, nämligen med 50 % före år 2000. Hur hänger detta ihop?

Det hänger inte alls ihop. Jag har frågat Sven-Gösta Signell hur dessa miljömål skall kunna klaras. Vilken annan del av samhället skall minska sina kväveoxidutsläpp? Är det processindustrin? Nej, processindustrin kan knappast minska sina utsläpp, då skulle den slås ut. Är det energisektorn, som redan har minskat sina utsläpp radikalt, eller är det någon annan del av trafiken som skall minska sina utsläpp? Trafiken står ju för 70 % av de totala utsläppen av NO_x, kväveoxider. Vilken del av trafiken skall minska sina utsläpp? Det vore bra att få svar på detta, så att vi kan få rättsida på den här debatten. Samma sak gäller egentligen även koldioxidutsläppen.

Svaret som jag har fått av Sven-Gösta Signell är att det innebär en miljöförbättring att bygga en tredje bana på Arlanda och att alla dessa problem därmed skulle lösas. Men jag har ju refererat den ansökan som gäller tillstånd att bygga den tredje banan. Det visar sig då att det innebär ett stort problem för miljön. Jag begär faktiskt att vi får ett något så när vettigt svar, åtminstone en fingervisning om var minskningen skall ske. Är det privatbilismen, sjöfarten eller lastbilarna som skall minska sina utsläpp för att miljömålet skall klaras? Är det möjligen så att socialdemokraterna förbereder en reträtt från dessa miljömål, precis som de slår till reträtt när det gäller målet om koldioxidtaget? Jag kan i och för sig förstå detta, eftersom socialdemokraterna var emot detta när det infördes. Men kväveoxidmålet har ju ni själva fört fram och skrutit med internationellt. Detta måste ni därför kunna stå för.

Jag kan tillägga att det är bra med miljöskatter på flyget. Vi borde ha samma miljöskatter i detta sammanhang som när det gäller privatbilismen. Detta borde även gälla internationellt flyg. Jag hoppas att Sven-Gösta Signell och övriga socialdemokrater skall kunna medverka till att ett sådant förslag tas fram framöver. Då kan vi kanske åtminstone minska ökningen av flygtrafiken för att kanske klara miljömålen på längre sikt, men det krävs krafttag. Det gäller att man inte bara klistrar på en dekal där det står miljö och sedan kallar sig för miljöparti. Det gäller att även ha en miljöpolitik.

Anf. 244 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Jag vill först säga något till Anders Castberger, som var orolig över att jag inte ville göra gällande att vi socialdemokrater tror på kommunernas förmåga att planera sina egna flygplatser. Man kan nog tro ganska mycket på den enskilda kommunen, men det är inget tvivel om att det kan byggas och även har byggts flygplatser i kommuner intill varandra som långt ifrån gynnar flyget i dess helhet. Därför är det bra med en helhetsbild när det gäller planeringen. Jag tror att det är mycket viktigt. Jag är därför förvånad över att centerpartiet, och inte folkpartiet, som nu gör gällande att man vill begränsa flyget, ställde sig bakom detta. Jag har inte alls sagt att folkpartiet har arbetat för en begränsning av flyget.

Anders Castberger talade om avreglering. SAS vill ha en avreglering tidigare. Men som jag sade förut får vi vänta tills denna fråga skall behandlas i riksdagen. Vi kan i dag inte behandla ett förslag från en konkurrensutred-

ning som vi inte har på vårt bord än. Vi får vänta tills detta förslag läggs fram. Jag sade även i mitt inledningsanförande att jag inte alltid är säker på att allt som läggs fram av konkurrensutredningen är sådant som vi kan acceptera.

I detta sammanhang vill jag vända mig till Viola Claesson som sade att en avreglering av svenskt flyg skulle ske ungefär på samma sätt som i Amerika. Hon drog också upp skräckexempel på att säkerheten skulle äventyras. Hon tog upp det ena exemplet efter det andra och målade allt i svart. Jag vill på en gång säga att socialdemokraterna aldrig kommer att gå med på en avreglering som skulle innebära försämring av flygsäkerheten.

Jag har inte tagit upp de frågor där man har gjort anklagelser mot flygsäkerheten. Jag tycker att det var litet osmakligt att dra in Oskarshamnso olyckan, denna olycka som inte minst för trafikutskottet har varit en stor tragedi, och ta upp det som ett stort politiskt ämne här i dag. Jag avstår från att diskutera den frågan.

När det gäller trafiksäkerheten i övrigt vill jag säga att vi aldrig kommer att göra avkall på flygsäkerheten. Jag tror inte heller att någon inom vare sig flygbolag eller luftfartsverket har medverkat till att försämma flygsäkerheten. Alla har gjort vad som göras kan för att garantera en bättre flygsäkerhet i det här landet.

Anf. 245 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Sven-Gösta Signell låtsas som om han inte har läst Svenska pilotföreningens skrivelse till trafikutskottet och vad föreningen över huvud taget har sagt i dessa frågor. Nu påstår han dessutom att det på något sätt skulle vara oförskämt eller ett sätt att missbruka våra möjligheter i trafikutskottet att diskutera en flygolycka som har ägt rum i Sverige och där flygsäkerheten i allra högsta grad måste diskuteras.

Jag väckte en motion med anledning av olyckan. Jag gjorde det när de anhöriga till de omkomna själva hade tagit upp frågan – först då – och berättat vilken enormt svår tid de hade haft inte bara på grund av sorgen efter de omkomna anhöriga utan också därför att de helt var lämnade i sticket också när det gäller den hjälp som jag menar att de hade rätt att kräva av samhället. De fick sväva i osäkerhet om hur deras framtid skulle formas. Som sagt: Flygsäkerheten kommer att bli den stora frågan förutom miljön, så Sven-Gösta Signell kan vara förvissad om det.

Jag tog upp ett exempel ur en promemoria som den svenska socialdemokratiska regeringen själv har beställt. Finansdepartementet har beställt den från långtidsutredningen. Jag angav mycket noga varifrån skrivelsen kom. Där utgick man från amerikanska exempel på avreglering därför att det nu är aktuellt med avreglering. Nu får vi se – vi är mitt uppe i den debatten – vad som skall hända här i Sverige. Jag vädjar till Sven-Gösta Signell att inte ta riktigt så lättsinnigt på flygsäkerheten som han gör i fråga om miljön.

Anf. 246 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag har upprepade gånger ställt frågan till Sven-Gösta Signell hur man skall klara den egentligen ganska lågt satta målsättningen att minska kväveoxidutsläppen med 30 %, när man samtidigt mer än fördubblar kväveoxidutsläppen från flygtrafiken. Jag har inte fått svar på det. Det visar

att just miljöfrågorna är knäckfrågor för trafikpolitiken. Miljöfrågorna är ingenting som man bara löser genom att man skaffar ny teknik och nya tekniska lösningar och tror att det ordnar sig. Miljöfrågorna gäller hela samhällsekonomin, hur vi utnyttjar naturresurserna, vad vi gör av dem, hur vi förändrar kemin i vår livsmiljö, i atmosfären, jorden och vattnet. Att vi förändrar kemin i atmosfären gör att vi dess värre får globala klimatförändringar. Flygtrafiken bidrar därmed en hel del.

Socialdemokraterna kan aldrig bli ett miljöparti, aldrig någonsin om de inte börjar fundera i helt andra banor än ni gör i dag. Flygtrafiken måste minskas om vi skall klara målen. Det kan man enkelt räkna ut om man vill räkna. Vill man inte räkna vet man aldrig, och då kan man låtsas att det inte är några problem och låta andra drabbas. Det är vad vi gör: Framtidens generationer får ta över våra problem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

41 § Utökning av aktiekapitalet inom SweRoad, m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1989/90:TU24 Tilläggsbudget II inom kommunikationsdepartementets område (prop. 1989/90:125 delvis).

Anf. 247 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Herr talman! I det här kortfattade betänkandet från trafikutskottet tas bl.a. en utökning av aktiekapitalet i SweRoad upp.

Utan att göra någon längre utläggning här vill jag motivera varför vpk tillsammans med miljöpartiet avstyrker regeringens förslag i den proposition som är framlagd om tilläggsbudgeten. Man har angivit vilka långtidsuppdrag SweRoad har. Man nämner Botswana, Saudiarabien, Laos samt avancerade mätuppdrag i bl.a. USA, Canada, Australien, England och Spanien. Man talar också om att förhandlingar förs med SIDA om uppdrag att handlägga mycket stora inköp till biståndsländer. Så säger man att förhandlingar förs med Världsbanken om ett omfattande fyraårigt uppdrag i Indonesien.

Departementschefen menar att dessa och andra projekt är intressanta därför att det verkar som att de kommer att ha en god lönsamhet. Men för att projekten skall komma till stånd krävs en utökning av SweRoads eget kapital.

Det är alltså bara positiva tongångar om varför SweRoad skall få göra denna ekonomiska manöver och varför vi i riksdagen skall hjälpa till med det. Samtidigt har man gett mycket knapphändig information om vad dessa projekt egentligen handlar om. T.o.m. trafikutskottet har tvingats konstatera att ett flertal andra projekt, som inte är beskrivna, finns med i framtiden för SweRoad. Vi kräver alltså att man redovisar vad det handlar om innan vi kan tillstyrka förslaget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 till trafikutskottets betänkande 24.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Anf. 248 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! SweRoad vill alltså öka sitt aktiekapital. Problemet är, som Viola Claesson redan varit inne på, att vi inte fått någon bra redovisning av vad man egentligen gör med pengarna och vad företaget egentligen gör i de nämnda länderna. Vi i Sverige ställer en rad elementära krav, bl.a. ur miljösynpunkt och sociala synpunkter, på hur man bygger t.ex. vägar och annan infrastruktur. Jag vet om att det i t.ex. Laos pågår en del verksamheter som är direkt miljöfördärligande. Det är möjligt att SweRoad på något sätt är inblandat i det, men jag kan inte se någonting om det här.

Därför har jag begärt i utskottet att vi skall få en redovisning av SweRoads verksamhet innan vi kan gå med på att öka aktiekapitalet. Det har vi inte fått, och därför har jag reserverat mig mot förslaget. Jag yrkar bifall till reservation 1.

*Utökning av aktie-
kapitalet inom Swe-
Road, m.m.*

Anf. 249 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! Det handlar inte bara om SweRoad i detta avseende. Vi talar också om SweBus. Vi i folkpartiet förespråkar, som alla säkert känner till, en ökad frihet inom trafiksektorn. Det gäller även i detta fall. Ett led i den politiken är att SJ måste få verka i bolagsform. Då skapas en organisation som medger en större flexibilitet och större självständighet. Därmed gynnas också konkurrensförutsättningar för järnvägen. Järnväg kan erbjudas där de stora gods- och personflödena finns och där den konkurrens som skulle utfalla till järnvägens fördel också skulle utfalla till miljöns fördel.

En naturlig följd av den inställning som vi har i denna fråga är att SJ måste ges rätt att självt få avgöra vilka omstruktureringar av verksamheten som är rationella.

Självfallet skall SJ rätta sig efter uppsatta mål. Men avkastningsmål och servicemål kan SJ som affärsdrivande verk eller som företag självt bedöma på ett mycket bättre sätt än riksdagen. Riksdagen skall inte fatta detaljbeslut i fråga om affärsverksamheter. Det skall den göra som är nära marknaden. Där möts efterfrågan, utbud och prisbildning.

Ett bra exempel på detta är systemet med de röda avgångarna – flitigt häcklat här i kammaren och av politiker i olika inlägg. Men 20 % av SJs persontågsresor är faktiskt rödprisresor. När kund och producent väl möts blir det affär, till rätt pris.

Att organisera sin verksamhet så, att man – som när det gäller företaget SJ – kan möta både person- och godskunder på såväl spår som väg borde i större utsträckning vara en angelägenhet för SJ och i mindre utsträckning för statsmaskineriet.

Vi i folkpartiet vill understryka att det inte finns någon konflikt mellan det här förslaget och det krav på försäljning av delar av AB Swedecarrier som också har framställts och som vi står bakom. Vad vi gör är att vi ifrågasätter om inte regeringens förslag egentligen innebär en onödigt inskränkning av SJs rättigheter – med andra ord ett klämfingrigt förfarande. Vi i folkpartiet

föreslår att SJs möjligheter att utforma den egna verksamheten i stället skall utökas.

Därför yrkar jag, herr talman, bifall till den reservation till betänkandet som vi i folkpartiet står bakom.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 250 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga den här debatten, utan jag yrkar endast helt kort bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande 1989/90:TU24.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

42 § Våldsdåd med internationell anknytning

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1989/90:JuU33 Våldsdåd med internationell anknytning (prop.
1989/90:130).

Anf. 251 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Vi skall nu behandla förslag om kompletteringar till brottsbalkens terroristbestämmelser.

Regeringen föreslår att Sverige skall ratificera tilläggsprotokoll till 1971 års Montrealkonvention, som handlar om brott mot den civila luftfartens säkerhet, och dessutom ett tilläggsprotokoll till en samma år i Rom antagen konvention, som handlar om brott mot sjöfartens säkerhet.

Till följd av ratificeringarna av dessa tilläggsprotokoll måste vi besluta om ändringar i brottsbalken.

I dessa delar råder det enighet i utskottet, varför jag inte närmare går in på dessa bestämmelser. Förutom de här förändringarna i brottsbalken föreslås också en ändring i 31 § i lagen om kriminalvård i anstalt. På den punkten har vpk reserverat sig och yrkat avslag.

I dag är 31 § kriminalvårdslagen uppbyggd på så sätt att regeringen kan besluta om restriktioner när det gäller försändelser, telefonsamtal eller besök om någon dömts för ett s.k. terroristbrott och det föreligger risk för att den intagne medverkar vid ett nytt terroristbrott.

Förändringen innebär att det inte längre krävs att den intagne har dömts för våldsbrott av terroristkaraktär för att särskilda restriktioner skall få beslutas av regeringen. Enligt den nya lydelsen krävs det att det föreligger risk för att den intagne under verkställigheten medverkar till något sådant brott eller att det är påkallat med hänsyn till rikets säkerhet i den aktuella situationen.

Utskottet har inte ansett att denna förändring medför någon försvagning

för den enskilde, utan det är mera att se som en annan teknisk lösning för att förhindra att någon som sitter i fängelse medverkar till terroristbrott.

Eftersom denna typ av brott är synnerligen allvarlig och dessutom svåråtkomlig, behövs en sådan här möjlighet att bl.a. kontrollera brev och liknande från eller till intagna när det – som framgår av lagtexten – föreligger risk för att de medverkar i planering av terroristbrott.

Jag ser detta alltjämt som en teknisk förändring av lagstiftningen och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 252 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det betänkande som vi nu behandlar rör en komplettering av brottsbalkens terroristbestämmelser. Förslaget om ändringar i brottsbalken har vi i vpk inget att invända emot. Men vi har reserverat oss mot den föreslagna lagändringen i lagen om kriminalvård i anstalt.

Det är mycket skrämmande att alla partier utom vpk och miljöpartiet är beredda att ge en regering nästintill in blanco-fullmakt att upphäva grundläggande rättssäkerhetsgarantier.

Lyckligtvis är vi i Sverige i dag i stor utsträckning förskonade från kränkningar av mänskliga rättigheterna i våra fängelser. Dock borde vi akta oss för att tumma på de regler som är till för att garantera att de mänskliga rättigheterna respekteras även i fortsättningen.

Som Britta Bjelle påpekade krävs det i dag för att få göra avvikelse från 25–30 §§ i lagen om kriminalvård i anstalt att den intagne dömts för terroristhandlingar och att det är påkallat med hänsyn till risk för att personen medverkar till fortsatt sådan brottslig verksamhet. Men enligt det förslag som nu föreligger krävs det inte längre att den intagne dömts för den sortens brott. Det räcker med att en regering anser att personen i fråga har en sorts mental förberedelse för ett sådant brott.

Vi reserverar oss anser att vi inte skall ha den här typen av lagstiftning – en lagstiftning som medger utrymme för subjektiva bedömningar av om en person mentalt förbereder sig för att medverka till en viss typ av brott.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den av vpk och miljöpartiet avgivna reservationen.

Anf. 253 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag tycker nog att Berith Eriksson överdriver ganska kraftigt i sin beskrivning av den lagändring som här föreslås. Hon talar om in blanco-fullmakt till regeringen och säger att det räcker med mental förberedelse. Hon talar också om subjektiva värderingar.

Men vad är det för skillnad mellan de båda följande fallen? I det ena fallet döms en person för mord, och det handlar om ett politiskt uppsåt. Den här personen kan, om det föreligger risk för att vederbörande kan anses planera eller medverka i ett terroristbrott, utsättas för restriktioner. I det andra fallet handlar det om en person som är dömd för mord. Men man kan inte bevisa att vederbörande hade ett politiskt uppsåt. Också på anstalten bedömer man att de föreligger risk för att personen kan medverka i terroristbrott.

Det är exakt samma riskbedömning som regeringen har att göra i båda

fallen. Om ni i vpk inte är nöjda med den typen av riskbedömning, skall ni yrka att det inte finns någon sådan här lagstiftning över huvud taget.

Man kan inte tala om att riskbedömningen blir olika i de här fallen. Vad det är fråga om är ju riskbedömningen av huruvida personen kan anses medverka i ett terroristbrott eller inte. Det är alltså den bedömning som skall göras, men på den punkten sker det ingen förändring.

Anf. 254 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! I bedömningen av om det finns risk eller inte ligger givetvis en hög grad av subjektivt tyckande, och det krävs förhållandevis litet för att det skall anses att risk föreligger. Det skulle t.ex. kunna vara att den intagne läser tidningar eller litteratur med viss inriktning, sympatiserar med viss organisation, har besökt vissa länder etc. Konsekvensen blir att den intagne berövas de allra viktigaste rättssäkerhetsgarantierna, som att i enrum få tala med sin advokat, att få brevväxla med advokaten utan censur från anstaltsledningen eller att i telefon tala med sin advokat utan att avlyssnas i hemlighet. Riksdagen är alltså just nu i färd med att besluta om att upphäva de grundläggande rättigheter som garanteras i lagen i dag.

Det är en väsentlig skillnad om en person tidigare är dömd för ett brott, vilket man kan utgå från när man skall göra riskbedömningen. I den gamla lagen står det: "Sådant beslut får meddelas även beträffande en viss intagen som har dömts för brott som avses i – – –." Därefter räknas olika alternativ upp.

I det nya lagförslaget står det bara: "– – – med hänsyn till rikets säkerhet eller till risken för att den intagne under verkställigheten i anstalt medverkar till brott som innefattar användande av våld, hot eller tvång för politiska syften." Det är alltså fråga om en anpassning till den terroristlagstiftning som gäller i dag, som också utgår från mental förberedelse, som jag talade om i mitt inledningsanförande, och inte från faktiska kunskaper om vad som har inträffat och vad som kan inträffa.

Anf. 255 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag vet inte om Berith Eriksson har läst båda bestämmelserna, men där finns samma beskrivning av riskbedömningen – det är i stort sett exakt samma ord. Om Berith Eriksson tror att regeringen med den nya lagen beslutar om restriktioner på grund av mental förberedelse, skulle redan den nuvarande lagstiftningen i sin helhet vara felaktig. Om jag har förstått Berith Eriksson rätt, yrkar vpk inte på att den gamla lagstiftningen skall avskaffas utan på att den skall behållas, och den nya lagstiftningen skall inte antas.

Riskbedömningen är densamma i den gamla och i den nya lagen, och då är det ganska ointressant om en person är dömd för mord av det ena eller det andra slaget.

För övrigt är det intressant att höra att Berith Eriksson menar att den som en gång är terroristdömd kommer att vara misstänkt för terroristdåd livet igenom.

Anf. 256 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Var i detta betänkande eller var i lagförslaget står det någonting om att lagen bara kommer att användas när det gäller mord?

Det är mycket stor skillnad om en person har varit dömd för brott som har med terrorism att göra och kan antas även i fortsättningen medverka till sådana brott, eller om en person är dömd för något helt annat brott och en anstaltsledning först skall göra en bedömning som regeringen sedan skall ta ställning till för att införa restriktioner för den intagne. Det handlar i 25 § om att brev från advokat skall vidarebefordras utan granskning, i 27 § om att den intagne skall vara närvarande när brev öppnas, i 29 § om att den intagne har rätt att träffa sin advokat i enrum och att det bara är om den intagne eller advokaten ber om det som tjänsteman får närvara samt i 30 § om att avlyssning endast får göras med den intagnes vetskap om detta och att avlyssning inte får ske när den intagne talar med sin advokat, annat än med den intagnes medgivande. Det är alltså fråga om att göra undantag från dessa lagparagrafer.

Anf. 257 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag förstår mig inte på Berith Eriksson. Hon räknar upp bestämmelser i 25–30 §§ och låtsas som om de inte gällde i dag – oavsett den nya lagstiftningen. Faktum är att de bestämmelserna gäller.

Den enda slutsats jag kan dra av Berith Erikssons inlägg nu är att en tjuv är alltid en tjuv och en terrorist är alltid en terrorist. Frågan om riskbedömningen talar Berith Eriksson inte om, trots att det är den som tas upp.

Anf. 258 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det är just riskbedömningen jag talar om, även om Britta Bjelle inte har förstått det. Skillnaden mellan den gamla lagen och det nya lagförslaget gäller riskbedömningen. Det blir nu fråga om att göra en riskbedömning från helt andra utgångspunkter än enligt den gamla lagen, och det är det som vi i vpk vänder oss mot.

Anf. 259 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag skall bara läsa innantill, och sedan skall jag inte ta någon mer replik. Det står i den gamla lagstiftningen: "— om det är påkallat med hänsyn till risken för att den intagne medverkar till sådan brottslig verksamhet under verkställigheten i anstalt." Då får man alltså göra förändringar.

I det nya lagförslaget står det: "— om det är påkallat med hänsyn till — risken för att den intagne under verkställigheten i anstalt medverkar till brott som innefattar användande av våld, hot eller tvång för politiska syften." Det handlar om precis samma sak – riskbedömningen är identisk.

Den enda skillnaden är att det i det ena läget, nämligen nu, skall vederbörande vara dömd för terroristbrott, men enligt den nya bestämmelsen räcker det med att vederbörande är intagen på anstalt för något annat brott. Det är därför jag säger att vpk har en inställning, nämligen att en terrorist alltid är en terrorist – punkt och slut.

Anf. 260 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall också läsa innantill:

"Sådant beslut får meddelas även beträffande en viss intagen som har dömts för brott som avses i

5. konventionen mot tagande av gisslan --- eller
för annat brott som har innefattat användande av våld, hot eller tvång för politiska syften,

om det är påkallat med hänsyn till risken för att den intagne medverkar till sådan brottslig verksamhet under verkställigheten i anstalt."

Man syftar då direkt på vad som har skrivits tidigare. Fem olika brott räknas upp som den dömde kan ha medverkat till och som man kan anse att det finns risk för att han skall medverka till även i fortsättningen.

I den nya lagen står det däremot ingenting alls om att det är nödvändigt att han har gjort någonting annat. Britta Bjelle tog mord som exempel, men det kan vara fråga om stöld av cyklar eller något helt annat. Det handlar om att ge en regering in blanco-fullmakt. Det behöver inte vara den här regeringen – vi stiftar ju lagar även för framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

43 § Ett utvidgat knivförbud m.m.

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1989/90:JuU35 Ett utvidgat knivförbud m.m. (prop. 1989/90:129).

Anf. 261 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Utskottets betänkande 35 grundas på proposition 1989/90:129 om en utvidgning av knivförbudslagen.

Till utskottets betänkande har vi moderater fogat en reservation, som specifikt tar upp frågan om förbud mot innehav av knivar och andra farliga föremål på allmän plats.

Herr talman! Först av allt är det, tror jag, viktigt att understryka att det i sak inte råder några delade meningar i riksdagen om det önskvärda i att begränsa antalet våldsbrott och naturligtvis dem som leder till svåra kroppsskador.

Regeringen har i sin proposition 129 valt att utvidga det nuvarande förbudet mot gatustridsvapen till att gälla, knivar, stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott och till att gälla allmän plats och inom skolområden.

Endast den som kan uppvisa föreskrifter om att föremålet ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag kan undgå lagföring; även den vars innehav annars, med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat, kan undgå straff.

Det säger sig självt att det är en omöjlighet att i en lag skilja ut den illegalt

innehavda kniven eller det med brottsuppsåt innehavda stickvapnet. Lagens utformning ger ett bra bevis härför. Knappast någon annanstans finner man en sådan ordvända som denna paragraf speglar. Sin största förtjänst torde den ha som politisk lustighet och inte som ett reellt vapen mot våldsbrottsligheten.

Herr talman! Från moderat håll har vi under 1980-talet starkt kritiserat den politik som medfört att polisen fått väsentligt minskade personella förutsättningar att övervaka och förebygga brott. Denna proposition är en i raden av propositioner där den socialdemokratiska regeringen genom ökade befogenheter för polisen och utökade förbudslagar sökt skylla över sina misstag och skapa en föreställning om handlingskraft.

Denna handlingskraft har dock varje gång stått i strid med rättssäkerheten eller bragt oss till gränsen för rättsosäkert tillstånd. Låt mig i detta sammanhang återropa lagrådet, som i sitt yttrande fullkomligt slaktat denna proposition. Lagrådet skriver bl.a.:

”Ett totalförbud mot innehav på allmän plats av knivar och alla andra föremål som skulle kunna användas för att skada annan till liv och hälsa måste oundvikligen komma att ingripa i det dagliga livet på ett sätt som inte kan accepteras från vare sig enskild eller allmän synpunkt. Det är tillräckligt att hänvisa till att, såsom också påpekats i remissen, sådana verktyg som mejslar och stämjärn hör till de föremål som omfattas”. – Så långt lagrådet.

Landets allra främsta juridiska expertis påstår således att detta lagförslag icke kan accepteras från vare sig enskild eller allmän synpunkt. Det är med andra ord oacceptabelt, herr talman. Likväl driver socialdemokraterna nu, egendomligt nog tillsammans med övriga partier, igenom detta lagförslag i riksdagen – ett lagförslag som är oacceptabelt från juridisk utgångspunkt! Lagföring av människor enligt denna lag kommer således i stor utsträckning att vila på en subjektiv bedömning av begreppet ”befogat innehav”. Därmed överlåter riksdagen tolkningen till enskild polisman och domstolar. Den kommer därmed att skifta från fall till fall.

Knappast någon annan lag i svensk rättshistoria torde ha vilat på så lös och okonkret grund som just denna. Man kan då fråga sig, herr talman, vilken nytta denna lagstiftning skall ha. Vi vet – och det vet också majoriteten – att den övervägande delen av grova misshandelsfall på gatan, där offer och gärningsman inte känner varandra, inte sker med tillhyggen.

Skulle det ha funnits någon utsikt att med denna lag lyckas i sina syften, skulle man i den ha förbjudit innehav av kniv i hushållen. Det är nämligen inomhus som det stora antalet tragedier inträffar, och det är med köksverktyg, främst kniv, som vapen som dessa mord eller grova misshandelsfall begås.

Nu föreslås ingen förbättring i det avseendet, och vi moderater skulle vilja ha en redogörelse av majoriteten för vilka förbättringar som man nu avser att åstadkomma med lagen. Någon förbättring från juridisk eller verklighetsmässig utgångspunkt innebär den inte.

En lag om utvidgat knivförbud hade däremot, herr talman, varit påkallad om den innehållit en klarare precisering av bärarens ålder, tid på dygnet, berusningsgrad och plats. Frågan måste därför ställas till majoriteten, varför sådana avgränsningar inte har gjorts till de riskgrupper som det då handlar om

och till de situationer som vi vet ökar riskerna för våldsanvändning med eller utan tillhyggen. Vilket värde ligger det i att stifta en lag som främst riktar sig mot vanligt folk och i bästa fall blir, som någon remissinstans yttrat, ett slag i luften?

Mot bakgrund av vad jag här har anfört, herr talman, yrkar jag bifall till den moderata reservationen under mom. 1 i utskottets betänkande.

Anf. 262 GÖSTA LYNGBÅ (mp):

Herr talman! Jag är säker på att vi här i kammaren är överens om att våldsdåd med kniv eller andra vapen är något hemskt som vi skall försöka bekämpa så mycket som möjligt. Men det är viktigt att komma ihåg att vad som dödar inte är vapnen utan människorna. Det är alltså helt andra saker som vi i själva verket borde inrikta oss på – det är familjepolitiken, det är våld på TV, det är mycket som ligger utanför ramen för det här betänkandet.

Inom ramen för betänkandet ligger ett utökad knivförbud. Vi är tveksamma till om det är verksamt. På den punkten kan jag instämma med Göran Ericsson. Det kan vara värt att pröva, men mycket viktigt är att följa den väg som centern har anvisat, nämligen att man skall göra en utvärdering. Det har ju utskottet också biträtt. Den utvärderingen är viktig: vi måste se om det här leder någonstans.

Samtidigt får vi inte glömma att det viktiga när det gäller våldsbrott och liknande inte är vapnen utan människorna som håller i dem.

Anf. 263 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Justitieutskottets betänkande nr 35, som vi nu behandlar, har rubriken Ett utvidgat knivförbud.

Den 1 juli 1988 infördes knivförbud vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster. Samtidigt infördes förbud mot gatustridsvapen på allmän plats.

Underlaget för denna lagstiftning var ett delbetänkande av 1987 års vapenutredning. I juni förra året kom utredningen med sitt slutbetänkande.

Slutbetänkandet innehöll bl.a. en översyn av knivlagen. Man drog där slutsatsen att det var lämpligt med skärpningar på flera punkter. Man menade att knivförbudet borde utvidgas till att gälla mer generellt på allmän plats. Dessa synpunkter sammanfaller för övrigt med motioner på samma tema som väckts i riksdagen.

Utvärderingen av knivlagen har skett genom att utredningen i början av år 1989 genomfört en enkätundersökning hos samtliga polismyndigheter. Vid en sammanfattning av enkäten kunde konstateras att en majoritet av de tillfrågade ansåg att en utvidgning av knivförbudet till att omfatta allmän plats skulle vara värdefullt.

Med anledning av utredningens förslag och motionerna till riksdagen har regeringen presenterat en proposition, som en betryggande majoritet i utskottet har ställt sig bakom.

I propositionen föreslås att knivförbudet utvidgas till att gälla på allmän plats och inom områden där grundskole- och gymnasieundervisning bedrivs. Knivförbudet innefattar också sådana knivar som brukar benämnas stiletter

och springknivar och dessutom gatustridsvapen. Med gatustridsvapen åsyftas knogjärn, kaststjärnor, livbälten med tyngder och liknande föremål.

I lagstiftningen finns också undantagsbestämmelser för de fall där någon bär kniv eller liknande som behövs för viss tjänst, där föremålet kan sägas ingå i utrustning eller om det på annat sätt kan sägas att innehavarens behov av föremålet är befogat. Då åsyftar man friluftsverksamhet, scoutverksamhet och liknande.

Här kan jag inte låta bli att göra ett påpekande för Göran Ericsson som gäller just den sistnämnda meningen, som Göran Ericsson tyckte var underlig, nämligen att innehavarens behov av föremålet skall vara befogat. Detta är precis i enlighet med vad som föreslås av lagrådet, som Göran Ericsson i övrigt återopade och ansåg det så viktigt att man lyssnar till.

Redan i dag finns det för övrigt ett förbud för personer under 21 år att över huvud taget inneha stiletter och springknivar, och det är också förbjudet att överlåta sådana föremål till personer under 21 år. Dessa regler flyttas nu oförändrade in i den nya, utvidgade knivlagen.

Förslaget till ny lag innehåller också ett förbud mot saluhållande av stiletter och springknivar och dessutom gatustridsvapen. Avsikten är att den nya lagen skall träda i kraft den 1 juli.

Till det föreliggande betänkandet är fogat enbart en reservation. Den är, som vi redan har hört, avgiven av moderaterna. Nu tyckte jag att den beskrivning Göran Ericsson gjorde inte överensstämmer med vad som står att läsa i reservationen, eftersom reservationen bekräftar utskottets bedömning att det behövs en utvidgning av knivförbudet. Enligt moderaternas önskemål skulle förbudet, åtminstone om man läser reservationen, begränsas till enbart platser och köer utanför offentliga tillställningar och allmänna sammankomster.

Utskottets majoritet anser detta vara en för snäv begränsning och menar att om en utvidgning skall få någon effekt, så bör den gälla generellt på allmän plats. Som exempel kan nämnas att vart fjärde gatuvåldsbrott som begås i Stockholm mellan personer som inte känner varandra sker inom en yta som motsvarar 1 km². I detta område ingår emellertid tunnelbanestationer, busshållplatser, köer vid korvkiosker och liknande, och dessa ställen är också potentiella brottsplatser. Om man skall ha ett knivförbud med någon reell verkan måste det alltså även gälla sådana platser. Jag vill i detta sammanhang berätta en händelse:

För ett par månader sedan ringde en partikamrat från Norrbotten till mig och frågade varför vi i riksdagen inte gjorde någonting åt våldsbrottsligheten i Stockholm. Han berättade om sin son, som klockan 3 på eftermiddagen hade promenerat på Hötorget. En främmande man hade dykt upp framför honom och tigt. Denna unga grabb från Norrbotten, som fullgjorde sin värnpliktstjänstgöring här i Stockholm, svarade den främmande personen att han inte hade några pengar beroende på denna värnpliktstjänstgöring. Den främmande mannen drog då fram en kniv och stack den djupt i grabbens överarm – alltså en knivskärning på eftermiddagen, utan att det var fråga om offentlig tillställning eller liknande. Detta fall är tyvärr inte unikt.

Utskottsmajoritetens slutsats är att propositionens förslag är rimligt. Förhoppningsvis är ett mer generellt knivförbud dessutom pedagogiskt riktigt

så till vida att alla kommer att veta att det är förbjudet och dessutom straffbart att ha kniv överallt på allmän plats.

Utskottet är trots allt inte helt nöjt med regeringens proposition. Regeringen föreslår att det generella förbudet för stiletter och springknivar i fortsättningen också skall gälla personer som är under 21 år och att gatustridsvapen skall vara förbjudna endast på allmän plats. Vi inom utskottet är eniga och menar att det är mycket som talar för att vi i stället borde ha ett totalförbud såväl för stiletter och springknivar som för gatustridsvapen, oavsett en persons ålder. Alla dessa föremål är egentligen avsedda för våldsanvändning. De saknar i grunden något normalt legitimt användningsområde. Det har dessutom visat sig att förekomsten av sådana här vapen i samband med hot, misshandel, rån och våldtäkt har ökat. Vi menar därför att det är ett samhälleligt intresse att bli av med denna typ av vapen.

För att ytterligare försvåra åtkomligheten av sådana vapen anser vi i utskottet att det borde införas ett generellt förbud mot överlåtelse. Ett sådant förbud skulle i praktiken innebära förbud att överlåta stiletter och liknande också mellan enskilda. Det är egentligen enbart genom ett generellt förbud mot såväl innehav som överlåtelse som man uppnår ett pedagogiskt sätt att sprida kunskap om lagen. Lagstiftningen blir då enkel och klar. I Sverige accepterar vi inte stiletter och gatustridsvapen. Det är förbjudet att såväl inneha som handla med sådana föremål.

I betänkandet har utskottet understrukit värdet av en utvärdering av det utvidgade knivförbudet, vilket också ges regeringen tillkänna. Majoriteten menar att regeringen i anslutning till denna utvärdering skall beakta utskottets önskemål om ett generellt förbud mot att inneha stiletter, springknivar och gatustridsvapen samt ett generellt förbud mot att handla med dessa föremål.

Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 264 GÖRAN ERICSSON (m) replik:

Herr talman! Det var egentligen litet rörande att lyssna till Britta Bjelle. Hon säger att polisen naturligtvis önskar denna lag, som gör att man får generell möjlighet att avvisitera folk. Det är lika klart som att riksskatteverkets tjänstemän naturligtvis önskar att vi skulle betala 100 % i skatt, för då slipper man att drabbas av deklarationer och elände. Så kan man inte resonera, Britta Bjelle.

Man kan fråga sig vart den enskilda människans önskemål tog vägen. Polisen vill ha ett generellt förbud, men vill alla enskilda människor ha det? Vill de människor som kanske kan komma att bli avvisiterade ha ett förbud? Jag känner inte igen folkpartiet i detta resonemang. Liberalen Britta Bjelle försvann nägonstans i resonemanget.

Ja, det är just institutet "befogat innehav" som är bekymret. Om vi hade en mycket klar distinktion på begreppet "befogat innehav" vore det enkelt. Men tolkningen av "befogat innehav" är litet olika från fall till fall och beror på vem som bedömer, när man bedömer och var man bedömer. Jag ser faktiskt framför mig en möjlighet till en större och bättre ordning i det här landet om vi hade poliser som kunde vara ute på gatan och förebygga brott.

Det är riktigt att vart fjärde gatuvåldsbrott som begås i Stockholm sker i

innerstaden. Men, Britta Bjelle, hur många av dessa brott begås med vapen? Enligt tillgänglig statistik handlar det om ca 10 %. Däremot vill jag påstå att över 70 % av brotten i hemmen begås med brödknivar och liknande föremål. Jag tror därför att ett förbud mot att bära kniv i hemmet skulle ge en bättre tingens ordning än ett förbud mot att bära kniv på gatan.

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Ett utvidgat knivförbud m.m.

Anf. 265 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår att Göran Ericsson vill vara provoaktiv, för han kan ju faktiskt inte mena vad han säger beträffande ett generellt knivförbud i hemmet. Det intressanta är egentligen inte att han vill vara provoaktiv, utan det är vad moderaterna faktiskt vill. Av reservationen framgår det ganska klart att moderaterna vill utvidga knivförbudet. Det skall inte bara gälla vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster, utan det skall också gälla i anslutning till dessa.

Från moderat håll inser man att beträffande begreppet "i anslutning till" kommer det att uppstå många svåra tolkningsfrågor. Handlar det om 12 eller 50 meter från en offentlig tillställning, runt hörnet, eller var går gränsen?

Moderaterna anser att inte heller detta är en bra lagstiftning och skriver därför i sin reservation: "Det är varken möjligt eller lämpligt att ange någon exakt gräns för denna vidgning av knivförbudet, utan en närmare avgränsning får bestämmas av rättstillämpningen." Moderaterna vill alltså inte själva ta ställning utan säger bara att det skall vara större områden än som gäller i dag. Detta betyder – såvitt jag förstår – att man ändå har ett slags tilltro till domstolarna i Sverige. Det har också vi inom majoriteten, och det är därför som vi kan ha en sådan skrivning, där det framgår att domstolen i olika sammanhang kan få avgöra vilka behov som kan anses giltiga för att få bära kniv, om man är medlem i scoutrörelse etc.

Jag har träffat mängder av poliser och har stor tilltro till dem. Det stora flertalet har ett utsökt gott omdöme, vilket gör att de kommer att veta när de får ta kniven ifrån personer. Den intressanta frågan till Göran Ericsson är dock om ni moderater vill utvidga knivförbudet. Eller talar Göran Ericsson för ett avslag?

Anf. 266 GÖRAN ERICSSON (m) replik:

Herr talman! Får jag tacka Britta Bjelle för omdömet om den kår i vilken jag själv är medlem. Det heter alltid här i kammaren att polisen är utomordentligt omdömesgill när vi håller på att utvidga lagar. Men i andra sammanhang anses inte polisen särskilt omdömesgill.

Vi har här hört den moderata reservationen läsas upp. Ja, det är så. Naturligtvis skall knivförbudet utvidgas till att exempelvis gälla vid offentliga tillställningar, stora idrottsevenemang osv. Men det är en ganska lång väg att gå till att generellt införa förbud mot innehav av kniv på allmän plats. Allmän plats är utanför Britta Bjelles dörr kl. 07.30 på morgonen.

Vi anser att man bör se till frågan om knivförbud i anslutning till risksituationer. En sådan är tillställningar där många ungdomar samlas, där det kanske finns alkoholpåverkade människor osv. I sådana fall är det enligt vår mening mer befogat med knivförbud. Vi vill se hur ett knivförbud på sådana platser faller ut i stället för att införa ett generellt förbud.

Det är litet krampaktigt att vilja stifta en lag som den föreslagna, en lag som dessutom lagrådet säger är oacceptabel. Det förvånar mig att Britta Bjelle som jurist vill stifta en lag som är oacceptabel.

Anf. 267 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Det intressanta är att moderaterna i så fall också går emot vad lagrådet säger. Jag tror nämligen att lagrådet tycker samma sak om det moderata förslaget, som överlåter på rättstillämpningen att bestämma var det skall råda allmänt knivförbud.

Två saker som Göran Ericsson säger är märkliga. Den ena är att han vill utvidga knivförbudet. Samtidigt säger han att man skall se till risksituationen och utifrån den bedöma om knivförbud skall gälla. Vilken bedömning gör Göran Ericsson av den risksituation som min gode väns son i Norrbotten råkade ut för på Hötorget kl. 15.00 på eftermiddagen?

Den andra saken är att det enligt min mening är svårt med en lagstiftning där hänsyn skall tas till flera olika bedömningar, bl.a. bedömningar av risksituationen. Jag tror på pedagogiskt klara och stringenta lagar.

Vi säger inte att knivförbud skall gälla på vissa ställen, varpå vi överlåter åt domstolen att avgöra vilka ställen det skall vara. Vi säger i stället att det är förbjudet att ha kniv på sig, såvida den inte skall användas i samband med friluftss- och scoutverksamhet eller av något annat motiverat skäl. Det intressanta är att moderaterna precis som övriga partier i utskottet anser att ett generellt förbud mot stiletter, springknivar och gatustridsvapen är suveränt, inte enbart på allmänna platser utan totalt. Det handlar om att i så stor utsträckning som möjligt få bort den typen av vapen, som ju inte fyller någon funktion. Jag tycker faktiskt att moderaternas argumentation den här gången är något haltande.

Andre vice talmannen anmälde att Göran Ericsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 268 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Icke nu, icke nu – men nu. Uttalandet kommer från en dansk sportjournalist och gällde en fotbollsmatch där bollen till slut gick i mål.

I frågan om lagen om knivförbud på allmän plats har centern är efter år motionerat, och alla andra partier har gått emot förslaget om ett förbud. År efter år har vi fått till svar: Inte nu, utskottet är inte nu berett att förorda etc. Slutligen kommer dock en proposition med vårt tidigare förslag. Nu är det enligt majoriteten – bara moderaterna går emot – tid för denna angelägna ändring. Det gläder oss i centern att majoriteten äntligen gjort detta ställningstagande. Förslaget har äntligen förts i mål.

Vi i centern är övertygade om att denna lag kan få en viss brottsförebyggande effekt. I propositionen tror man att den inte blir särskilt stor. Det är naturligtvis svårt att mäta. Moderaterna efterlyser exempel på effekterna av ett knivförbud på allmän plats. Vi vet från statistik som förts i Danmark efter införandet av knivförbud på allmän plats, att antalet dödade med kniv på gator och torg minskade med närmare två tredjedelar första året. Även om vi i Sverige inte kommer att nå detta goda resultat, så är ändå varje liten

minskning i skadade och dödade med gatustridsmedel viktig, ja, det är inte fel att säga livsviktig.

Vi vet att allt fler ungdomar tar med sig kniv in till staden och dess centrum. Den kan vara bra för den händelse någon skulle angripa dem. Så resonerar de. Vi vet också att brott med användande av kniv och andra gatustridsmedel har blivit allt vanligare.

Propositionsförslaget föranledde oss i centern att motionera på ett antal punkter. Sammanfattningsvis vill jag uttrycka min glädje över att våra synpunkter har blivit väl beaktade och resulterat i inte mindre än fem tillkännagivanden i detta betänkande. Låt mig här kommentera några av våra förslag.

Först vill jag dock framhålla att vi i centern varit mycket angelägna om att framhålla det självklara i att förbudet inte är avsett att inkräkta på den legitima användningen av kniv. Vi är övertygade om att lagförslaget är fullständigt klart på det området. Kniv skall således kunna användas av den som behöver kniven i sitt arbete och i hobbyverksamhet. Den skall också kunna användas av jägare, scouter och annat friluftsfolk, ja av alla som använder den på ett legalt sätt. Dessa undantag har fungerat mycket väl i övriga nordiska länder där man har infört knivförbud på allmän plats. Erfarenheterna är således goda.

Vad gäller förbud mot innehav av stiletter och gatustridsmedel anser vi i centern att det knappast finns något legalt användningsområde för dessa vapen. Vi anser också att förslaget i propositionen är för snävt. Den frågan har också Britta Bjelle berört. Vi anser att det inte finns någon som helst anledning att ha en 21-årsgräns för innehav av sådana vapen. Utskottet delar vår uppfattning om totalförbud och förordar att hänsyn skall tas till den vid kommande utvärdering.

Utvärdering var ett annat krav som vi framförde i den motion som vi väckte i samband med den proposition som lades fram. Nu ställer sig också utskottet bakom detta krav. Även lagrådet ställde krav på att en utvärdering borde göras, och det är alltså bra att en sådan kommer till stånd.

Om jag skall vara ärlig kan jag säga att vårt krav egentligen ligger mycket nära justitieministerns. Hon har nämligen sagt att hon skall följa dessa frågor mycket noga. I samband med att utskottet tillstyrker den föreslagna utvärderingen uttalar man också, i enlighet med kravet i centermotionen, att såväl överlåtelse av som saluhållande av stiletter och gatustridsmedel skall förbjudas.

Herr talman! Eftersom våra motionskrav i samband med lagförslaget om ett utvidgat knivförbud rönt sådan förståelse och ett stort tillmötesgående, finns det ingen kvarstående anledning att reservera sig mot utskottets hemställan, utan vi ställer oss bakom den i dess helhet.

Anf. 269 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Knivförbud är ett viktigt inslag i samhällets totala kamp mot våld och våldsbrottslighet. Det är bra att vi har fått till stånd den breda enighet om ett knivförbud och även ett förbud mot gatustridsvapen som återspeglas i det betänkande från justitieutskottet som nu är föremål för kammarens behandling.

Även moderaterna är ju faktiskt med på det utvidgade knivförbudet, om

än de vill ha ett geografiskt något mer begränsat förbud. Jag måste, herr talman, få tillägga att den logiska slutsatsen av Göran Ericssons anförande faktiskt var en reservation mot den moderata reservationen till betänkandet. Jag väntade egentligen bara på att Göran Ericsson skulle landa där med ett alldeles eget yrkande i denna debatt.

Jag måste också säga beträffande Göran Ericssons anförande och hans rädsla för att hans kolleger i poliskåren våldsamt skall missbruka detta utvidgade knivförbud genom att avvisitera folk hur som helst på gatorna, att jag har litet svårt att förstå varför Göran Ericsson i så hög grad måste misstro sina kolleger på den punkten.

Herr talman! Kampen mot våld måste naturligtvis föras på olika plan. Detta framhölls redan i regeringens skrivelse till riksdagen 1986, i vilken ett program mot våld och våldsbrottslighet presenterades. Där aviserades också den utredning om vapnens roll för våldet som legat till grund för riksdagens beslut om ett knivförbud våren 1988 och även det utvidgade knivförbud vi nu diskuterar.

Det är också angeläget att framhålla att kampen mot våldsbrottsligheten inte enbart är en fråga om lagstiftning och repressiva åtgärder. Lika viktig är naturligtvis också attitydpåverkan i olika sammanhang. I arbetet med att påverka attityder – eller uppfostra, om man vill ta till ett något äldre begrepp i sammanhanget – är det naturligtvis viktigt att folkrörelser och olika slag av organisationer liksom skolorna engageras på bred front.

Det är också detta synsätt när det gäller våldsförhållanden som ligger bakom regeringens och riksdagens uttalanden om behovet av olika kampanjer och olika insatser. Jag vill här endast erinra om kampanjen Tänk ett slag, som drevs under 1986. Sedan 1987 har ca 25 milj. kr. anslagits för ungdomar i syfte att stödja olika projektverksamheter som går ut på att förebygga våld.

Jag vill i detta sammanhang också peka på den arbetsgrupp som går under namnet Samnark, där en rad generaldirektörer samverkar i kampen mot narkotika och narkotikamissbruk. Regeringen har som bekant också under hösten i fjol tillsatt en särskild kommission med uppgift att motverka våldet.

Jag vill också erinra om att Athena-gruppen är i verksamhet. Den har ju haft föregångare med andra grepp, men Athena-gruppen har alltså till uppgift att upplysa om i första hand alkohol och sambandet mellan våld och alkohol. Det är inget tvivel om att man, i en situation där man diskuterar våld och knivförbud som ett sätt att motverka våldet i samhället, om man gör anspråk på att föra en mera heltäckande diskussion, också måste peka på sambandet mellan alkohol och våld och naturligtvis även sambandet mellan narkotika och våld.

Jag har velat göra denna utvidgning av debatten eftersom jag tycker att det är riktigt att se knivförbudet som ett inslag i samhällets arbete för att motverka våldet och inte som en isolerad åtgärd.

Jag vill, herr talman, med detta yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 270 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag vill först säga att jag delar Göran Magnussons uppfattning att folkrörelser och organisationer kan ha kolossalt mycket att tillföra detta arbete. Däremot tror jag inte på omfattande grupperingar av general-

direktörer, regeringskommissioner och liknande. De tillför inte särskilt mycket. Däremot tror jag mycket på en sådan grupp som Non Fighting Generation, en grupp som har spirat upp bland ungdomar exempelvis här i Stockholm.

Herr talman! När det gäller det knivförbud vi i dag diskuterar, vill jag erinra om vad Leif G W Persson, som ju faktiskt också är regeringens utredare i detta fall, i många sammanhang har sagt. Vad han har påpekat står litet i strid med vad Britta Bjelle nyss berättade, nämligen att det praktiskt taget inte är någon risk alls att man så att säga blir överfallen rakt upp och ned på gatan. Det är i stället alltid någonting som utlöser överfallet. Det är just detta, att man bör straffbelägga knivnehav i de situationer där risken för våldsbrott är störst, som vi moderater i vår reservation har försökt peka på.

Göran Magnusson för precis samma resonemang som Britta Bjelle. I samband med att man föreslår en ökning av polisens befogenheter säger man att polisen är utomordentligt bra, den är omdömesgill, man tror på den, man tror att den kommer att klara dessa ökade uppgifter med glans.

Jag vill här erinra om att det i dag, vid justitieutskottets sammanträde i samband med att vi behandlade polispropositionen, fanns en rad motioner, inte minst från socialdemokrater, som mycket kritiskt pekade på den situation som råder i dag när det gäller utredningar av brott begångna av poliser.

Litet grand skiftar detta, herr talman, från tillfälle till tillfälle. I kväll är socialdemokraterna mycket positiva – polisen är duktig och omdömesgill. I dag på förmiddagen var den kanske inte så där kolossalt omdömesgill, och det var nog nödvändigt med en litet bättre organisation för att sätta fast dessa rötägg inom polisen. Någon gång får ni alltså lov att bestämma er. Men ni blöter väl fingret och sätter upp det i luften för att sedan agera allteftersom det blåser.

Anf. 271 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Det var bra att Göran Magnusson utvidgade debatten till att gälla olika åtgärder mot våldet och inte enbart knivförbudet. Det är något som vi från centerns sida har tryckt väldigt mycket på, att man alltså måste gå fram på bred front.

Nu erinrade Göran Magnusson om tidigare åtgärder som regeringen har vidtagit, åtgärder som enligt min uppfattning har varit bra. Man har startat kampanjen Tänk ett slag och en del annat. Men nu känner jag det faktiskt vara befogat att erinra om det beslut som riksdagen fattade i höstas och som regeringen inte gjort ett enda dugg åt än så länge mer än att tillsätta våldskommissionen.

Detta beslut, som kom till som en följd av att en centermotion blev tillgodosedd, gick ut på att vi nu skulle sätta i gång en folkkampanj mot våldet, vilket var befogat. Detta förslag gick igenom i riksdagen. Jag har emellertid inte sett något resultat av detta, och därför efterlyser jag mycket bredare åtgärder med anledning av det tillkännagivandet.

Anf. 272 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja konstatera att det lagförslag som nu är framlagt beträffande knivförbud knappast på något sätt ingriper i det befogade

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Ett utvidgat kniv-
förbud m.m.*

innehav av kniv som människor i allmänhet kan ha. Jag tycker att det finns anledning att konstatera det utifrån den utgångspunkten, eftersom Göran Ericsson har fört debatten utifrån helt omvända synpunkter.

Göran Ericsson säger att han misstror generaldirektörer och en del andra och att han tror på andra grupper. Vad jag tror på är faktiskt mångfalden i insatserna från samhällets sida. Jag tror visst att en grupp generaldirektörer kan åstadkomma en viss effektivitet, men de kan inte lösa alla problem. En rad olika insatser från olika grupperingar är vad som kan ha betydelse.

Herr talman! Låt mig så återkomma till frågan om uppfattningen om polisen. Jag har alltid ungefär samma uppfattning om polisen, dvs. att vi har en omdömesgill och klok poliskår. Den enda i denna kammare som i kväll har talat i motsatt riktning är faktiskt Göran Ericsson själv. Han har hävdat att denna lag ger polisen för långtgående befogenheter och att polisen då också kommer att utnyttja detta på ett felaktigt sätt. Jag kan inte tolka Göran Ericsson på något annat sätt.

När det gäller det som Ingbritt Irhammar tog upp vill jag bara konstatera att det tillkännagivande som riksdagen gjorde i höstas, som jag ser det, också har resulterat i våldskommissionen och dess arbete samt Athena-gruppen och dess arbete för att motverka dessa problem. Jag kan i likhet med Ingbritt Irhammar gärna säga att ytterligare insatser naturligtvis är nödvändiga för att man skall nå ett verkningsfullt resultat på detta område.

Anf. 273 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Nu säger Göran Magnusson att riksdagens tillkännagivande har resulterat i våldskommissionen och Athena-gruppen. Nej, det har det inte gjort. Athena-gruppen fanns innan dess.

Det glädjande i svaret är att Göran Magnusson nu är beredd att tillstå att det måste göras mer. Jag hoppas att vi skall hjälpas åt för att nå resultat. Det som har skett hitintills är faktiskt för slött.

Anf. 274 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag talar inte illa om poliser, Göran Magnusson. Jag är tillräckligt medveten om, vilket Göran Magnusson också borde vara, att poliser är människor, och de kan göra fel.

Sätter man ett alltför yvigt och vasst redskap i handen på någon är det naturligtvis riskfyllt. Om detta behöver vi knappast tvista. Det jag försökte säga angående poliser var att tonen ändras beroende på vilken debatt vi för här i kammaren. När vi utvidgar lagar och ger polismännen större befogenheter är de alltid bra och omdömesgilla. Motsatsen råder kanske dagen efter.

Anf. 275 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Beträffande poliskåren är det naturligtvis så, att om man betraktar polisen som grupp är det en omdömesgill och klok kår, och den består av människor som är förnuftiga. Inom polisen liksom inom alla andra yrkesgrupper begås det naturligtvis misstag, och det finns personer som inte fungerar bra i olika roller. Men det förhållandet kan inte föranleda att man därför kan säga att om man får en lagstiftning som ger vissa möjligheter kommer det att leda till att polisen i alltför stor omfattning, som Göran Ericsson ut-

tryckte det i sitt första anförande, avvisiterar folk på gatorna. Den här lagen ger inte ens utrymme för den typen av agerande.

Jag har fullt förtroende för polisen även i den här frågan, och jag tror att polisen kommer att tillämpa lagstiftningen med förnuft och omdöme och på ett klokt sätt bedöma vilket knivnehav som är befogat. Det är om detta som diskussionen står.

Herr talman! Moderata samlingspartiet ställer sig i sin reservation bakom huvuddragen i den här lagstiftningen. Göran Ericsson gör här ett solonummer som inte har täckning i reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

*Aktiebolaget Tips-
tjänsts stöd till
idrotten*

44 § Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1989/90:FiU36 Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten (skr. 1989/90:121).

Anf. 276 FILIP FRIDOLFFSSON (m):

Herr talman! Det finns vissa samhällsgrupper som politiker och de politiska partierna har större respekt för än den man hyser för andra grupper och för enskilda väljare. Folkrörelser av olika slag är en sådan väljargrupp som partierna inte i onödan vill stöta sig med, och jag skulle tro att idrottsrörelsen intar en särställning härvidlag. Idrotten fångslar och attraherar nästan hela svenska folket. Det är därför viktigt att stå på god fot med människor inom idrotten. Så resonerar nog alla politiska partier.

När vi nu behandlar finansutskottets betänkande nr 36 om Tipstjänsts stöd till idrotten, kan vi se hur den socialdemokratiska regeringen närmar sig frågan med allvar. Regeringen visar i en skrivelse till riksdagen om Tipstjänsts stöd till idrotten en viss generositet när det gäller att riva gamla hinder för att Tipstjänst skall få en möjlighet att ge direkt stöd till idrotten och slippa gå via regeringen. Man är otvivelaktigt på rätt väg genom att undanröja vissa hinder som kan ge Tipstjänst denna möjlighet.

Moderata samlingspartiet, och även folkpartiet, har väckt motioner om att en betydligt större del av Tipstjänsts överskott direkt skall få ställas till idrottens förfogande. Den borgerliga förbrödringen i utskottet kan avläsas i reservation nr 1, som jag härmed yrkar bifall till. Representanter för samtliga borgerliga partier i utskottet har skrivit under denna reservation. Vi visar genom denna att vi vill stötta idrotten på ett mera direkt sätt. De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet menar att regeringen fortsättningsvis skall ta hand om Tipstjänsts överskott och sedan i sin tur fördela pengarna. De resonerar och uppträder med andra ord som socialdemokrater alltid brukar göra.

Anf. 277 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Den centrala meningen i reservation nr 1 är denna: "Enligt utskottets mening bör en större andel än för närvarande av den vinst AB

Tipstjänst gör på det idrottsanknutna spelet gå tillbaka till idrotten." Detta är en principiell deklaration. Men vilka pengar talar vi om, och hur bör dessa rimligen fördelas till idrotten för att göra mest nytta?

AB Tipstjänst omsätter för närvarande drygt 5 miljarder kronor per år, varav 52 % år 1988 hade att göra med idrottsrelaterat spel. Vinsten uppgick år 1988 till 1.33 miljarder. Innan vinsten framräknats hade 707 milj. kr. inlevererats till statsverket som skatt på vinsterna.

Enligt bolagsordningen får högst 5 % av vinsten disponeras för utdelning till aktieägarna eller för annat av styrelsen föreslaget ändamål. Detta gör att maximalt 70 milj. kr. kan disponeras, ett belopp som dock sjunker till ca 40 milj. kr. om hänsyn tas till att vinst från icke idrottsrelaterat spel ej skall tas i anspråk. Siffran stämmer ganska väl med den som framkommer om man tar 1 % på Tipstjänsts hela omsättning, vilket föreslås i en moderat motion. Då får man 50 milj. kr.

Detta innebär en fördubbling av de belopp som Tipstjänsts styrelse förut delat ut till idrotten på ett sådant sätt att det föranlett riksdagens revisorer att anmärka på att man saknade fullmakt att så göra. I regeringens skrivelse får Tipstjänst rätt att utdela dessa pengar "på kommersiella grunder" – vilka definieras på ett ganska obestämt sätt.

Om en väsentligt större andel än förut av Tipstjänsts vinst skall tilldelas idrottsrörelsen, förefaller det rimligt att en stor del av beloppet ställs till Riksidrottsförbundets förfogande för rättvis fördelning. Riksidrottsförbundet kan då tillgodose och beakta många av de synpunkter som framkommit i motioner och debatter, inte minst i reservation 2 till dagens betänkande. Där syftar man ju framför allt till stöd åt ungdoms-, kvinno- och breddidrott, samt undvikande av stöd åt skadlig sport av typen ungdomsboxning.

För att ge idrottsorganisationer en chans att vända sig till mer än en instans om man fått nej på annat håll, är det dock värdefullt om Tipstjänsts styrelse själv disponerar en mindre del av det belopp ur vinsten som tilldelas idrotten totalt sett. För denna del av AB Tipstjänsts stöd till idrotten är regeringens direktiv i skrivelse 1989/90:121 lämpliga. Men för det utökade stöd som äskas i denna reservation bör Riksidrottsförbundet med dess goda överblick över idrottens totala situation i Sverige utnyttjas.

Herr talman! Med ovanstående motivering yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 278 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Vi har under de senaste åren behandlat frågan om Tipstjänsts stöd till idrotten ett flertal gånger. Det har varit olika skäl till det. Det betänkande som vi nu behandlar rör principerna om hur vi skall fördela medel till olika ändamål. Jag skulle vilja ta upp en fråga som är litet grand i kanten av detta ärende men som är ett resultat av den debatt som har varit.

Under flera årtionden har folkrörelserna ansett att det ökade spelande som staten har ägnat sig åt har lett till att möjligheterna att finansiera den fria folkrörelseverksamheten med hjälp av lotterier har minskat. Därför har det varit ett önskemål från folkrörelsernas sida att pengarna som kommer in från spelverksamhet går till staten för att man därigenom skall kunna fördela pengar till idéburen verksamhet och annan folkrörelseverksamhet.

Eftersom stödet har minskat från lotterierna samtidigt som stöd inte har på annat sätt, t.ex. har det centrala stödet inte byggts ut och det lokala aktivitetsstödet icke följt kostnadsstegringarna, har inte jämna steg hållits med de kostnader som organisationerna har haft. Socialdemokraterna har på folkrörelseområdet rustat ner ganska ordentligt. Det verkar inte som om den nye folkrörelseministern Margot Wallström gått längre än Bo Holmberg, som rent av misskötte folkrörelsefrågorna. Det nytänkande som fanns i början av 70-talet och under senare hälften av 70-talet och som berörde folkrörelsernas villkor, vilket faktiskt hör hemma i den här debatten, har skötts ganska dåligt.

Jag tycker att det finns anledning att framhålla den här nämnda delen av frågan och att det mot den bakgrunden finns skäl att samhället rätt fördelar de resurser som finns och kan frigöras. Det är verkligen angeläget att inte bara idrotten utan även de folkrörelser som är idéburna och som har speciella problem kan hållas skadeslösa.

Det finns också i det här läget stor anledning att betänka de extra bekymmer som idrotten har, särskilt med anledning av skattereformen. Reformen berör idrotten negativt. Det tycker jag är ett av de argument som man kan använda när det gäller att just fördela extra stöd till idrotten.

Med detta som bakgrund vill jag instämma i de redovisningar som Filip Fridolfsson och Lars De Geer har gett, och jag yrkar bifall till reservation 1 av Anne Wibble.

Anf. 279 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag skall tala för reservationen 2, och jag yrkar bifall till den.

Det här betänkandet innehåller två delar. Det gäller bl.a. vad Tiptjänst skall göra med sitt stöd till idrotten. I regeringens skrivelse ges det snäva ramar. Tiptjänst skall inom sitt kommersiella gebit kunna ge visst stöd till idrotten enligt de riktlinjer som regeringen ger i skrivelsen och som utskottet i stort sett ställer sig bakom.

Men egentligen handlar detta om det stora överskott som Tiptjänst får med sitt spel. Reservation 2 tar upp frågan om överskottet av det idrottsanknutna spelet som i så fall skulle komma idrotten till del.

För vänsterpartiet kommunisterna är detta en mycket bra debatt som har kommit i gång i Sveriges riksdag. Vi har stått år ut och år in alldeles ensamma. Ingen har velat ta tag i frågan om att öka stödet till idrotten. Nu finns det ett verkligt skäl att ge idrotten ett ordentligt stöd, framför allt med hänvisning till överskottet av tipsmedlen, och det skälet är naturligtvis skattereformen.

Basen för vpk:s ställningstagande för utökad idrott är framför allt att man skall satsa på breddidrotten, motionsidrotten och se till att skapa en spärr mot den kommersiella utvecklingen i dag. Däremot vill vpk inte gärna ge något direkt stöd till elitidrott. Den har i vissa fall spelat ut sin roll som stimulansfaktor. I andra fall finns den kvar. Det får idrottsrörelsen själv ta itu med på ett, som vi hoppas, bra sätt.

Nu visar idrottsrörelsen själv, genom Riksidrottsförbundet, att man kommer att förlora ganska mycket på skattereformen. Själv har man sagt en halv miljard kronor. Biträdande finansministern Åsbrink sade i dag under fråge-

stunden att han ifrågasätter de siffrorna. Men oavsett beloppet kommer idrottsrörelsen att förlora. Det står helt klart. För vpk:s del vill vi att regeringen lägger fram ett förslag om att ge idrotten ett ordentligt stöd och lyft.

Hur skall nu det gå till? Vi anser att det bör ske till basen. Vid en förfrågan hos Riksidrottsförbundet om hur man skulle ta emot pengarna, hur man skulle handskas med dem, och om pengarna skulle ges till idrottsföreningarna osv., svarade Riksidrottsförbundet att man vill kanalisera pengarna genom det lokala aktivitetsstödet. Det är en fråga som förbundet självt håller på att utreda. Vi i vpk tycker att det är en alldeles utmärkt väg att göra så. Vi kan med gott samvete förlita oss på de löften som Riksidrottsförbundets styrelse ger. Ges ökat stöd till idrotten, kommer det stödet basen till del för den ideella verksamheten.

Med de utgångspunkterna anser vi i vpk att det är angeläget att riksdagen gör detta ställningstagande och ger regeringen detta uppdrag att föreslå att det idrottsanknutna överskottet av Tipstjänsts medel går till idrotten framöver.

I den omröstningen som kommer i morgon kommer vpk att i andra hand, om reservationen 2 mot förmodan skulle förlora, rösta på reservation 1.

Anf. 280 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Idrotten är en värdefull kraft i vår tid. Då talar jag om breddidrotten, motionsidrotten, Friskis och Sveltis osv. som alla kan delta i för att hålla sin kropp hälsosam och som kan vara ett positivt tillskott i tillvaron.

Det är faktiskt trist att idrotten har börjat utnyttjas kommersiellt. Vi har nu situationen att vi har ett aktiebolag som skall drivas med vinst och som därför styr förläggningen av fotbollssäsongen och som styr olika händelser just för att det skall bli en vinst.

Det kanske ligger utanför vad som tas upp i betänkandet, men vi har i vår motion föreslagit att grunden för AB Tipstjänsts aktiviteter borde analyseras ordentligt.

Vi har alltså en situation där det finns ett aktiebolag, Tipstjänst, som går med vinst. Det är ju alldeles givet att den vinsten bör gå tillbaka till idrotten. Den bör gå tillbaka till idrotten i ungefär den form som vi skisserar i reservation 2, som också jag yrkar bifall till. Det framgår av reservationen att handikappidrott naturligtvis skall stödjas, liksom breddidrott, kvinnoidrott och en mängd sådana aktiviteter som har fått sitt stöd alltmer urholkat genom att det lokala aktivitetsstödet har varit ganska konstant under många långa inflationsdrivande år. Stödet har visserligen ökats något nu, men det räcker verkligen inte till för aktiviteter som man tycker är så positiva.

Det är också sant att skattereformen kommer att drabba idrottsklubbar orättvist hårt. Det har visats genom exempel, och jag tror på de siffrorna. Det är alldeles klart att det stöd som kan fås från AB Tipstjänsts vinster bör gå tillbaka till breddidrotten. Jag yrkar alltså bifall till reservation 2.

Anf. 281 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Herr talman! Bollen är en av barnets första leksaker. I början biter det bara i den och låter den rulla litet. Sedan kommer glädjen att rulla bollen till någon annan och att kunna ta emot den kastade bollen och därmed får bar-

net nöjet att vara med i gemenskapen och att göra något tillsammans med andra.

Så kan den allra första kontakten med idrotten se ut. Ett intresse föds och barnet utvecklas vidare på sitt eget sätt. För många blir breddidrotten det viktiga. Att få motionera tillsammans med andra och träffas regelbundet blir det primära.

Andra drömmer om att en dag få en plats bland elitidrottarna, att bli proffs som Mats Wilander och Ingemar Stenmark. Men detta blir verklighet endast för ett fåtal.

Resultatet blir i vilket fall som helst ett steg framåt för folkhälsan, och idrotten ger dessutom en nyttig och meningsfull fritid.

Intresset för motion och idrott kan födas i både elitidrotten och i breddidrotten. Båda formerna behövs och behöver stöd.

Vad vi nu skall behandla är Tiptjänsts stöd till idrotten. Upprinnelsen till ärendet är en granskningsrapport från riksdagens revisorer om Tiptjänsts stöd till idrotten. Med anledning av denna rapport gav utskottet regeringen i uppdrag att pröva riktlinjerna för Tiptjänsts idrottsstödjande verksamhet.

Regeringen har nu kommit med ett förslag till riksdagen. Förslaget innebär att Tiptjänst får möjlighet att satsa ungefär samma summa som nu på för bolagets verksamhet viktig marknadsföring.

Med anledning av förslaget har det väckts nio motioner under den allmänna motionstiden. Utskottet avstyrker samtliga motionskrav.

Till betänkandet har fogats två reservationer, som jag skall kommentera.

I den första reservationen, som undertecknats av folkpartiet, moderaterna och centern, vill man att en större del av vinsten på det idrottsanknutna spelet skall gå tillbaka till idrotten, t.ex. genom att visst procenttal av omsättningen ställs till Riksidrottsförbundets förfogande att fördelas enligt förbundets önskemål.

Utskottets majoritet anser att Tiptjänst endast skall ha samma möjligheter till olika marknadsföringsåtgärder som andra företag och statliga bolag har.

När det gäller stödet till idrotten i övrigt skall det inte vara beroende av Tiptjänstsverksamhetens resultat, utan stödet skall fördelas via budgeten i vanlig ordning.

Jag yrkar avslag på reservationen.

I den andra reservationen, från vpk och miljöpartiet, yrkas att Tiptjänsts vinst skall inlevereras till statsbudgeten, och sedan skall huvuddelen av de medel som kommer från det idrottsanknutna spelen tillföras idrotten med tonvikt på breddidrotten, dvs. ungdoms-, kvinno- och handikappidrotten.

Det råder inga delade meningar om att breddidrotten är viktig och behöver ett stort stöd. Men det stödet skall inte vara beroende av Tiptjänsts spelverksamhet och det skall inte vara fråga om några öronmärkta pengar. Stödet skall i stället fördelas över budgeten i vanlig ordning.

Reservationen tar också upp skattereformens eventuella effekter på idrotten. Vad det blir för effekter och hur de slår vet vi inte i dag, och statsrådet har lovat att bevaka frågan. Så den debatten får vi ta en annan gång. Jag yrkar avslag på reservationen.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 282 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Marianne Carlström menade att det inte nu går att uppskatta vilka effekter skattereformen kommer att få på idrotten. Men det har uppskattats, och det rör sig om sådana effekter som orsakas av den höjda och den utvidgade momsen som inte kompenseras tillräckligt av de sänkta inkomstskatterna, vilka i första hand höginkomsttagarna kommer i åtnjutande av. Effekterna har uppskattats, och det rör sig om stora pengar.

Anf. 283 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! I reservation nr 2 yrkas på ökat stöd till breddidrott, motionsidrott och ungdomsidrott. Som jag ser det kommer förslaget i reservation nr 1, att ge Riksidrottsförbundet ansvaret för fördelningen av pengarna, att resultera just i en satsning på denna breda idrott. Riksidrottsförbundet vet att tennis, ishockey och fotboll klarar sig bra ändå.

Till miljöpartiet vill jag säga att 97 % av Tipstjänsts totala vinst – enligt reservation nr 1 – ändå går tillbaka till staten, ett krav som miljöpartiet har framfört.

Till Marianne Carlström vill jag säga att vi i princip vill stödja idrotten mer än socialdemokraterna – något som vi under flera år yrkat på i våra motioner.

Anf. 284 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Egentligen är vi partirepresentanter i utskottet som tillhör oppositionen osedvanligt eniga i denna fråga. Vi vill alla att Tipstjänst skall få disponera mera av sina pengar och fördela dem direkt till idrotten.

Jag skulle tro att Marianne Carlström känner sig ganska ensam i kväll – inte för att det är få här i kammaren utan därför att hon kommer att hamna i en politisk minoritet när det i morgon bitti blir dags för omröstning.

Som Lars-Ove Hagberg så klokt formulerade sig i talarstolen måste man rimligtvis rösta på reservation nr 1 när reservation nr 2 faller. Jag gläder mig inför denna utgång, inte bara för att regeringen förlorar, utan framför allt för att den här frågan får en bra lösning.

Anf. 285 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är riktigt att vi tycker att det är bra att Tipstjänst nu får klara regler för hur den här mindre kostnaden skall hanteras.

När det sedan gäller stödet till den övriga idrottsverksamheten anser också vi socialdemokrater att stödet till idrotten är viktigt, i synnerhet stödet till breddidrotten, handikappidrotten och till kvinnoidrotten, som särskilt omnämns i betänkandet.

Det som skiljer oss är att vi socialdemokrater anser att stödet skall fördelas på det vanliga sättet över statsbudgeten. Stödet skall diskuteras i kulturutskottet, och inte i finansutskottet.

Anf. 286 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Den här frågan har faktiskt en historia. Man kan inte bara säga att den skall diskuteras i finansutskottet. Då får den en annan historia.

Efter andra världskriget var tankegången att 50 % av överskottet på Tiptjänsts verksamhet skulle gå till idrott. Det blev inte så, men vpk har drivit detta krav.

En stor del av spelverksamheten bygger på att vi har tävlingsidrott. Att Tiptjänst är uppbyggt som det är utgör faktiskt en del av idrotten. Det finns en koppling med att man binder sig därvidlag. När idrotten har behövt pengar från statsmakterna, har man tittat på Tiptjänsts vinst. Utan att byråkratisera alltför mycket är väl inte det så märkvärdigt. Statsmakterna har beslutat att en del av det överskott som kommer in från en verksamhet går till idrotten och så är det med den saken.

Vad som är intressant är att socialdemokraterna i alla sammanhang inte vill ge någonting ytterligare till idrotten. Man vill fortsätta att utreda. Biträdande finansministern sade i dag att man skulle kunna tänka sig att se över detta 1991. Då kan det redan vara ganska stor skada skedd inom idrotten. Jag tror att idrotten redan i höst vill ha besked om huruvida man får kompensation eller inte. Det enda riktiga vore att bifalla reservation nr 2 så att regeringen får återkomma ganska snart med ett nytt förslag.

Oppositionen är emellertid inte helt enig. I reservation nr 2 menar vi att det inte är Tiptjänst som skall förmedla pengarna. Det får inte ske. Tiptjänst får inte själv ge pengarna dit man vill. Det är det intressanta.

Filip Fridolfsson som tidigare gärna ville att pengarna skulle fördelas genom Tiptjänst har nu på sitt ödmjuka sätt skrivit under reservation 1 och gett efter för idrottens krafter och de idrottsintresserade. I reservationen sägs att en del av omsättningen av Tiptjänsts verksamhet skall gå till Riksidrottsförbundet för fördelning. Då är det inte längre styrelsen för Tiptjänst som fördelar dessa pengar. Då har vi kommit till den nödvändiga breddidrotten. Här är det faktiskt statsmakterna, som disponerar detta överskott, som i så fall får bestämma en del av omsättningen, enligt vad jag förstår. Jag ser med glädje att moderaterna och Filip Fridolfsson har intagit den här positionen.

Anf. 287 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Det är en litet ovanlig debattsits att jag känner en viss politisk sympati för Lars-Ove Hagberg. Det är inte varje dag jag gör det.

Jag begärde ordet därför att Marianne Carlström uttryckte sig på ett oerhört distinkt socialdemokratiskt sätt. Hon sade att man tycker att idrotten skall få stöd. Hon underströk att socialdemokraterna är överens med andra partier om det, men att de tycker att kulturutskottet skall bestämma det stödet.

Där går en klar skiljelinje mellan Marianne Carlströms och vårt sätt att se på detta. Vi förespråkar den raka, enkla vägen där Tiptjänst får möjlighet att spendera pengar direkt på idrottslig verksamhet, utan att politiker skall syssla med detta.

Anf. 288 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! När Marianne Carlström säger att hon stöder breddidrotten är det väl enbart en läpparnas bekännelse. När det här har funnits en konkret chans att göra detta, avstår man. Tiptjänsts vinst görs på idrottens resultat,

Prot. 1989/90:127
22 maj 1990

Aktiebolaget Tiptjänsts stöd till idrotten

*Ansöknings- och
expeditionsavgifter
vid statliga myndig-
heter*

och det måste väl därför vara ett legitimt tillfälle för Marianne Carlström att utnyttja denna möjlighet att stödja vår idrott.

Anf. 289 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag får tacka Filip Fridolfsson för komplimangen att jag uttryckte mig på ett distinkt socialdemokratiskt sätt.

Vad jag sade var att stödet skall fördelas över budgeten i vanlig ordning. Vi har faktiskt den ordningen i riksdagen att frågan diskuteras i kulturutskottet. Den kommer sedan upp till avgörande här i kammaren i vanlig ordning.

Till skillnad från Filip Fridolfsson tycker jag att det kan vara bra att diskutera stöd till idrotten här i riksdagen i stället för att överlämna det åt någon annan. Jag har förtroende för att politikerna kan klara av en sådan sak.

Jag vidhåller att vi stöder breddidrotten, men det skall inte gå till på det sättet som reservanterna anser.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

45 § Ansöknings- och expeditionsavgifter vid statliga myndigheter

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1989/90:FiU38 Ansöknings- och expeditionsavgifter vid statliga myndigheter (prop. 1989/90:138).

Anf. 290 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Jag vill med hänsyn till den förnämliga reservation som vi har yrka bifall endast till den i finansutskottets betänkande nr 38.

Anf. 291 LISBET CALNER (s):

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 38 tillstyrker vi regeringens förslag till principer för uttag av ansöknings- och expeditionsavgifter vid statliga myndigheter. I många stycken är det ett enigt utskott.

När det gäller att den nuvarande expeditionsavgiften, som skall betalas när beslutet expedieras, skall förändras till en ansökningsavgift, som skall betalas när ansökningen görs, håller emellertid inte centern och miljöpartiet med. Reservanterna anser att det inte är oskäligt att det allmänna svarar för ansökningskostnaden i det fall ett beslut går den enskilde emot. Utskottets majoritet anser däremot att det är skäligt att handläggningskostnaderna skall täckas oavsett vilket resultat en ansökan leder till.

Jag kan bara konstatera att vi har olika uppfattning om hur det allmänna skall använda sina resurser.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till finansutskottets betänkande 38 och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

46 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkanden

1989/90:JoU19 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90

(jordbruksdepartementet) (prop. 1989/90:125 delvis) och

1989/90:JoU20 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90

(miljö- och energidepartementet, delvis) (prop. 1989/90:125 delvis).

Prot. 1989/90:127

22 maj 1990

Andre vice talmannen konstaterade att inga talare var anmälda.

(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

47 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1989/90:151 Fastighetsbildning för landsbygdens behov m.m.

1989/90:154 Ändringar i kriminalvårdslagstiftningen

48 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 21 maj

1989/90:644 av *Håkan Holmberg* (fp) till statsrådet Maj-Lis Lööv om judiska flyktingar från Sovjetunionen:

För närvarande befinner sig kanske ett hundratal judiska asylsökande från Sovjetunionen i Sverige. Som Sovjetmedborgare torde de, enligt svensk praxis, nu antas komma i åtnjutande av liberaliseringen i den sovjetiska inrikespolitiken och alltså knappast kunna göra anspråk på flyktingstatus i Sverige. Men som judar utsätts de i verkligheten för ett växande hot från de nazistiska och antisemitiska riktningar som vuxit fram under senare tid. Som individer måste de ha rätt att söka asyl var de vill och behandlas på samma sätt som andra asylsökande. Tanken att judar, till skillnad från andra, bara skulle kunna söka sig till ett land, dvs. Israel, är orimlig.

Med anledning av den situation som dessa flyktingar befinner sig i, vill jag fråga invandrarministern:

Vilka åtgärder avser invandrarministern vidta för att säkerställa att de hot som möter judar i Sovjetunionen beaktas vid behandlingen av asylansökningar av de judiska flyktingarna därifrån?

den 22 maj

1989/90:645 av *Charlotte Cederschiöld* (m) till arbetsmarknadsministern om deltidsarbete:

Statsrådet har aviserat åtgärder mot deltidsarbetslösheten. Fack och arbetsgivare skall tillsammans med AMS till den 15 maj ha gjort upp planer för hur antalet deltidsarbetslösa kan halveras på ett år. Personalorganisationer talar om förbud att anställa personal på deltid.

Hur avser statsrådet garantera valfriheten för dem som önskar arbeta deltid för att kunna ta hand om sina barn själva?

1989/90:646 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till utbildningsministern om talet i en tvåspråkig specialskola:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att forskning om utvecklingen av talet i en tvåspråkig specialskola kan fullföljas och därmed komma att bidra till dövas och gravt hörselskadades möjligheter att tillägna sig talförmåga?

1989/90:647 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till utbildningsministern om möjligheten att i vissa fall slippa betala TV-avgift:

Under en frågedebatt i riksdagen, initierad av undertecknad, sade statsrådet Bengt Göransson att för TV-apparater, vilka plomberats i efterhand och inte kan ta emot Sveriges Televisions sändningar, skall inte licensavgift erläggas.

Efter det att kulturutskottet i 1989/90:KrU25 behandlat motion Kr207 (m) av Charlotte Cederschiöld önskar undertecknad poängtera att statsrådets svar i nämnda frågedebatt inte överensstämmer med utskottets majoritets-skrivning. Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till statsrådet:

Kan innehavare av TV-apparater, vilka från början kan motta markbundna sändningar, men som senare plomberats i syfte att enbart ta emot satellitsändningar undgå att betala licensavgift?

1989/90:648 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till statsrådet Bengt Lindqvist om alkoholransonering:

Enligt uppgift kommer några landsting att begära tillstånd för att på prov införa ransonering, motbok, för alkoholinköp.

Förutom att det är direkt diskriminerande för medborgarna, är ett sådant förslag behäftat med stora tekniska och praktiska brister. Missbrukarna ordnar sin "ranson" via hembränning och langare. Däremot drabbas den majoritet, vilken kan hantera sin alkoholkonsumtion, ytterst negativt.

Är statsrådet beredd att säga nej till förslag från olika landsting om prov avseende ransonering, motbok, för alkoholinköp?

1989/90:649 av *Anna Horn af Rantzien* (mp) till arbetsmarknadsministern om tillfällig polsk arbetskraft:

Många besökande polacker, varav många är svensktalande, vill arbeta som vikarier på våra sjukhus under sommaren.

En polsk kvinna som kommer hit varje sommar klarar med denna extra inkomst sin familjs försörjning. Nu har det ekonomiska läget i Polen försämrats och hon skulle behöva sin extra förtjänst mer än någonsin.

För oss betyder det att vi skulle slippa skicka hem patienter i samma utsträckning som nu blir fallet och dessutom att kvarvarande personal inte stressas för hårt. Det är alltså bra för alla parter med denna extra arbetskraft.

Vad kan statsrådet göra för att låta besökande polacker arbeta som vikarier under sommaren på våra sjukhus?

1989/90:650 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om koldioxidutsläppen från trafiken:

Med hänsyn till att den ökande koldioxidhalten i atmosfären kan tänkas leda till betydande globala klimatförändringar beslutade riksdagen att koldioxidutsläppen i Sverige inte skall tillåtas öka till år 2000. I olika internationella sammanhang har politiker från många olika länder krävt att koldioxidutsläppen skall minskas.

I Sverige ökar vägtrafiken och därmed koldioxidutsläppen. Trots riksdagens beslut om koldioxidtak har regeringen inte vidtagit åtgärder mot de ökande koldioxidutsläppen, än mindre har regeringen visat upp någon entydig strategi för hur koldioxidutsläppen skulle kunna minskas. Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till miljöministern:

Hur avser regeringen minska utsläppen av koldioxid från trafiksektorn?

1989/90:651 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om Haverö strömmar:

Haverö strömmar i västra Medelpad är skyddad från vattenkraftsutbyggnad. Likväl hotas den unika och mycket skyddsvärda naturen i och kring strömmarna av dels en vägdragning, dels av en "rationell" upprustning av de gamla trädamarna. Ärendet är överklagat till regeringen sedan lång tid tillbaka. Jag frågade miljöministern så sent som den 12 maj 1989 (!) om regeringen är beredd att fullfölja skyddet av Haverö strömmar, och fick då svaret att hon inte ville föregripa regeringens beslut. Med tanke på att det har gått ett och ett halvt år sedan regeringen ursprungligen skulle ge besked, anser jag att det är befogat att ställa följande fråga till miljöministern:

Vad är det som förhindrar regeringen att fatta beslut i frågan om Haverö strömmar?

1989/90:652 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om klorföroreningar i brännoljor:

Enligt mätningar av Obec kemiåtervinning i Halmstad förekommer klorerade organiska miljögifter i dieselolja. Dessa ämnen är giftiga i sig och kan bilda nya giftiga ämnen vid förbränningsprocessen i motorn.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till miljöministern:

Vad avser regeringen göra för att förhindra att föroreningar med klor förekommer i förbränningsolja?

1989/90:653 av *Roy Ottosson* (mp) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om Mekongflodens ekologi och svenskt bistånd:

En rad mycket omfattande planer på att bygga ut vattenkraftverk i Mekongfloden och dess biflöden finns sedan länge. Endast en mycket liten del av dem har dock utförts, mest beroende på oroligheterna i området. På senare tid har emellertid flera storprojekt dammats av, och omfattande utbyggnader är nu på väg att genomföras. Skälet är en snabb industrialisering av främst Thailand.

De ekologiska effekterna blir mycket stora, för att inte säga katastrofala. Tiotusentals människor kommer att fördrivas från sin hembygd, det lokala fisket utarmas eller försvinner på många håll, stora arealer av bördig jord i floddalarna dränks och Mekongdeltat hotas av uppsaltning.

Sverige uppges vara inblandat i dessa storskaliga, miljöfördärvande projekt genom SIDA-projekt i Laos, genom direkta bidrag till Mekongprojektet och genom att tillhöra de stora dammbyggarna i området vid sidan av Japan och Australien. Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

Avser regeringen att vidta åtgärder för att låta Sverige bidra till, stödja eller delta i projekten som går ut på att bygga stora dammar m.m. i Mekongfloden och dess biflöden?

1989/90:654 av *Börje Hörnlund* (c) till finansministern om förmånliga lån till vissa kommuner:

Riksdagen har den 25 april i år, på regeringens förslag, beslutat bevilja Göteborgs och Malmö kommuner mycket förmånliga lån med möjlighet till tre års räntefrihet. Centern motsatte sig beviljande av dessa lån av rättviseskäl. Bägge kommunerna har en kommunal utdebitering som ligger vid eller under riksgenomsnittet. Malmö kommuns ekonomiska bekymmer visar sig nu inte vara större än att kommunalrådet Engqvist (s) anser sig ha råd att fullfölja socialdemokraternas vallöfte om utbyggd föräldraförsäkring, fast i kommunal regi och till en kostnad av 30 milj. kr. netto. Samtidigt har centerstyrda Bergs kommun i Jämtland sedan länge yrkat på att få införa ett kommunalt vårdnadsbidrag. Bergs kommun har en kommunal utdebitering på 33:16 kr./skr. men har inte beviljats statliga lån på förmånliga villkor.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet Larsson:

Avser statsrådet, försvitt Malmö kommun ges rätt att införa kommunal föräldraförsäkring, att föreslå riksdagen att bevilja även Bergs kommun ett förmånligt lån, eller avser statsrådet att dra tillbaka lånet till Malmö mot bakgrund av att staden nu visar sig ha bättre ekonomi än vad som tidigare hävdats?

1989/90:655 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om vägplaneringen i Stockholms län:

Enligt pressuppgifter har planerna på att färdigställa den ännu inte utbyggda sträckan Söderhall-Rösa på E:3 mellan Stockholm och Norrtälje föreslagits skjutas upp från 1994 till 1999.

Detta strider både mot ambitionerna att främja en balanserad utveckling i Stockholms län och mot strävan att utveckla Kapellskär som ett centrum för färjetrafiken över Östersjön. Det senare är nödvändigt såväl för att avlasta Stockholms skärgård som för att minska den tunga biltrafiken i Stockholms innerstad.

Är statsrådet beredd att verka för att frågor om regional balans och miljöeffekter får ökad betydelse för vägplaneringen i Stockholms län?

1989/90:656 av *Lars Leijonborg* (fp) till civilministern om den offentliga sektorns produktivitetsutveckling:

Frågan om den offentliga sektorns produktivitetsutveckling har tillmätts stort intresse, även från regeringshåll. Mätningar som gjorts avseende 1960- och 1970-talen visar sjunkande produktivitet i stora delar av den offentliga sektorn. Några mer omfattande beräkningar har inte gjorts avseende 1980-talet, trots att statskontoret upprepade gånger hos regeringen har begärt att få ett sådant uppdrag.

Nyligen har statskontoret änyo i skrivelse till regeringen begärt att få detta uppdrag. Med anledning därav vill jag fråga civilministern följande:

Är regeringen beredd att ge statskontoret det begärda uppdraget att genomföra mätningar av produktivitetsutvecklingen under 1980-talet i den offentliga sektorn?

1989/90:657 av *Burbro Westerholm* (fp) till socialministern om etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak:

Våren 1989 beslöt riksdagen uppmana regeringen att sörja för att Sverige inom Världshälsoorganisationen söker få till stånd etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak. Nu kommer rapporter om att tobak, som odlats i Europa och vars tjärhalt är för hög för att säljas i EG-länderna, exporteras till utvecklingsländer där tobaksindustrin genom hård marknadsföring får avsättning för sina produkter.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga socialministern hur arbetet med att få till stånd etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak avancerat.

49 § Kammaren åtskildes kl. 22.36.

In fidem

STAFFAN HANSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 22 maj

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på fråga 1989/90:611 om avtal mellan Klippans kommun och fortifikationsförvaltningen om förvärv av viss fastighet . . . Försvarsminister Roine Carlsson Kaj Nilsson (mp)	1
3 § Svar på fråga 1989/90:564 om kringgående av lagen om insemina- tion	2
Socialminister Ingela Thalén Barbro Westerholm (fp)	
4 § Svar på fråga 1989/90:565 om utredning om läkemedelsförmåner Socialminister Ingela Thalén Barbro Sandberg (fp)	3
5 § Svar på fråga 1989/90:566 om genteknik	4
Socialminister Ingela Thalén Karin Israelsson (c)	
6 § Svar på fråga 1989/90:575 om sänkta gränsvärden för radon i bo- städer	6
Socialminister Ingela Thalén Krister Skånberg (mp)	
7 § Svar på fråga 1989/90:583 om väntetiden för rättspsykiatrisk undersökning	7
Socialminister Ingela Thalén Barbro Westerholm (fp)	
8 § Svar på frågorna 1989/90:590 och 592 om åtgärder till förmån för de personer som fått HIV genom blodtransfusioner	8
Socialminister Ingela Thalén Birgit Henriksson (m) Kjell-Arne Welin (fp)	
9 § Svar på fråga 1989/90:594 om visst uttalande om sjukvård och barnomsorg	13
Socialminister Ingela Thalén Göran Åstrand (m)	
10 § Svar på fråga 1989/90:598 om patientförsäkringen	16
Socialminister Ingela Thalén Görel Thurdin (c)	
11 § Svar på fråga 1989/90:600 om utskrivningen från sluten psykia- trisk vård	18
Socialminister Ingela Thalén Göthe Knutson (m)	

12 § Svar på fråga 1989/90:616 om instansordningen i mål rörande allmän försäkring	20
Socialminister Ingela Thalén	
Margit Gennser (m)	
13 § Svar på fråga 1989/90:617 om treårsbudgetarna för riksrevisionsverket och försäkringskassorna	21
Socialminister Ingela Thalén	
Margit Gennser (m)	
14 § Svar på fråga 1989/90:604 om planerna på svenskt engagemang i kolkraftverk i Polen	23
Miljöminister Birgitta Dahl	
Marianne Samuelsson (mp)	
15 § Svar på fråga 1989/90:627 om kärnkraftverket i Greifswald	25
Miljöminister Birgitta Dahl	
Görel Thurdin (c)	
16 § Svar på fråga 1989/90:561 om skatteomläggningen och de skånska fotbollsföreningarna	27
Statsrådet Erik Åsbrink	
Sten Andersson i Malmö (m)	
17 § Svar på fråga 1989/90:577 om den skattemässiga behandlingen av SJ-anställdas fribiljetter	30
Statsrådet Erik Åsbrink	
Barbro Sandberg (fp)	
18 § Svar på fråga 1989/90:596 om kapitaltäckningsreglerna och kreditförsäkringsbolagen	33
Statsrådet Erik Åsbrink	
Håkan Hansson (c)	
19 § Svar på fråga 1989/90:609 om investeringsavgifter på byggnadsarbeten i Göteborgsområdet	36
Statsrådet Erik Åsbrink	
Sonja Rembo (m)	
Förste vice talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)	
20 § Svar på fråga 1989/90:630 om tullbevakningen m.m.	39
Statsrådet Erik Åsbrink	
Görel Thurdin (c)	
21 § Svar på fråga 1989/90:618 om kostnaderna för bostadsbidragen 1991	41
Bostadsminister Ulf Lönnqvist	
Birger Andersson (c)	
22 § Svar på fråga 1989/90:619 om finansieringen av kommunala bostadsförmedlingar	43
Bostadsminister Ulf Lönnqvist	
Birger Andersson (c)	
23 § Svar på fråga 1989/90:620 om reformerat bostadsfinansierings-system	46
Bostadsminister Ulf Lönnqvist	
Birger Andersson (c)	

24 §	Svar på fråga 1989/90:626 om normerna för barnstugor	47
	Statsrådet Bengt Lindqvist Barbro Sandberg (fp)	
25 §	Svar på fråga 1989/90:607 om effektivare energianvändning . . .	49
	Industriminister Rune Molin Krister Skånberg (mp)	
26 §	Svar på fråga 1989/90:638 om Storas köp av Feldmühle Nobel .	52
	Industriminister Rune Molin Lars-Ove Hagberg (vpk)	
27 §	Svar på fråga 1989/90:640 om exportindustrins möjligheter att behålla marknadsandelar	54
	Industriminister Rune Molin Siw Persson (fp)	
28 §	Svar på fråga 1989/90:587 om städningen på SJs tåg och stationer	58
	Kommunikationsminister Georg Andersson Maggi Mikaelsson (vpk)	
29 §	Svar på fråga 1989/90:588 om driftsbidraget till det enskilda väg- nätet	59
	Kommunikationsminister Georg Andersson Marianne Jönsson (c)	
30 §	Svar på fråga 1989/90:606 om televerkets regler för tillstånd till spårning av ingående telefonsamtal	61
	Kommunikationsminister Georg Andersson Kent Lundgren (mp)	
31 §	Svar på fråga 1989/90:622 om konsekvenser av broraset i Söder- tälje	63
	Kommunikationsminister Georg Andersson Annika Åhnberg (vpk)	
32 §	Svar på frågorna 1989/90:623 och 629 om motorvägen över Södertälje kanal, m.m.	66
	Kommunikationsminister Georg Andersson Ylva Annerstedt (fp) Larz Johansson (c)	
33 §	Svar på fråga 1989/90:624 om krav på dubbelbottnade tankfartyg	71
	Kommunikationsminister Georg Andersson Sven-Olof Petersson (c)	
34 §	Svar på fråga 1989/90:625 om anmälningsplikt rörande fartygs- laster i Östersjön	72
	Kommunikationsminister Georg Andersson Sven-Olof Petersson (c)	
35 §	Svar på fråga 1989/90:632 om underhållet av Blekinge kustbana	74
	Kommunikationsminister Georg Andersson Viola Claesson (vpk)	
36 §	Svar på fråga 1989/90:634 om cementåtgången m.m. för en Öre- sundsbro.	75
	Kommunikationsminister Georg Andersson Carl Frick (mp)	
37 §	Förnyad bordläggning	77

38 §	Ajournering	78	Prot. 1989/90:127
39 §	Återupptagna förhandlingar och beslut om uppskjuten votering	78	22 maj 1990
40 §	Luftfartsverkets verksamhet under perioden 1990/91–1992/93		
	m.m.	78	
	Trafikutskottets betänkande TU25		
	Debatt		
	Görel Bohlin (m)		
	Anders Castberger (fp)		
	Anders Svärd (c)		
	Viola Claesson (vpk)		
	Roy Ottosson (mp)		
	Sven-Gösta Signell (s)		
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>		
41 §	Utökning av aktiekapitalet inom SweRoad, m.m.	104	
	Trafikutskottets betänkande TU24		
	Debatt		
	Viola Claesson (vpk)		
	Roy Ottosson (mp)		
	Anders Castberger (fp)		
	Sven-Gösta Signell (s)		
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>		
42 §	Våldsdåd med internationell anknytning	106	
	Justitieutskottets betänkande JuU33		
	Debatt		
	Britta Bjelle (fp)		
	Berith Eriksson (vpk)		
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>		
43 §	Ett utvidgat knivförbud m.m.	110	
	Justitieutskottets betänkande JuU35		
	Debatt		
	Göran Ericsson (m)		
	Gösta Lyngå (mp)		
	Britta Bjelle (fp)		
	Ingbritt Irhammar (c)		
	Göran Magnusson (s)		
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>		
44 §	Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten	121	
	Finansutskottets betänkande FiU36		
	Debatt		
	Filip Fridolfsson (m)		
	Lars De Geer (fp)		
	Gunnar Björk (c)		
	Lars-Ove Hagberg (vpk)		
	Gösta Lyngå (mp)		
	Marianne Carlström (s)		
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>		

45 §	Ansöknings- och expeditionsavgifter vid statliga myndigheter . .	128
	Finansutskottets betänkande FiU38	
	Debatt	
	Gunnar Björk (c)	
	Lisbet Calner (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>	
46 §	Tilläggsbudget II: jordbruksdepartementet	129
	Jordbruksutskottets betänkande JoU19	
	Tilläggsbudget II: miljö- och energidepartementet	129
	Jordbruksutskottets betänkande JoU20	
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>	
47 §	Bordläggning	129
48 §	Anmälan om frågor	
	1989/90:644 av Håkan Holmberg (fp) om judiska flyktingar från Sovjetunionen	129
	1989/90:645 av Charlotte Cederschiöld (m) om deltidsarbete .	129
	1989/90:646 av Elisabeth Fleetwood (m) om talet i en tvåspråkig specialskola	130
	1989/90:647 av Sten Andersson i Malmö (m) om möjligheten att i vissa fall slippa betala TV-avgift	130
	1989/90:648 av Sten Andersson i Malmö (m) om alkoholranso- nering	130
	1989/90:649 av Anna Horn af Rantzen (mp) om tillfällig polsk arbetskraft.	130
	1989/90:650 av Roy Ottosson (mp) om koldioxidutsläppen från trafiken	131
	1989/90:651 av Roy Ottosson (mp) om Haverö strömmar . . .	131
	1989/90:652 av Roy Ottosson (mp) om klorföreningar i brännolja	131
	1989/90:653 av Roy Ottosson (mp) om Mekongflodens ekologi och svenskt bistånd	131
	1989/90:654 av Börje Hörnlund (c) om förmånliga lån till vissa kommuner.	132
	1989/90:655 av Pär Granstedt (c) om vägplaneringen i Stock- holms län.	132
	1989/90:656 av Lars Leijonborg (fp) om den offentliga sektorns produktivitetsutveckling	133
	1989/90:657 av Barbro Westerholm (fp) om etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak	133